

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1881. Andra Kammaren. N:o 40.

Måndagen den 11 April.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollsutdrag rörande de i Kammarens sammanträde den 9 innevarande månad fattade beslut.

§ 2.

Föredrogs och godkändes Bevillnings-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrifvelse N:o 35, angående villkoren för tillverkning och försäljning af brännvin.

Äfvenledes föredrogs och godkändes Riksdagens Kanslis förslag: dels till Riksdagens underdåniga skrivelser:

N:o 33, angående revision af gällande expeditionstaxa; och

N:o 34, angående afskaffande af den i 3 § af Kongl. Kungörelsen om grunderna och sättet för markegångsprisens bestämmande den 11 Maj 1855 för markegångsdeputerade föreskrifna edgång;

dels till paragrafer i Riksdagsbeslutet, nemligen:

N:o 8, angående förslag till förordning om tjuguarig häfd m. m.;

N:o 9, angående offentlighet vid underdomstolarne;

N:o 10, angående förändrad lydelse af 19 Kap. 21 § Strafflagen den 16 Februari 1864;

N:o 11, angående ändring i 67 § af förordningen om Kommunalstyrelse på landet den 21 Mars 1862; och

N:o 12, angående ändring i nu gällande formulär för fyrkantslängd.

§ 3.

Föredrogos, men blefvo för andra gången bordlagda:

Stats-Utskottets Utlåtande N:o 61;

Sammansatta Banko- och Lag-Utskottets Utlåtande N:o 1; samt

Stats-Utskottets Utlåtande N:o 60.

§ 4.

Upplästes ett af Herr J. Rundbäck insändt så lydande sjukbetyg:

Att Herr Riksdagsmannen Jöns Rundbäck, till följd af en på resa ådragen olägenhet, vid ett gammalt ljumskbräck, för närvarande icke kan företaga någon längre resa, intygas på aflagd embetsed af, Göteborg den 9 April 1881,

D:r A. Montén.

§ 5.

Ang. öppen omröstning inom Riksdagen.

Föredros Konstitutions-Utskottets Utlåtande N:o 13, i anledning af motion om införande i Riksdagen af öppen omröstning.

Utskottet hade hemställt, att ifrågavarande motion, afgifven inom Andra Kammaren af Herr *Jöns Persson* (motion N:o 170), måtte af Riksdagen lemnas utan afseende.

Herr Jöns Persson yttrade: Det kan tyckas vara gagnlöst att tala för en sak, som Konstitutions-Utskottet så ofta afslagit, men jag tror, att, ehuru frågan för ögonblicket fallit, den dock icke är för all framtid afgjord. Afven om jag icke vidare kommer att från denna plats uppträda i nu föreliggande fråga eller väcka densamma till lifs, kommer den nog ändå att lefva upp, ty Utskottet har icke ännu kunnat vederlägga den satsen, att folket har rätt att få veta, huru deras representanter hvar för sig verkligen handla. Utskottet har sagt, att voteringsättet med slutna sedlar är grundadt på gammal sed. Jag vet nog, att denna sed är gammal, men den har varit bruklig alltför länge och har bort blifva ändrad långt före detta.

Det har äfven blifvit yttradt, att voteringsättet med slutna sedlar lemnar representanten ett bättre tillfälle att följa sin egen öfvertygelse, än en öppen votering gör. Af egen erfarenhet kan jag dock försäkra, att den, som verkligen vill följa sin egen rena öfvertygelse, utan att låta densamma bestämmas af det egna intresset

eller andras påtryck, icke saknar mod att låta sitt handlings sätt *Ang. öppen omröstning inom Riksdagen.* blifva offentligt.

Det tyckes härjemte som om Utskottet icke kunnat finna någon utväg för sådana frågors afgörande, der rösterna utfalla lika för de särskilda meningarne. För min del tror jag att man i sådant fall kunde tillvägagå på det sätt, att man i valurnan nedlägger 10 eller 20 slutna voterings sedlar — lika många af hvardera slaget — och blandar dem om hvarandra, hvarefter vederbörande Kammares Talman tager en af dem, hvilken då kommer att fälla utslaget. Skulle jemväl vid gemensam votering rösterna utfalla lika på båda sidor, förnyas nämnda förfaringssätt. På detta vis komme Riksdagens beslut att fattas lika opartiskt, som nu är fallet.

Jag skall emellertid icke framställa något yrkande, men jag anhåller, att Herrarne en annan gång ville nogare än som nu skett beakta denna fråga.

Vidare anfördes icke. Utskottets hemställan bifölls.

§ 6.

Till behandling förekom Konstitutions-Utskottets Utlåtande N:o 14, i anledning af motion om ändring af §§ 87 och 88 samt upphäfvande eller ändring af § 114 Regeringsformen. *Om ändring af §§ 87, 88 och 114 Regeringsformen.*

Herr *A. P. Lind*, som uti sin inom Andra Kammaren väckta, till Lag-Utskottet öfverlemnade motion N:o 95 gjort framställning om upphäfvande af Kongl. förordningen den 16 November 1863 angående allmänt kyrkomöte, hade uti motionen N:o 167, hvilken blifvit hänvisad till behandling af Konstitutions-Utskottet, påyrkat nedannämnda ändringar i Regeringsformen, nemligen:

»att från 87 § 2 mom. utgå orden: »dock att dervid erfordras samtycke jemväl af allmänt kyrkomöte;»

från 88 § uteslutes: »så ock om förklaring angår ämne, som till kyrkolag hörer, af det allmänna kyrkomöte, som efter förklaringens meddelande först hålles;»

samt att 114 § — som från och med 1809 förorsakat så många tvister och obehag både inom och utom representationen; som vill särskilja folket i olika klasser; som ställer oss ett långt stycke efter våra norska bröder, hvilka sedan 1814 äro ett folk utan klassifikation — helt enkelt måtte utgå, emedan den ej det ringaste är för vårt samhällslif lämplig eller på detsamma tillämplig;» hvarför utan motionären föreslagit, att om Konstitutions-Utskottet ej skulle finna nödigt, att § 114 Regeringsformen i dess helhet utginge, den del deraf måtte förklaras ogiltig, som handlade om kyrkomötets veto.

Om ändring af
§§ 87, 88 och
114 Regerings-
formen.
(Forts.)

Konstitutions-Utskottet hade hemställt,

att Herr Linds ifrågavarande motion, N:o 167, måtte af Riksdagen lemnas utan afseende.

Efter föredragning af denna hemställan, mot hvilken Herrar *Jönsson, Carlsson, Johnsson, Norén, Borg* och *Svensén* inom Utskottet reserverat sig, anförde:

Herr Borg: Då jag är reservant mot Utskottets förslag i nu föreliggande fråga, ber jag att få yttra några ord.

Jag har icke kunnat finna, att kyrkomötesinstitutionen varit hvarken nyttig eller nödvändig för svenska folket, hvarför jag för min del hyllar samma åsigt som motionären uttalat i sin motion, nemligen att det vore önskligt att kyrkomötet afskaffades eller att åtminstone dess veto upphäfdes. Såvidt jag kunnat finna, har kyrkomötesinstitutionen under sin adertonåriga tillvaro hvarken förmått hindra stora splittringar inom kyrkan, hvilka alltjemt fortfara, ej heller befrämjat någon reform inom den kyrkliga lagstiftningen, utan tvärtom varit i vägen för nära nog hvarje framåtskridande på detta område samt icke sökt genomföra ens den ringaste reform inom detsamma. Förslag till ändringar af kyrkoförfattningen hafva alltid förgäfves väckts inom kyrkomötet. Under sådana förhållanden och då jag föreställer mig, att den svenska Riksdagen nu är lika myndig, lika insigtsfull som under ständsrepresentationen och sjelf förmår sköta sina kyrkliga angelägenheter, förefaller det mig som skulle förordningen om kyrkomöte utan saknad och till och med till fördel för svenska kyrkans utveckling kunna upphävas.

Det är väl sant, att frågan härom nu icke föreligger till direkt behandling, i det Lag-Utskottet afstyrkt och Riksdagen afslagit väckt förslag om kyrkomötets afskaffande, men då likväl den af Herr Lind föreslagna grundslagsförändringen icke obetydligt skulle inverka på kyrkomötets betydelse, finner jag för min del skäligt att uttrycka den önskan, att Kammaren måtte för sin del bifalla Herr Linds förslag i frågan. Jag vet visserligen, att, äfven om ett sådant beslut nu skulle fattas, det dock icke för ögonblicket komme att utöfva synnerligt inflytande, alldenstund Första Kammaren efter all sannolikhet lärer afslå motionen; men en dylik opinionsyttring från den folkvalda Kammarens sida anser jag dock kunna ega någon betydelse och möjligen inverka på kyrkomötet, så att det må söka följa med sin tid.

På dessa och flera grunder, som i händelse tiden sådant medgäfvne skulle kunna anföras, vågar jag anhålla om afslag på Utskottets hemställan och bifall till motionärens förslag.

Häruti förenade sig Herr *Hans Johnsson* i Broby.

Herr Svensén: Här är naturligtvis icke fråga om kyrkomötets afskaffande, ty denna fråga faller under Lag-Utskottets behandling och är för denna riksdag redan afgjord. Frågan gäller nu allenast afskaffande af kyrkomötets veto, och jag föreställer mig, att den allmänna meningen i landet är fullkomligt ense derom, att man från kyrkomötet icke erfarit något, som kan vara egnadt att ingifva förhoppning, att något gagn för framåtskridandet derifrån kan vara att förvänta. Svenska kyrkans præses har sjelf uttalat sig härom, då vid något tillfälle fråga uppstod, om hvilket resultat de tre föregående kyrkomötena lemnat. Jo, blef svaret, de hafva lemnat ett resultat, som kan innefattas i de tre orden: »litet, mindre, minst». Och man är ganska allmänt ense derom, att denna uppfattning är riktig.

Som jag är fullkomligt öfvertygad, att denna Kammare är enig derom, att kyrkomötets veto bör upphöra, och jag anser det föga gagna att i denna Riksdagens sena timme yttra mig mera vidlyftigt i denna fråga, inskränker jag mig till att hemställa, att Kammaren, med uttalande af sitt bifall till syftet af Herr Linds motion, ville återremittera frågan till Utskottet.

Herr Lind: Till hvad de föregående ärade talarne anfört i denna fråga ber jag endast få tillägga några ord.

Den af mig här föreslagna grundlagsförändringen har alls icke något sammanhang med 1863 års författning angående allmänt kyrkomöte, ty i densamma nämnes icke ett ord om kyrkomötets *veto* i allt hvad den kyrkliga lagstiftningen rör. Då den nya konstitutionen antogs af Riksdagens Ständer år 1866, tillade man först kyrkomötet detta veto. Jag anser dock för min del det vara för svenska Riksdagen vanhedrande, att denna bestämmelse kvarstår i grundlagen, ty detta kan ju tydas derhän, att svenska Riksdagen består af så ogudaktiga sällar, att Riksdagen icke såsom sig bör kan handhafva frågor, som röra kyrkolagstiftningen. Skulle det nu verkligen vara fallet att Riksdagen bestode af sådana syndabockar, så må man likväl icke föreställa sig, att äfven regeringen skulle bestå af liknande element.

Utan att vilja ingå i någon närmare granskning af på hvad sätt kyrkomötesinstitutionen hos oss tillkommit, så vill jag dock nämna, att det synes mig förunderligt, att denna institution kunnat fortvara så länge som den redan gjort; den är redan för gammal och borde för länge sedan slopats af både Riksdagen och regeringen.

Då vi för 5 à 6 dagar sedan behandlade Lag-Utskottets betänkande N:o 44, sade jag att vi återkomma till samma fråga, då Konstitutions-Utskottets utlåtande i anledning af min motion om ändring eller upphäfvande af vissa grundlagsparagrafer inkommer till Kammaren. Jag sade då äfven, att jag påräknade understöd af Lag-Utskottets ledamöter, emedan Lag-Utskottet i sitt betänkande icke framlagt något annat skäl för afslag å min motion, än att man

Om ändring af §§ 87, 88 och 114 Regeringsformen.
(Forts.)

Om ändring af
§§ 87, 88 och
114 Regerings-
formen.
(Forts.)

borde vidtaga en grundlagsförändring, innan man upphäfde författningen om kyrkomötens hållande. Nu har dock Konstitutions-Utskottet ansett, att denna författning bör upphävas först och grundlagen sedermera ändras, och således hafva de begge Utskotten hyst alldeles motsatta meningar i denna fråga. Jag vet icke på hvad sätt man skulle kunna sammanjemka Konstitutions- och Lag-Utskottets skilda meningar i detta fall, så vidt sådant icke skulle kunna ske genom ett sammansatt Konstitutions- och Lag-Utskott, men om något sådant utskott har jag aldrig hört talas. I annat fall skulle jag önska att få detta Konstitutions-Utskottets utlåtande återremitteradt för behandling af sådant sammansatt utskott.

Då nu emellertid den föreliggande frågan om ändring af vissa paragrafer Regeringsformen alls icke innefattar något annat än att upphäva kyrkomötets rätt till veto i vissa frågor, hade jag dock väntat att vinna understöd för mina åsikter i detta fall af Konstitutions-Utskottet. Jag känner mig dock smickrad af att hafva rönt medhåll af dem af denna Kammars ledamöter, som dels reserverat sig enot Utskottets beslut och dels nu yttrat sig i frågan, och jag tror, att jag finner understöd hos många flera än dessa talare för de åsikter, jag hyser med afseende på denna institution.

Jag kommer att begära votering i denna fråga, och jag ber på förhand Herr Talmannen om öfverseende, för att jag vågar dermed upptaga Kammarens tid, men jag önskar få utrönt, huru många af denna Kammars ledamöter vilja godkänna mitt i motionen framlagda förslag. Jag vågar påstå att den allmänna meningen inom landet är, att kyrkomötets veto bör upphävas, och funnes allmän folkomröstning hos oss, så är jag alldeles öfvertygad att denna institution blefve slopad.

Jag yrkar afslag på Utskottets betänkande och bifall till min motion.

Herr Borg: Jag ber att få återtaga mitt yrkande om *afslag* å Utskottets hemställan, och att få förena mig med Herr Svensén i hans yrkande om *återremiss*.

Öfverläggningen var slutad. Derunder hade yrkats dels ärendets återförvisande till Utskottet, dels ock att, med afslag å Utskottets hemställan, den förevarande motionen måtte bifallas. Herr Talmannen gaf emellertid först proposition på bifall till Utskottets hemställan samt derefter på nyssnämnda yrkanden; och förklarade Herr Talmannen sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för antagande af Utskottets förslag. Votering blef begärd och företogs, sedan till kontraposition antagits yrkandet på bifall till motionen, enligt en nu uppsatt och af Kammaren godkänd, så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner hvad Konstitutions-Utskottet hemställt i Utlåtandet N:o 14,

röstar Ja;

Den, det ej vill,

röstar Nej;

*Om ändring af
§§ 87, 88 och
114 Regerings-
formen.
(Forts.)*

Vinner Nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, bifallit Herr Linds i ämnet väckta motion.

Omröstningen visade 93 Ja mot 74 Nej, hvadan Utskottets hemställan bifallits.

§ 7.

Föredrogs Stats-Utskottets Utlåtande N:o 59, i anledning af väckt fråga om uppförande af ett nytt riksdagshus m. m.

*Om uppförande
af ett nytt
riksdagshus
m. m.*

Sedan vid 1878 års riksdag enskilde motionärer inom Kammarne väckt förslag, att Riksdagen, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med ritningar, som utaf Slottsintendenten E. Jacobsson blifvit uppgjorda, måtte å södra delen af den till Riksdagens hus hörande tomt låta uppföra en ny byggnad, afsedd att inrymma två salar för Kammarne jemte öfriga å samma ritningar upptagna lokaler och i sammanhang dermed låta vidtaga de förändringar i nuvarande riksdagshusen, hvilka å nämnda ritningar voro föreslagna;

samt Riksdagen samma år åt Fullmäktige i Riksgäldskontoret uppdragit att låta genom sakkunnige personer undersöka den grund, på hvilken de nya samlingssalarne skulle uppföras, granska de af Slottsintendenten Jacobsson upprättade ritningar och kostnadsförslag samt låta närmare utreda och belysa ärendet;

så och efter det Herrar Fullmäktige till 1879 års Stats-Utskott öfverlemnadt berörda utredning jemte utlåtande i ämnet,

beslöt vid behandling af Stats-Utskottets i ärendet afgifna yttrande 1879 års Riksdag åt Herrar Fullmäktige uppdraga att låta genom sakkunnige personer undersöka kostnaderna för erforderlig inredning, vare sig vid den ifrågasatta tillbyggnaden af det gamla riksdagshuset eller vid uppförande af ett nytt riksdagshus, samt förebringa utredning angående lämplig plats för uppförande, helst å Ridderholmen, af ett nytt riksdagshus äfvensom angående de kostnader, som förslagsvis för en sådan nybyggnad kunde beräknas, samt närmare utreda och belysa ifrågavarande ärende och till 1880 års Riksdag inkomma med utlåtande i ämnet.

Efter det Fullmäktige, med skrifvelse den 25 sistlidne Februari, till Stats-Utskottet öfverlemnadt ett af särskilde utaf Fullmäktige utsedde komiterade under den 8 i samma månad afgifvet utlåtande i ämnet jemte tillhörande ritningar och kostnadsberäkningar —

*Om uppförande
af ett nytt
riksdagshus
m. m.*
(Forts.)

dervid Fullmäktige såsom eget yttrande instämt i det slut, hvartill komiterades flertal kommit, eller att den för uppförande af ett nytt riksdagshus lämpligaste platsen vore å de tomter, som nu upptagas af Generalstabens hus, Stockholms stads auktionsverk och pantlåneinrättning samt boktryckeriaktiebolaget P. A. Norstedt & Söners egendomar i kvarteret Riddarholmen — hade Utskottet i förevarande Utlåtande, på anförda skäl, funnit sig böra göra följande hemställan:

»att Riksdagen måtte *dels* åt Fullmäktige i Riksgäldskontoret uppdraga att i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de af Slotsintendenten E. Jacobsson uppgjorda ritningar, hvilka vid 1878 års riksdag företeddes, låta å södra delen af den till Riksdagens hus hörande tomt uppföra en byggnad, afsedd att inrymma två nya samlings-salar för Kamrarne jemte öfriga å samma ritningar upptagna lokaler, och i sammanhang dermed låta vidtaga de förändringar i nuvarande riksdagshusen, hvilka å berörda ritningar äro föreslagna, *dels* bemyndiga Fullmäktige att efter ritningarnes granskning deri vidtaga de förändringar, hvilka kunna finnas af omständigheterna påkallade, *dels* och å 1882 års riksstat för ändamålet till en början anvisa till Fullmäktiges disposition 300,000 kronor med bemyndigande för Fullmäktige att deraf under innevarande år förskjuta de belopp, som under samma år kunna vara för arbetena behöfliga.»

Vid Utlåtandet voro reservationer fogade:

af Herr *Key*;

af Herr *L. Nordenfelt*, som för sin del föreslagit, »att Riksdagen ville lemna Fullmäktige i Riksgäldskontoret uppdrag att låta upprätta och till nästkommande Riksdag öfverlemna nya ritningar och förslag till tillbyggnad af det gamla riksdagshuset, afseende dess begagnande för dess nuvarande ändamål under en tid af högst trettio år och, så vidt möjligt är, väsentligen mindre kostsamma att utföra samt upptagande mindre antal öfverflödiga eller alltför stora lokaler, än det förut uppgjorda förslaget, hvarjemte dessa ritningar och förslag böra vara så uppgjorda att afsevärda rubbningar i Riksdagens arbeten inom riksdagshuset icke må behöfva inträffa»;

af Friherre *R. von Kræmer*, med hvilken Herrar *Liss Olof Larsson* och *Hans Andersson* instämt, och som ansett Riksdagen böra låta med frågan om riksdagshuset till annan Riksdag anstå;

af Herrar *Sven Nilsson* och *Sven Andreasson*, hvilka framställt ett så lydande förslag:

»att Riksdagen, jemte förklarande att nytt riksdagshus bör uppföras å de tomter, som nu upptagas af Generalstabens hus, Stockholms stads auktionsverk och pantlåneinrättning, samt boktryckeri-

bolaget P. A. Norstedt & Söners egendomar N:is 9, 11, 12, 13 och 14 i kvarteret Riddarholmen, till den ungefärliga storlek, som ett af särskilda komiterade upprättadt och under den 7 Februari innevarande år till Fullmäktige i Riksgäldskontoret afgifvet förslag utvisar, tillika må uppdraga åt bemälda Fullmäktige, dels att utfärda kungörelse om inbjudning till allmän täflan omfattande uppgörande af fullständiga ritningar och kostnadsförslag till uppförande å sagda plats af en byggnad för Riksdagen, dels att för denna täflan utfästa lämpliga belöningar, hvilka af Riksgäldskontorets medel få utbetalas, dels att låta verkställa utredning och till nästa Riksdag inkomma med så väl förslag till lämpligaste och billigaste sättet för staten att förvärfva eganderätt till de tomter, hvilka, utom dem staten redan eger, för ändamålet erfordras, som äfven fullständig plan för byggnadsarbetets utförande»;

*Om uppförande
af ett nytt
riksdagshus
m. m.
(Forts.)*

samt af Herr *Nils Petersson*:

Efter uppläsning af Utskottets hemställan yttrade

Herr *Helander*: Af utlåtandet finner man att Stats-Utskottet tillstyrkt Riksdagen att, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de af Slottsintendenten E. Jacobsson uppgjorda, vid 1878 års riksdag framlagda ritningar, besluta sig för tillbyggnad af det nuvarande riksdagshuset. Stats-Utskottet har således lemnat å sido de sex särskilda förslag, hvilka komiterade och fullmäktige i Riksgäldskontoret haft att granska. Jag skall icke nu yttra mig om alla dessa förslag; icke om N:o 1, emedan detta åtminstone i någon mån sammanfaller med det förslag, Stats-Utskottet här förordadt; icke om N:o 2, enligt hvilket det nya riksdagshuset skulle förläggas på Riksgäldskontorets tomt; icke om N:o 4, enligt hvilket byggnaden skulle förläggas till Stora teaterns tomt, och icke heller om N:o 5, der norra ändan af Kungsträdgården föreslås till plats för nytt riksdagshus. Deremot skall jag till att börja med något litet yttra mig öfver förslaget N:o 3, hvilket af fullmäktiges majoritet är förordadt och derjemte omfattadt af tvenne reservanter. Detta sistnämnda förslag går derpå ut — såsom Herrarne känna — att bygga riksdagshus, der nu generalstabens hus är beläget. Jag bestrider ingalunda att byggnaden der skulle komma att intaga ett dominerande läge och möjligtvis äfven baksidan af huset få ett fördelaktigt utseende, sedd från Mälaren och från Kungsholmen, men kan deremot ej medgifva, att utseendet kan blifva fördelaktigt, när man ser sjelfva fasaden af huset, ty denna sida skall ses från Riddarholmstorget. Man föreställa sig det nya riksdagshuset från denna plats framskymtande mellan tvenne hörn, nemligen af Hofrättens och Riksarkivets hus, genom en öppning af endast några och trettio fot! Man skulle derjemte ej se sjelfva mittpartiet af fasaden, utan endast en del af husets östra hälft.

*Omuppförande
af ett nytt
riksdagshus
m. m.
(Forts.)*

Med afseende å kostnaden för detta förslags utförande vore åtskilligt att säga. Möjligen ligger det någon öfverdrift i att antaga, det kostnaden skulle gå så högt som till omkring 6 millioner; men för min del tror jag likväl att man icke gör sig skyldig till öfverdrift, om man beräknar kostnaden till minst 5 millioner, hvilket belopp för våra förhållanden verkligen är så oerhördt högt, att det skulle förvåna mig, om i denna Kammare skulle finnas många anhängare till detta förslag. För min del anser jag detsamma vara det allra minst antagliga af alla och ett förslag hvilket jag icke på några vilkor vill vara med om.

Gå vi nu till Stats-Utskottets förslag, så veta vi, att den nuvarande riksdagsbyggnaden är värderad till 800,000 kronor, och att man skulle få en tillbyggnad, som kostade en million, så att hela huset skulle komma att belöpa sig till ett värde af 1,800,000 kronor. Jag medgifver nu att, hvad beloppet beträffar, man kan säga detsamma vara det minsta möjliga; i förhållande till de andra förslagen är det åtminstone lågt. Men jag tror att det icke därför är mera antagligt, emedan jag föreställer mig, att man på ett blifvande riksdagshus äfven måste ställa den fordran, att det blir någorlunda prydligt och välbeläget, hvilket man icke kan säga om en byggnad, som är inklämd emellan sjön å ena sidan och Riddarholmskyrkan å den andra och hvilken icke kan komma att motsvara ett framtida behof och icke heller, såsom jag tror, beqvämlighetens fordringar. Detta allt vinnes mycket bättre, icke ensamt genom förslaget N:o 6, enligt hvilket riksdagshuset skulle förläggas på vestra ändan af Helgeandsholmen, men genom Major Adelskölds förslag, som förenar i en byggnad der både riksdagshus och bankhus. Jemför man nu kostnaden härför med kostnaden för utförande af det förslag, som af Utskottet förordats, så kan jag till en början icke antaga annat än att sjelfva tomtplatsen eller Helgeandsholmen lika gerna skulle kunna förvärfvas på ett sådant kombineradt hus, som för att der förlägga ensamt ett bankhus. Jag antager således att man kan få denna för 1,200,000 kronor. Riksdagshuset skulle då blifva för sitt nuvarande ändamål obehöfligt och kunna användas för andra statens behof. Likaså kunde man, då i detta kombinerade hus skulle förläggas jemväl Riksbanken, för andra statens ändamål disponera de gamla bankhusbyggnaderna, hvilka tillsammans äro värderade till 600,000 kronor. Dessa två belopp skulle då tillhoppa utgöra 1,400,000 kronor, och man kan då icke behöfva taga i beräkning sjelfva tomtvärdet af Helgeandsholmen; ty det betäckes icke allenast till hela sitt belopp, utan derå uppstår ett öfverskott af 200,000 kronor. Går man nu tillbaka till Banko-Utskottets för några dagar sedan af Kammaren behandlade memorial N:o 9, så finner man deraf, att Banko-Utskottet funnit lämpligt att för bankens räkning förvärfvas Helgeandsholmen, i ändamål att der förlägga ett bankhus, samt att till köpeskillingen för det hela skulle användas bokförda beloppet för de oinlöste bankosedlarne, upptaget till

1,553,602 kronor 69 öre. Läger man nu till detta belopp nyssnämnda öfverskott af 200,000 kronor, så utgör detta en summa af öfver 1,753,000 kronor. Sjelfva det nya bankhuset är, om jag icke missminner mig, upptaget till ett värde af 503,000 kronor, och om man då fråndrager denna summa, skulle man ensamt för riksdagshuset hafva en tillgång af 1,200,000 kronor — ett belopp, hvarför man antagligen skulle få riksdagshuset uppfördt och ändå kunna erhålla ett öfverskott att använda till ordnande af platsen jemte bestridande af öfriga kostnader, som Stockholms stad eljest, enligt Banko-Utskottets nyssnämnda memorial, beräknats skola sig åtaga; i fall jag nu förutsätter att staden härtill ej vore villig. Det är sant, att här skulle rätteligen tilläggas värdet af den plats, hvarpå nya hofstallet skulle byggas. Men då till denna plats tvifvelsutan kommer att utses en kronans obebyggda tomt, så vore det mindre riktigt att beräkna densamma till något högre värde, ty staten har ju sjelf ingen afkastning af sådana tomter.

Nu har man sagt, att ett riksdagshus skulle taga sig illa ut på Helgeandsholmen i så måtto, att det komme att ligga för nära Kongl. slottet, på samma gång det skulle skymma utsigten deraf. Mig synes det emellertid vara till fullo ådagalagdt, att den ifrågasatta byggnaden icke på något sätt komme att verka störande i detta afseende; då man ju icke blott från Gustaf Adolfs staty, utan äfven från norra delen af Gustaf Adolfs torg öster ut från Regeringsgatan skulle få utsigt af slottet i dess hela utsträckning. Man har vidare påstått, att en byggnad på Helgeandsholmen skulle få ett nedtryckt läge. Enligt mitt förmenande blir detta dock ingalunda fallet, om på platsen uppföres en kombinerad riksdags- och bankbyggnad, som helt säkert skall taga sig fördelaktigt ut från alla sidor.

Slutligen har man framhållit, att man i Stockholm icke vill höra talas om någon byggnad på Helgeandsholmen, utan att man här vill hafva platsen alldeles fri. I det fallet får man väl dock rätta sig efter hvad stadens fullmäktige sjelfva uttalat, och de hafva tydligen förklarat, att de icke vilja bidraga med något till Helgeandsholmens ordnande, så vida dit skall förläggas både riksdagshus och bankhus. Härmed torde väl, på sätt jag vid ett föregående tillfälle framhållit, menas, om *tvenne särskilda* byggnader förläggas på holmen. Åtminstone hafva stadsfullmäktige icke yttrat sin mening för det fall att, såsom på senare tiden föreslagits, det skulle uppföras en gemensam byggnad för riksdagen och banken. Jag vill emellertid icke sysselsätta mig vidare med hvad stadsfullmäktige kunna komma att säga i denna sak. Ej heller vill jag tala om det mer eller mindre obilliga deri, att fullmäktige för staden skulle behöfva åtaga sig de utgifter, som enligt Banko-Utskottets nyssnämnda utlåtande kunde komma i fråga för inlösen af kaj- och bazarbyggnader. Men vill staden hafva platsen fri och ej upptagen af byggnader, så måste den äfven finna sig i de uppoffringar, som häraf blifva följden, såsom först att utbetala 1,200,000 kronor för att få bort hofstallet från

*Om uppförande
af ett nytt
riksdagshus
m. m.
(Forts.)*

Om uppförande af ett nytt riksdagshus m. m. holmen och sedan att bekosta dels kajernas och bazarens borttagande och dels plats för det nya hofstallet.

(Forts.)

Nu har man föreställt sig, att, om holmens ordnande blefve ensamt en stadens angelägenhet, nedsättning i dessa kostnader möjligen skulle kunna åstadkommas, och härmed har man naturligtvis icke kunnat afse annat än minskning i kostnaden för den plats, dit det nya hofstallet skulle förflyttas. Men antingen nu staden skulle för stället upplåta egen tomt eller inköpa sådan, blefve i alla fall uppoffringarne stora. På någon lindring deri vore icke att tänka på annat sätt, än att Riksdagen kunde finnas benägen att mot ringa eller ingen afgift upplåta plats för stallet. Men derpå anser jag att man icke med någon säkerhet bör räkna. Snarare tror jag, att, om icke båda intressena förenas, statens och stadens, Riksdagen icke skall vara villig att åt staden öfverlemna den erforderliga platsen. Ur hvilken synpunkt jag än ser saken, blir det enligt min mening alltid fördelaktigast att ställa så till, att ett gemensamt riksdags- och bankhus blir förlagdt på Helgeandsholmen.

Nu ber jag få säga några ord om huru ett sådant hus skulle komma att taga sig ut. Enligt planritningen till Majoren Adelskölds förslag skulle byggnaden med sin vestra långsida ligga i midtlinien af Drottninggatans förlängning. Den skulle sträcka sig så pass långt fram mot Norrbro, att den så kallade stallbron skulle komma midt emot södra gafveln af huset. Sedan återstår en fri plats fram till vestra sidan af Norrbro, med en längd af 260 fot. Arealen af denna plats, hvilken areal blifvit i Majoren Adelskölds förslag något annorlunda uppgifven, skulle enligt min beräkning utgöra 1,4 tunnland, det vill säga vara mer än dubbelt så stor som Strömparterren, inklusive dervarande kanalen. Dertill kommer en annan fri plats vester om byggnaden, en segmentformig plats, som jag, efter ögonmått, antager skulle vara i det närmaste lika stor som $\frac{3}{4}$ af Strömparterren. Jag kan icke förstå att, då Stockholms stad i allt fall erhåller sådana stora, öppna platser mot en jämförelsevis ringa kostnad, det kan finnas några verkliga skäl för att betrakta denna ifrågakända byggnad såsom en sådan olägenhet, att man i stället skulle vilja göra stora uppoffringar, kanske ända till 3 millioner kronor, för att ordna holmen utan dess bebyggande.

I öfverensstämmelse med hvad jag nu sagt vore det helt naturligt, att jag skulle vilja förorda ett förslag i den rigtning, att man skulle å vestra delen af Helgeandsholmen uppföra en byggnad i enlighet med Majoren Adelskölds förslag. Jag får emellertid medgifva, att häremot kan göras den anmärkningen att något sådant förslag i sjelfva verket nu icke föreligger, enär det hvarken blifvit framställt af Utskottet eller omfattats af någon reservant. Men detta förslag förekommer i allt fall i en reservation, som afgifvits i anledning af de sex särskilda förslag, som granskats af komiterade och Riksgäldskontorets fullmäktige, och det vore åtminstone icke origtigare att nu framställa detta förslag, än att å andra sidan,

såsom Utskottet gjort, framlägga ett förslag, som icke öfverensstämmer med något af dessa sex förslag, utan är en gengångare från 1878. Då jag numera erfarit, att Första Kammaren i förgår beslutit att anslå medel för att åt Riksbanken förvärfva samtliga tomterna å Helgeandsholmen, antager jag att i detta beslut ligger den tanken att derstädes uppföra äfven ett nytt riksdagshus eller en gemensam byggnad för Riksdagen och banken. Under sådan förutsättning medgifver jag att, i fall detta Första Kammarens beslut icke blefve Riksdagens, det kanske vore oformligt att framkomma med ett yrkande i den riktning, som jag här ansett vara den rätta. Men å andra sidan får jag säga att, om beslutet skulle blifva af Riksdagen i sin helhet bifallet, det vore lika orimligt att bifalla Utskottets förslag och vidtagna någon tillbyggnad å riksdagshuset på Riddarholmen, då man ju skulle få Helgeandsholmen till sin fria disposition äfven för riksdagshus. Jag anser att det skulle vara vida riktigare, för att vinna tid och afbida utgången af frågan om förvärfvande åt Riksbanken af tomterna å Helgeandsholmen, att återremittera ärendet till Stats-Utskottet i det syfte att Utskottet skulle inkomma med förslag till uppdrag åt Riksgäldskontorets fullmäktige att till nästa riksdag vidare utreda frågan i afseende å denna kombinerade byggnad på Helgeandsholmen. Men ty värr kan jag icke tänka mig, att en sådan återremiss skulle vinna Kammarens bifall, enär här kanske finnas alltför många hemlängtande ledamöter. Derföre återstår för mig knappast annat yrkande för tillfället än det å afslag. Jag gör det dock ytterst ogerna, ty jag måste erkänna, att ett nytt riksdagshus är af högsta behof påkalladt. Men å andra sidan kan jag icke förbise den omständigheten att det är en stor och vigtig fråga, då man skall besluta om millioner, och att det i detta hänseende är bättre att låta saken anstå än att förhasta sig. Då jag således yrkar afslag å Utskottets hemställan, ber jag få på samma gång säga, att jag hoppas att frågan redan vid nästa riksdag kommer åter, och på det att man icke må mot mig invända att jag yttrat mig ofullständigt i det afseende att jag icke sagt, hvarest jag skulle vilja förlägga ut nytt hofstall, så ber jag tillika få nämna, att jag tror, att man icke för närvarande behöfver taga denna fråga i beräkning; åtminstone är det icke af nöden påkalladt, då man yrkar afslag.

Herr J. Anderson i Tenhult: På samma gång som jag yrkar rent afslag å Stats-Utskottes föreliggande betänkande, ber jag att få fästa Kammarrens uppmärksamhet på en plats, som efter min tanke skulle vara den bästa uti ifrågavarande hänseende. Jag menar den byggnad vid Gustaf Adolfs torg, deri Kongl. Stora teatern är inrymd. Jag tror, att man för mycket ringa kostnader skulle kunna förändra denna byggnad till ett riksdagshus, liksom det kanske skulle vara möjligt att å den öppna plats, som ligger öster om teaterhuset, få plats till riksbankshus, i synnerhet om denna plats ut-

*Om uppförande
af ett nytt
riksdagshus
m. m.
(Forts.)*

*Om uppförande
af ett nytt
riksdagshus
m. m.*

(Forts.)

vidgades så långt åt öster att den kommer i linie med Jakobs kyrkas östra gafvel. Genom en sådan förändring tror jag flere millioner kronor skulle kunna inbesparas för statsverket. Om man ser den mängd teatrar, som finnas i hufvudstaden och hvilka synas vara lika många som kyrkoförsamlingar, ligger väl i öppen dag att deras antal är för stort. Att flere än jag hysa samma mening, sluter jag till af innehållet i Kongl. Maj:ts proposition N:o 29, der det på sidan 7 säges: »*dels ock slutligen i den omständigheten, att under de senaste åren inom hufvudstaden uppstått teatrar och förlusteställen till ett antal, som icke stode i rimligt förhållande till folkmängden.*»

Jag är således icke den ende, som anser att teatrarne antal borde minskas, och i så fall tror jag man i första rummet bör söka få bort den s. k. Stora teatern, som kostar svenska folket stora summor. Om det skulle anses för alldeles nödvändigt, att staten har en teater, kunde man ju såsom statsegendom bibehålla Dramatiska teatern. Kongl. Stora teatern är säkerligen icke heller fullt ändamålsenligt inredd, och jag vågar dessutom påstå att den rent af är farlig. Man kan väl lätt tänka sig hvad utgången skulle blifva, om en eldsvåda derstädes uppkomme under pågående representation. Vi hafva i teaterbranden i Nizza ett färskt exempel på hvilka olyckor kunna uppstå, då Kongl. Stora teatern har en sådan oändamålsenlig inredning, som nu är förhållandet. Skall Kongl. Stora teatern bibehållas såsom statsteater, föreställer jag mig att man måste nedlägga stora kostnader på densamma, för att få den ändamålsenligt inredd. Åtminstone skulle kostnaderna derfor blifva vida större, än om Kongl. teatern förvandlades till riksdagshus. Skulle det åter anses nödvändigt, att staten fortfarande har två teatrar, kunde Stora teatern lämpligen förläggas till Artilleriplanen. Jag tycker för öfrigt icke för min del att det är som sig bör, att staten täflar med enskilda om teaterörelsen, ty denna bör lemnas helt och hållet till den enskilda företagsamheten. Jag ser vidare af förut åberopade Kongl. proposition angående åtskilliga Kongl. teatrarne rörande ärenden, på sid. 13, att enskilda teatrar bära sig bättre än statens. Det heter nemligen der: »Skulle likväl vid försäljningen stadgas, att egendomen ej må af nye egaren till teater användas, anser Öfverintendentensambetet köpeskillingen ej böra beräknas mer än till 145,000 kronor», eller jemnt hälften af det belopp, hvartill denna köpeskillning ansetts böra beräknas, i händelse egendomen finge till teater användas.

Under förutsättning att Kongl. Stora teatern blifver använd, på sätt jag föreslagit, till ett riksdagshus, tager jag mig friheten att ånyo yrka afslag å Utskottets föreliggande betänkande.

Herr Sven Nilsson: Frågan om uppförande af nytt riksdagshus har flera gånger förut varit föremål för Riksdagens pröfning, och vid alla dessa tillfällen hafva särdeles skiljaktiga meningar yppats, så att man alltid efter frågans slutbehandling qvarstått på

samma ståndpunkt, som då man började. Visserligen har Riksdagen öfverlemnat frågan till utredning, men den utredning man fått har aldrig ansetts tillfyllest, utan hafva alla de framställningar, som på grund af dessa utredningar afgifvits, stüde afstyrkts af Riksdagen. Nu har Stats-Utskottet ånyo upptagit frågan i den form den förelåg vid 1879 års riksdag. Vid 1878 års riksdag väcktes inom Första Kammaren förslag om tillbyggande af riksdagshuset, på sätt Utskottet nu föreslagit. Stats-Utskottet föreslog då och Riksdagen biföll, att denna fråga skulle närmare utredas, och samma år tillsattes af Riksgäldsfullmäktige till frågans utredning en komité, bestående af Kaptenen Hierta samt Byggmästaren Thavenius och Arkitekten Dahl. Då denna komiténs berättelse jemte Riksgäldsfullmäktiges utlåtande deröfver inkom till Stats-Utskottet, gillade Utskottet alla de skäl, som då anförts mot den föreslagna tillbyggnaden. Stats-Utskottet anförde dessa skäl i sitt betänkande, och Riksdagen godkände dessa skäl, utan att nästan en enda röst höjde sig för förslaget. Oaktadt dessa skäl, som då af Utskottet anfördes *mot* tillbyggnaden, har Stats-Utskottet *nu* ansett sig böra föreslå att man ånyo skulle upptaga samma förslag, och jag skulle, om jag icke för tillfället hade svårt att tala, vilja uppläsa detta komitébetänkande för Kammaren, på det att Kammarens ledamöter måtte komma i tillfälle att öfvertyga sig om de dräpande skäl, som då anfördes emot den föreslagna tillbyggnaden. Jag skall likväl be att få uppläsa en del af detta betänkande. Det finnes bifogadt Stats-Utskottets Utlåtande N:o 60 vid 1879 års riksdag. Sedan komiterade först talat om åtskilliga olägenheter, som skulle uppstå derigenom att golfytorna komme att ligga ojemnt och att vissa lokaler blefve för små, men andra återigen för stora, och att huset blefve olämpligt i afseende på dess yttre utseende m. m., så yttra komiterade på sidan 4 i betänkandet:

»Andra lokaler åter äro väl små, t. ex. Kanslierna, Konstitutions-Utskottet, Lag-Utskottet samt Särskilda- och Tillfälliga Utskotten, varande det föreslagna utrymmet för Särskilda Utskottet nästan lika otillräckligt som för närvarande. I afseende å det åtfvannående lokaler anslagna utrymme få vi hänvisa till bifogade tabell, som utvisar samtliga de olika, för Riksdagen erforderliga lokalernas golfytor så väl i nuvarande byggnaderna och i det nu tilltänkta riksdagshuset som ock i programmet för nytt riksdagshus å Helgeansholmen.

Följande lokaler saknas:

Rum för Biblioteksföreståndaren,
två å tre vaktmästarebostäder,
domestikrum till mathållningslokalen,
portvaktlokal; samt
afskilde läktare för diplomater och tidningsreferenter.

Den för Justitieombudsmannen föreslagna lokal å nedra botten i för detta Hebbeska huset är så fuktig, att den ej kan till daglig arbetslokal användas.

*Om uppförande
af ett nytt
riksdagshus
m. m.
(Forts.)*

Omuppförande
af ett nytt
riksdagshus
m. m.
(Forts.)

Jemväl vaktmästarebostaden i vestra flygeln och maskinistens bostad i källaren äro osunda. Bevillnings-Utskottets lokal är föreslagen att läggas i nuvarande Första Kammarens öfre del, efter inläggning af nytt bjelklag emellan de två våningar, hvaraf den nu består. Sessionssalens höjd blir $11\frac{3}{4}$ fot, fönstren äro $4\frac{3}{4}$ fot höga och $3\frac{3}{4}$ fot breda, hvilken storlek för fönster, som sitta så lågt, endast $1\frac{1}{2}$ fot från golvet, är högst olämplig för ett arbetsrum.

Emedan gamla murar och bjelklag lagt hinder i vägen, har rummens fördelning ej kunnat ske på det fördelaktigaste sätt, som utrymmet eljest skulle hafva medgifvit, och följer häraf, att, ehuru inom byggnaden, sådan den är föreslagen, mera än tillräckligt utrymme förefinnes, en del lokaler, på sätt ofvan blifvit anfördt, äro för stora och en del för små.

Fördelaktigast skulle ovilkorligen hafva varit, om Kamrarne kunnat läggas mera centralt, men med bibehållande af gamla huset har detta ej kunnat ske.

Kamrarnes läge gör, att fönstren ej kunna anbringas symmetriskt i det inre.

Kapprummen isolera Kamrarne från talmansrum, statsrådsrum, kanslier och en del samtalsrum.»

Ännu några anmärkningar hafva af komiterade blifvit gjorda, men jag hänvisar Kammarens ledamöter att sjelfve deraf taga del i Utskottets betänkande.

Efter att hafva redogjort för alla dessa olägenheter m. m. öfvergå komiterade till en granskning af sjelfva kostnaderna för förslaget och yttra derom följande:

»att grundläggningskostnaden, till följd deraf att det anses nödvändigt gå ned till berget, bör ökas med kronor.....	39,000 :—
att för snickeriarbeten bör tilläggas kronor	50,000 :—
att kostnaden för gamla husets ändring och reparation, så ut- som invändigt, bör ökas med kronor	100,000 :—
att öfriga arbeten ökas med kronor	61,000 :—
summa tillökning kronor	250,000 :—

hvaremot kostnaden för taklag af jern- och galvaniserad plåt minskas med kronor	50,000 :—
verkliga tillökningen blir kronor	200,000 :—

Byggnadskostnaden enligt Slottsintendenten E. Jacobssons ritningar blir alltså:

1:o. den af honom beräknade summan kronor	800,000 :—
2:o. den tillökning, som ofvan omnämnts, kronor	200,000 :—

Summa kronor 1,000,000 :—»

Derefter komma dessa komiterade dertill att i nämnda kostnadsförslag icke blifvit intagna några medel för en ny inredning i riksdagshuset, som komme att kosta 100,000 eller 200,000 kronor.

Sedan sålunda komiterade uppgjort sina beräkningar på grund af Jacobssons förslag, hafva de jemväl uppgjort ett kostnadsförslag enligt den planen att till grunden rivra det gamla riksdagshuset och uppföra ett nytt hus på samma ställe; och komiterade hafva härvid kommit till det resultat, att en sådan förändring icke skulle kosta mera än 200,000 kronor mera än tillbyggnaden, då likväl den nya byggnaden blefve mera systematiskt anlagd och ändamålsenligt inredd, än om man skulle tillbygga det gamla riksdagshuset, sådant det nu förefinnes. Det enligt min åsigt vigtigaste skäl, som komiterade anfört mot förslaget att på samma tomt uppföra ett nytt riksdagshus, är, då de yttrat sig på följande sätt:

»Största olägenheten vid en total ombyggnad torde vara, att Kamrarne ej under hela byggnadstiden kunde hafva sina sammanträden i huset, men äfven om ofvannämnda (de Jacobssonska) ritningar komme till utförande, anses omöjligt, att båda Kamrarne kunde under arbetstiden stanna der; detta vore svårt till och med för endera och kunde i alla händelser ej ske annorledes än på bekostnad af arbetets fortskyndande.» Det är således uppenbart att, för den händelse att den nu ifrågasatta tillbyggnaden skulle verkställas, det skulle möta stora svårigheter för Riksdagens ledamöter att vara tillsammans under åtminstone en riksdag, då jag åtminstone icke kan tänka mig, huruledes andra lokaler för Riksdagens sammanträden skulle kunna anskaffas.

För mig synes alltså det nu föreliggande förslaget icke kunna bifallas af det enkla skäl, att — oafsedt alla de många och stora anmärkningar, som i öfrigt mot detsamma anförts — det torde blifva omöjligt att skaffa lämpliga och tillräckliga lokaler för Riksdagen att begagnas under byggnadstiden. Det torde vara alldeles uppenbart, att då väggar skola tagas bort, emedan största delen af huset skall nedrivas och nya byggnader uppföras, det blir alldeles omöjligt att få detta arbete så fort verkställt, att Riksdagen kan under åtminstone ett år använda de nuvarande lokalerna.

De nu af mig upprepade skälen hafva Riksgäldsfullmäktige, Stats-Utskottet och slutligen Riksdagen 1879 gillat, och vid frågans behandling af den sista komitéen voro dessa skäl äfven bestämmande för dem att afstyrka hvarje förslag att lappa på det gamla riksdagshuset, och de hafva äfven varit bestämmande för mig att nu icke biträda Stats-Utskottets förslag. Men det finnes ännu ett skäl, och det är, att man på tillbyggnader och reparationer på detta hus redan nedlagt nära en million kronor; och skulle man nu ytterligare derpå nedlägga kanhända en och en half million — jag tror icke det kan sluta med mindre — skulle man hafva på detta gamla hus nedlagt en så stor summa, att man därför kunnat skaffa sig ett nytt riksdagshus. Skulle det då icke vara klokare att använda detta belopp, en och en half million, till anskaffande af ett nytt riksdagshus, än att nedlägga det i denna gamla byggnad, som efter all sannolikhet, straxt efter det den blifvit i ordning, skall befinnas oändamålsenlig

*Om uppförande
af ett nytt
riksdagshus
m. m.
(Forts.)*

Om uppförande af ett nytt riksdagshus m. m. och otillräcklig, och hvarmed man således snart åter skulle finna sig missnöjd.

För min del har jag alltid vid behandlingen af frågan om nytt riksdagshus velat se den i stort, ty det är i min tanke en stor fråga.

(Forts.) Det är icke värdt, att vi krypa undan för de stora kostnader, som i detta hänseende hänga öfver oss; och jag tror, att det är så väl Riksdagens som svenska folkets pligt, att för dess representanter anskaffas ett värdigt representanthus, och detta blir aldrig fallet förr, än vi öfvergifva tanken på att lappa på det gamla huset. Man har mången gång här framkastat, att det skulle alstra ovilja i landet, om man, såsom orden fallit, slösade bort millioner på ett nytt riksdagshus. Nej, mine Herrar! Ett beslut om uppförande af ett nytt riksdagshus skulle icke alstra någon ovilja, åtminstone icke hos dem, som kunna fatta frågans stora betydelse, ej heller af dem, som äro bekanta med förhållandena och som känna det nuvarande riksdagshusets läge och beskaffenhet, hvilket torde vara ganska allmänt; men deremot kan jag icke föreställa mig annat, än att om den utväg, Utskottet här föreslagit, bifalles, hvarigenom millioner skulle lappas bort utan ringaste nytta, detta skulle med stora skäl väcka ovilja.

Beträffande de olika förslagen, som af komiterade framlagts, har dels i reservationerna, dels af föregående talare uppgifvits, att kostnaden för uppförande af ett nytt riksdagshus på Riddarholmens högsta punkt skulle utgöra 5 eller 6 millioner kronor. Jag behöfver i det hänseendet blott hänvisa Kammarens ledamöter till komiterades betänkande. Jag är icke fackman och kan således måhända icke med säkerhet bedöma de beräkningar, som af sakkunnige inom komitén vid uppgörande af kostnadsförslagen uppgjordes. Men dessa sakkunnige äro, efter min uppfattning, män, på hvilka man kan fullkomligen lita; hvartill kommer, att ingen meningsskiljaktighet i afseende på kostnaden inom komitén förefans, förrän reservationerna skrefvos. Inom komitén gick man nemligen så till väga, att komitén, utan att ännu någon bestämd plats för det blifvande huset var utsedd och oafsedt att derom kunde finnas olika meningar, uppgjorde sina kostnadsberäkningar för den ena ifrågasatta platsen efter den andra på det mest noggranna och opartiska sätt. Först sedan dessa beräkningar, hvarom alla komiténs ledamöter då voro ense, blifvit uppgjorda och således kostnaderna kända, kom man till frågan, hvar byggnaden skulle förläggas eller hvilket af de uppgjorda förslagen, som komitén skulle tillstyrka; och det var efter det denna sistnämnda fråga blifvit afgjord, som tvenne af komitéledamöterna skrefvo reservationer mot beslutet, då man först fick veta, att de hade skiljaktiga meningar i afseende på kostnadsberäkningarne. Ser man saken från den sidan, tror jag således, att man har någon rätt att tvifla på riktigheten af reservanternas anmärkningar i detta afseende; komiténs förslag i detta fall vill jag icke försvara i vidare mån än jag förut nämnt, därför att jag icke är fackman och således möj-

ligen icke kan bedöma frågan om kostnaden i ena eller andra fallet; men jag litat, som sagdt är, på de sakkunniga personernas åsigter i detta fall; och efter dessa komitérades förslag skulle kostnaden för ett nytt riksdagshus på Riddarholmens norra del uppgå, om man beräknar efter det dyraste byggnadssättet, till 1,485,000 kronor för själva grunden, och 2,580,000 kronor för byggnaden, eller tillhoppa 4,065,000 kronor i runda tal, och, om man bygger efter det billigaste sättet, till äfvenledes 1,485,000 kronor för grunden, och 1,935,000 kronor för huset, blir summan tillsammans 3,420,000 kronor. Och jemför man dessa summor med de beräkningar, som äro uppgjorda för en byggnad å andra platser på Riddarholmen, blir skillnaden i kostnaden ej särdeles att fästa sig vid. Nu har man visserligen sett, och den förste ärade talaren har också fäst uppmärksamheten derpå, att ett riksdagshus på nämnda plats skulle komma att ligga för nära andra hus, som måste undanröjas, såvida byggnaden för Riksdagen skulle taga sig väl ut. Detta kan visserligen sägas, men jag frågar: på hvilken plats på Riddarholmen skall man kunna uppföra ett riksdagshus, med hvilket förhållandet i detta fall icke blifver detsamma? Riksdagen har ju vid alla de tillfällen, då denna fråga förut varit före, bestämdt uttalat sig för, att byggnaden skulle uppföras på Riddarholmen; och bibehåller man då den nuvarande platsen, är dess afstånd från riddarholmskyrkan samt gymnasiehuset allt för litet, och den platsen torde af detta skäl således icke vara lämplig; och om man åter förlägger huset på Riksgäldskontorets och Riksarkivets plats, kommer det också der för nära Hofrättens och Generalstabens med flera byggnader. Nu säger man, att för att kunna få ett fritt läge för riksdagshuset på den af komiterade föreslagna platsen är det nödvändigt att taga bort Riksarkivet, Riksgäldskontoret och Hofrätten, hvarigenom kostnaden ökas högst betydligt. Men alldeles detsamma kan man säga om alla de andra ifrågasatta platserna på Riddarholmen; äfven der måste byggnader i närheten undanskaffas, om man vill hafva ett fritt läge, så att förhållandet blir i det hänseendet, om man granskar de olika förslagen, enahanda. Jag medgifver, att framsidan på huset, sedd från riddarholmskyrkan, enligt komitérades förslag skulle taga sig bättre ut, om de omnämnda byggnaderna komme att tagas bort. Men platsen är tillräckligt stor förutom dessa tomter för byggnadens uppförande, och torde det därför vara rättast att öfverlemnå åt kommande tiders män att häröfver besluta. För öfrigt torde det ej vara alldeles rätt att lägga hela kostnaden för inlösen af så väl de Norstedtska tomterna som flyttningen af Riksarkivet till komitérades förslag, ty Kammaren torde känna, att Riksdagen förut beslutat att inlösa de Norstedtska tomterna och aflåtit skrifvelse derom till Kongl. Maj:t, oaktadt det då ej var fråga om att förlägga riksdagshuset dit. Hvad staten således kan få betala för dessa tomter mer än de äro värda torde ej kunna ingå i kostnaden för riksdagshusets uppförande å dessa tomter. Riksdagen har också vid ett annat tillfälle uttalat sig för Riksarkivets flyttande.

*Om uppförande
af ett nytt
riksdagshus
m. m.
(Forts.)*

Om uppförande
af ett nytt
riksdagshus
m. m.
(Forts.)

Men äfven om man nu icke skulle vilja medgifva, att dessa byggnader finge kvarstå, så vore det dock icke nödvändigt, att deras borttagande försigginge i sammanhang med det nya riksdagshusets uppförande, utan kunde dermed mycket väl anstå till en framtid. Hvad vi närmast hafva att göra, är att anskaffa en lämplig plats för ett nytt riksdagshus, och omsorgen om att besluta borttagandet af de hus, som möjligen för ögat kunna anses stå i vägen för det samma, synes mig mycket väl kunna öfverlemnas åt kommande riksdagar.

Jag tror således att alla skäl tala för det förslag, som af komiterade uppgjorts, och jag är fullt och fast öfvertygad, att, hvilken plats på Riddarholmen man än väljer för uppförande af ett riksdagshus, ja, äfven om man dertill utser Helgeandsholmen, skilnaden i kostnaderna icke komme att blifva synnerligen stor, om den ens blir något större. Det är också förnämligast af detta skäl, som jag biträdt komiterades förslag.

Man har framhållit såsom något särdeles lämpligt, om på Helgeandsholmen uppfördes ett gemensamt riksdags- och riksbankshus. Med afseende härpå är jag icke af samma mening som den föregående talaren. Rörande de kostnader, som Stockholms stad må i sådant fall vara benägen att ikläda sig i och för Helgeandsholmens ordnande, torde det vara känt, att staden icke bidrager något dertill, ty efter min uppfattning har Stockholms stadsfullmäktige så bestämdt uttalat sig i denna sak, att någon ovisshet härom icke bör kunna förefinnas. Dertill kommer, att jag anser det vara högst olämpligt att i en och samma byggnad inrymma både riksdags- och riksbankshus. Riksbanken bör nemligen till största delen hafva sina lokaler på nedra botten och allra högst i andra våningen, då man icke gerna kan begära, att de, som besöka banken, skola begifva sig upp i husets öfre våningar. Följden deraf blir då, att Riksdagen får maka åt sig, och det torde vara lätt att finna, hvilka olägenheter det skulle medföra för Riksdagens ledamöter och tjenstemän att behöfva springa flera trappor upp. Skall man bekosta ett nytt riksdagshus, torde det äfven i detta afseende vara skäl få det så bekvämt som möjligt. Det var också detta skäl, som gjorde att komiterade icke kunde gå in på förslaget att sammanbygga riksdagshuset med Riksbanken.

För min del tror jag det klokaste vore, att Riksdagen grepe verket an och, seende frågan i stort, förskaffade landet icke allenast en plats, utan äfven en byggnad för Riksdagen, värdig svenska folket, värdig dess representanter; och jag hemställer, huruvida i hela Stockholm finnes någon för ändamålet vackrare och på samma gång lämpligare plats än den, som komiterade föreslagit, och då härtill kommer, att det säkerligen icke skulle blifva, åtminstone i någon nämnvärd mån, kostsammare att förlägga det nya riksdagshuset på denna plats än på någon annan plats, och så vida man nemligen vill fästa något afseende härå, tror jag att alla skäl tala för anta-

gandet af komiterades förslag, som jag ock i min reservation förordat. Jag hyser visserligen mycket tvifvel om att detta förslag nu skall lyckas vinna Riksdagens sympatier; min mening vidhåller jag orubbad, hvilken utgång frågan än må få. Jag har emellertid velat hafva denna min mening förvarad i Riksdagens protokoll, på det att framtiden må få se, att det funnits åtminstone *en* man, som tänkt högt om Riksdagen. Det är också derföre, som jag nu tager mig friheten yrka bifall till min reservation. Skulle jag icke vinna något understöd för densamma, så får jag för min del förklara, att jag i sådant fall hellre röstar för rent afslag å allt åtgörande i denna fråga för denna gång, än att jag går in på något af de andra förslag, som framlagts, och detta i den öfvertygelse, att frågan snart skall återkomma och att komiterades förslag då inom riksdagen skall hafva vunnit större sympatier, än som nu möjligen kommer det till del.

*Om uppförande
af ett nytt
riksdagshus
m. m.
(Forts.)*

Friherre Leijonhufvud: För min del kan jag icke instämma med någon af de föregående talarne och skall bedja att i korthet få angifva skälen dertill.

Hvad först beträffar frågan om riksdagshusets förläggande på Helgeandsholmen, så lär väl denna fråga, för denna gång åtminstone, hafva förfallit efter det beslut, som Riksdagen fattat angående inlösandet för statens räkning af denna holme. På samma gång får jag tillkännagifva, att jag för ingen del skulle kunna rösta för ett förslag, som afsåge riksdagshusets och Riksbankens inrymmande inom en och samma byggnad, och detta äfven om jag icke vore stockholmsbo. Jag har ingenting emot att på ifrågavarande plats uppföres antingen ett riksdagshus eller riksbankshus, men att sammanföra begge i en enda byggnad kan jag icke vara med om, derföre att det icke är tänkbart att uppföra en så stor byggnad, som denna skulle behöfva blifva, utan att den skulle komma att antingen vara till skada för Kongl. slottet eller ock i sin mån blifva nedtryckt af densamma. Denna omständighet är för mig afgörande i detta fall. Om norra delen af Carl XIII:s torg vill jag icke tala, ty det förslaget tyckes dess bättre icke hafva tillvunnit sig några sympatier, och hvad beträffar Kongl. Stora teaterns tomt, som en värd talare här midt emot förordat, så torde icke mycket behöfva derom ordas; han lär väl blifva så godt som ensam om den saken. Men så mycket mera är deremot att säga om de tre öfriga föreslagna platserna, nemligen den, å hvilken det af Generalstaben nu begagnade hus är uppfördt, Riksgäldskontorets och det nuvarande riksdagshusets tomter. Jag medgifver gerna, att, om vi hade godt om millionerna, så att vi icke behöfde fråga efter kostnaderna, den förstnämnda platsen med sin vackra och imponerande belägenhet vore särdeles tilltalande och passande för att der uppföra ett verkligt palats, med alla de prydnader, som tillhöra ett sådant och der äfven våra svenska arkitekter kunde få tillfälle att visa sin skicklighet och förmåga i detta

*Om uppförande
af ett nytt
riksdagshus
m. m.
(Forts.)*

hänseende. Under denna förutsättning skulle jag icke säga något derom; men i tider, mine Herrar, då man afslår begärda och nödiga anslag för sjukhus, i tider, då våra vansinniga ännu i brist på nödigt antal hospital måste söka hus i stugorna, i tider, då stora utgifter för försvarsverkets ordnande förestå, i tider slutligen, då man talar om en fortfarande tilläggsbevillning, i sådana tider drager jag mig för en sådan utgift, och jag tror i motsats mot den siste ärade talaren, att det i landsorten skulle tagas ganska illa upp, om Riksdagen för sin egen bekvämlighets skull bortkastade fem à sex millioner, under det man vägrar anslag för fyllande af oafvisliga behov.

Man har talat om att det varit mycket olika meningar bland komiténs ledamöter, och äfven bland Riksgäldsfullmäktige, men jag tillåter mig fästa uppmärksamheten derå, att reservanterna inom komitén äro verkligen byggnadskunniga män, och de hafva varit mot förslaget, ty de veta hvad det kostar. Sjelf är jag ock byggnadskunnig och kan på grund deraf uttala min öfvertygelse att 6,000,000 skulle mycket väl gå åt för uppförandet af ett sådant hus. Herrarne må väl komma ihåg de enorma grundmurar, som för detta hus måste från sjösidan uppföras, och för öfrigt kunna befogade anmärkningar äfven göras mot det upprättade kostnadsförslaget. Så till exempel är det ett väsentligt misstag, då man trott sig kunna erhålla denna stadstomt för 5 kronor per qvadratfot, då flere andra ställen betinga ett pris af 18 kronor, och då något detaljeradt förslag icke blifvit uppgjordt, så kan man à priori antaga att kostnaderna skola blifva betydligt högre, än man förutsätter, då fråga är om en monumental byggnad. Detta är för mig afgörande. Ty, mine Herrar, det är en väsentlig skilnad, om man förlägger byggnaden på en plats, derifrån den med anspråk på beundran paraderar för hela världen, och liksom säger: se på mig, huru ståtlig jag är! än om den ligger mera anspråklöst till. Jag kan af detta skäl — nemligen för de stora kostnaderna — icke tillstyrka detta förslag, och jag kan för framtiden icke heller vara med derom, så framt icke våra finanser skulle blifva mera blomstrande än nu.

Hvad det andra alternativet eller Riksgäldskontorets tomt beträffar, så anser jag visserligen denna plats vara bättre, men så länge, som sagdt, man icke anser sig hafva råd att bekosta sådana viktiga inrättningar som sjukhus och därhus, kan jag icke heller vara med om att nedlägga ens de kostnader, som skulle erfordras för ett riksdagshus å denna plats.

Hvad slutligen Utskottets förslag om nybyggnad å nuvarande riksdagshusets tomt angår, så är jag icke heller nöjd dermed; ty detta hus kan aldrig blifva ett monumentalt och Riksdagen värdigt hus; det är och förblir en provisorisk byggnad. Deremot tror jag att vi mycket väl kunna nöja oss med vårt nuvarande provisorium ännu ett tiotal af år, derest några mindre förändringar göras, och jag tror att dessa

mycket väl kunna verkställas, utan att Riksdagens förhandlingar behöfva afbrytas. Ty under mellantiden mellan Riksdagens avslutande den 15 Maj till nästa Riksdags början kan en väsentlig del af arbetena medhinnas, och de kunna derefter fortsättas och fullbordas efter nästa riksdags slut. Med denna uppfattning och då jag hvarken vill uppoffra 1 eller 1 $\frac{1}{2}$ million på detta förslag, så instämmer jag uti Herr Nordenfelts reservation och anhåller att Herr Talmannen ville derå framställa proposition. Reservantens förslag lyder sålunda: »att Riksdagen ville lemna Fullmäktige i Riksgäldskontoret uppdrag att låta upprätta och till nästkommande Riksdag öfverlemna nya ritningar och förslag till tillbyggnad af det gamla riksdagshuset, afseende dess begagnande för dess nuvarande ändamål under en tid af högst trettio år» o. s. v.

Jag lägger vigt på ordet *högst*.

Herr Olof Jonsson: Jag tror att man kan indela fyra af de olika förslag, som från komiterades sida föreligga, i två ytterligare grupper, ity att förslagen om tillbyggnad till det nuvarande riksdagshuset och nybyggnad på Riksgäldskontorets och Riksarkivets tomt skulle kunna betraktas såsom billighetsåtgärder, hvarned man skulle kunna nöja sig jemförelsevis kort tid, synnerligast hvad beträffar det förra af dessa förslag, under det att förslagen om riksdagshusets förläggande på den högst belägna punkten af Riddarholmen eller å Helgeandsholmen afse att lösa frågan för framtiden.

Hvad nu först beträffar det af Stats-Utskottet accepterade förslaget, hvilket afser tillbyggnad till detta hus, så vill jag till alla delar instämma med en talare på skånebänken, Herr Sven Nilsson i Efveröd, derutinnan att detta förslag är olämpligt i alla afseenden. Vi få icke afskräcka oss af de stora summor, som en tidsenlig byggnad skulle kräfva, utan att på samma gång göra oss reda för hvad vi vinna genom att för ändamålet uppoffra vare sig en större eller mindre summa. Och jag får säga att något sämre förslag än det af Utskottet framlagda finnes icke. Hvad skulle vi åstadkomma genom detta? Få en byggnad bestående af tre olika partier och som ändock skulle blifva i saknad af flera nödiga lokaler, såsom för vaktbetjening, bibliotekarie, värd m. m., och för öfrigt endast lemna ofullständigt utrymme för vissa Utskott; och det vore väl att kasta bort penningarne utan motsvarande ändamål, om man gick in på en sådan åtgärd. Bygger man deremot på Riksgäldskontorets och Riksarkivets tomter, så blir detta visserligen äfven en ganska ofullständig åtgärd, med hvilken man tills vidare, ehuru icke i längden, kunde blifva belåten, men då fick man åtminstone en enda sammanhängande byggnad, inrymmande alla lokaler. Och man skulle då kunna använda detta riksdagshus vi nu disponera till andra statsändamål, hvartill det ju mycket väl lämpar sig, utan att skada andra byggnader än Riksgäldskontorets och Riksarkivets gamla och bristfälliga lokaler. Om man vill bygga billigt, så kan man derföre icke välja

Om uppförande af ett nytt riksdagshus m. m.
(Forts.)

Om uppförande
af ett nytt
riksdagshus
m. m.
(Forts.)

lämpligare plats än den sist antydda, och der uppförd skulle byggnaden, inberäknadt värdet af de gamla husen och tomterna, enligt sakkunniga personers beräkning komma att kosta 1,930,000 kronor, hvarifrån man dock har att afräkna värdet af detta riksdagshus eller 800,000 kronor. Men lika litet som jag åtminstone nu kan bifalla Stats-Utskottets förslag om tillbyggnaden, lika litet vill jag gå in på att uppföra ett nytt riksdagshus på nämnda tomter och det på grund af flera omständigheter.

En talare på stockholmsbänken nämnde, att han på inga villkor ville lemna sin röst till en sammanbyggnad af riksdags- och riksbankshus å Helgeandsholmen, och troligtvis äro alla stockholmsrepresentanterna af samma mening. Men det kan dock hända att Riksdagen en gång Herrar Stockholmares hjälp förutan fattar ett beslut, som går ut på beviljande af anslag till uppförande på Helgeandsholmen af en sådan byggnad. Beträffande kostnaden för en dylik affär, så, om man äfven skulle förutsätta det värsta i afseende på Helgeandsholmsfrågan, nemligen att staten finge anslå penningar icke allenast till ett nytt hofstall, utan jemväl till kajbyggnader å holmen samt inlösen af den der befintliga bazaren, så tror jag dock att det i sin helhet skulle blifva en god affär för staten, i synnerhet om man noga räknar efter hvad man vinner genom Helgeandsholmens förvärfvande. Låtom oss nu se till hvad detta skulle komma att kosta. I den af Kammaren redan behandlade och afslagna Kongl. propositionen om uppförande af ett nytt hofstall äskades 1,200,000 kronor, på det att Hans Maj:ts Konungen sjelf skulle kunna förse staten med ett nytt hofstall. Till denna summa skulle dock, derest frågan om hofstallets förläggande till artilleriplanen åter uppstode, läggas *dels* värdet af de gamla der befintliga, staten tillhöriga och med afräkning af materialvärdet till 230,000 kronor uppskattade hus, som för ändamålet måste rifvas, *dels* ock värdet af den mark, som till erhållande af erforderlig tomtplats måste inköpas från Stockholms stad. Arealen af denna mark skulle i vidrigaste fall utgöra 19,000 qvadratfot, men i bästa fall mellan 15,000 och 16,000 qvadratfot, enär omkring 4,000 qvadratfot äro föremål för tvist emellan kronan och staden. Om man emellertid antager att staten måste lösa dessa 19,000 qvadratfot efter ett pris af cirka 5 kronor per fot, så få vi ett belopp, som i rundt tal kan beräknas till 100,000 kronor. Hela den summa staten måste uppoffra för att komma i besittning af Helgeandsholmen skulle således utgöra 1,530,000 kronor. Nu kan man visserligen invända att jag icke upptagit värdet af den staten tillhöriga obebyggda mark vid artilleriplanen som för ändamålet erfordras. Ja, det är nog sant, ty det kan ju vara möjligt att staten i framtiden behöfver denna mark till andra ändamål eller ock afyttrar densamma till Stockholms stad och derigenom bereder sig inkomst af platsen. Jag tviflar dock på att staten under de närmaste 40—50 åren skulle få någon inkomst af denna plats, men om man i alla fall vill inräkna värdet för den

staten tillhöriga del af artilleriplanen, som till hofstallet vore erforderlig, så få vi å andra sidan icke glömma att, förutom den tomt som behöfdes för det gemensamma riksdags- och riksbankshusets uppförande å Helgeandsholmen, der blir framför byggnaden en öppen plats på minst 100,000 qvadratfot, och den bör väl hafva lika stort värde som statens andel af artilleriplanen.

Hvad kostnaderna för kajbyggnaderna beträffar, så hafva de af 1874 års komiterade beräknats till 700,000 kronor och till inlösen af bazarbyggnaden bör väl icke gerna kunna antagas åtgå mer än 200,000 kronor, då man väl kan hoppas att bazarbolaget måste taga skeden i vacker hand och nöja sig med en rimlig och billig lösning, derföre att kanske bolagets eganderätt icke står på så fullt fast mark. Vi skulle således jemte de 1,530,000 kronor, som fordras för uppförande af ett hofstall, få lägga till 900,000 kronor för kajbyggnaden och inlösen af bazarbolagets hus, hvilken summa jag för säkerhetens skull vill höja till jemnt 1,000,000 kronor. Då kommer denna plats att kosta oss 2,530,000 kronor. Efter arkitekten Zettervalls alternativ att sammanbygga både riksbankshus, riksgäldskontor och riksdagshus i en byggnad och med beräkning af en minimisumma af 75 öre per kubikfot af det utrymme, som byggnaden inom sina väggar och tak betingar, hvilken siffra 1880 års komité ansett vara den lägsta, som kan användas vid kostnadsberäkningar, skulle kostnaden för uppförande af riksbanks- och riksdagshus komma att utgöra i rundt tal 2,500,000 kronor eller med 25 öres förhöjning per kubikfot i Zettervalls förslag ytterligare 860,000 kronor, och hela affären skulle således komma att stå staten till 5,890,000 kronor. Detta är under förutsättning att staten sjelf måste kosta på allt, som fordras för Helgeandsholmens ordnande, men dervid är att märka att ingen kan med bestämdhet påstå, huruvida Stockholms stad kan frisäga sig från alla kostnader i denna sak. Utgången af en blifvande rättegång kan möjligen blifva sådan att staden måste åtaga sig sådana kostnader, vare sig den vill eller icke. Denna summa af 5,890,000 kronor kan visserligen tyckas vara stor, men i fall detta förslag antages, få vi både det nuvarande riksdagshusets och riksbankshusets lokaler lediga att användas för andra ändamål, och värderar man då riksdagshuset till 800,000 kronor och bankhuset till 600,000 kronor, så får man 1,400,000 kronor att draga af på den summa vi gifva ut för ett nytt riksdagshus. Den summa, man komme att kosta på detta, skulle då i sin helhet utgöra 4,490,000 kronor, ehuru ingen väl lärer förutsätta att statens kostnad för Helgeandsholmen i verkligheten skall blifva så hög som jag här förutsatt.

Går jag nu till den andra platsen, som komiterade föreslagit eller Generalstabens m. fl. tomter här uppe på Riddarholmen, och antager att den summa, som komiterade beräknat, nemligen 2,285,000 och några hundra kronor, skulle vara tillfyllestgörande för platsens förvärfvande samt att uppförande af ett nytt riksdagshus efter det lägst beräknade beloppet eller 75 öre per kubikfot skulle kosta

*Om uppförande
af ett nytt
riksdagshus
m. m.
(Forts.)*

*Om uppförande
af ett nytt
riksdagshus
m. m.
(Forts.)*

1,935,000 kronor, hvilka summor tillsammans utgöra 4,220,000 kronor, och derifrån drager af värdet af detta gamla riksdagshus, så tillföras vi der en utgift af 3,400,000 kronor, som vi endast i nybyggnaden hafva motsvarande nytta för. Beträffande hvad Herr Sven Nilsson här nämnt, att han inom komitén i fråga om kostnadsberäkningarne nödgats lita på fackmännens omdöme och derföre trodde dessa beräkningar rigtiga, så ber jag få påminna om att just de fackmän, som äro mest kompetente att bedöma kostnaderna vid sådana grundläggningsarbeten, båda varit samstämmiga i att förklara dessa siffror för låga, och att man väl således i detta fall får antaga att deras åsigt är den rigtiga, hvarigenom kostnaden för förvärfvande af stadens egendom och för grundläggningsarbeten torde få ökas med en 7- å 800,000 kronor. Då komma vi upp till en summa, som tål att tänka på. Vi stanna nemligen i så fall icke under en totalsumma af öfver 5,000,000 kronor, d. v. s. en högre summa än som skulle fordras att bygga både riksbanks- och riksdagshus på Helgeandsholmen, och jag undrar då huruvida man kan hysa någon tvekan, hvilketdera af alternativen i sin helhet kan, med afseende på den nytta man af dem kan vinna, då man i ena fallet vinner två mål och i andra fallet endast ett, vara att föredraga. Man får dessutom komma i håg att vid sammanbyggande af både riksbanks- och riksdagshus Riksbanken skulle vinna stora fördelar, som ej få beräknas allt för lågt. Säkert är att rörelsen, om banken får tidsenliga lokaler och ett centralt läge, skulle i afseende på just de grenar, som lemna största förtjensten, komma att utveckla sig betydligt och tillföra banken ökade inkomster, som säkert skulle mer än betäcka räntan för dessa utgifter.

Hvad jag nu anfört är en hel hop saker, som skulle kunna sägas egentligen icke höra till föreliggande fråga, men då jag förutsätter att Kammaren är temligen ense om att afslå Utskottets betänkande och att det då äfven kan vara af vigt att känna de enskilda ledamöternas mening om denna byggnadsfråga, har jag vidlyftigare uttalat mig i frågan än hvad som jag eljest skulle hafva behöft. Efter hvad jag sagt, är det gifvet att jag yrkar afslag å Utskottets betänkande.

Herr Abr. Rundbäck: Då jag sökt bilda mig en bestämd åsigt i denna fråga, ber jag få i största korthet redogöra för densamma.

Beträffande förslaget att förlägga det nya riksdagshuset på Riddarholmens högsta punkt, d. v. s. der, hvarest generalstaben för närvarande är inrymd, anser jag, i likhet med den ärade talaren på stockholmsbanken, detta vara det kostsammaste och dyraste af alla förslag, vi hafva att välja emellan. Dessutom är det visst, att ett riksdagshus, uppfördt på denna plats, komme att taga sig bra ut endast »von hinten», hvaremot dess framsida komme att blifva undanskymd af Riksgäldskontoret och Riksarkivet, å ena, och Hofrätten å andra sidan, att icke tala om riddarholmskyrkan.

Hvad åter vidkommer förslaget att ombygga vårt nuvarande riksdagshus, så har detta emot sig, utom andra skäl, äfven det, att Riksdagen blefve husvill under åtskilliga år.

Går jag så till det tredje förslaget, enligt hvilket riksdagshuset skulle uppföras på den plats, der Riksgäldskontoret och Riksarkivet äro belägna, så synes visserligen detta förslag vara det billigaste, men emot detsamma talar den omständigheten, att vi skulle nödgas rifva ned ett par ännu användbara byggnader för att på annan plats i deras ställe uppbygga ett par nya.

Att, såsom en föregående talare föreslagit, för ifrågavarande ändamål använda den tomt, som nu upptages af Stora teatern, skulle ovilkorligen hafva det med sig, att vi blefve nödsakade att uppbygga en ny teater, och i betraktande af de anspråk, som ställas på en sådan teater, skulle vi sålunda få uppbygga tvenne högst dyrbara byggnader. Att åter förlägga riksdagshuset på Carl XIII:s torg, anser jag vara mindre lämpligt, emedan det då blefve för aflägsset beläget.

Det återstår således endast en plats, som skulle kunna komma i fråga, och denna, som jag äfven för min del anser vara den lämpligaste, är vestra sidan af Helgeandsholmen. Den förenar fördelarne af att hafva den billigaste samt mest vidsträckt areal och tillika det mest centrala läge, på samma gång som den obestriddigen är den vackraste plats, som kan erbjudas för ifrågavarande ändamål. Härtill kommer, att ett riksdagshus der skulle kunna uppföras utan allt för stora omkostnader, särdeles om — hvilket jag för min del finner ändamålsenligast — detsamma jemte Riksbanken inrymdes inom en och samma byggnad. Jag tror icke att denna byggnad skulle komma att nedtryckas af det Kongl. Slottet, utan att den nog skulle försvara sin plats, derest man gäfve den tillbörliga dimensioner. Att åter upplåta hela denna holme till planteringar, hvaraf följden blefve, att man under åtta månader om året finge gå midt i den kalla blåsten på Norrbro, utan att den erbjöde annan utsigt än den af några aflöfvade buskar och växter, det kan icke vara synnerligen tilltalande. Deremot skulle en byggnad, uppförd t. ex. efter Arkitekten Zettervalls ritning, blifva en verklig prydnad för platsen. Framför densamma kunde man ju i alla fall hafva planteringar och promenader, helst arelen af den fria planen framför byggnaden blir lika vidsträckt som Gustaf Adolfs torg, och man kunde der i framtiden plantera stoder af våra store män, både sådana, som redan lefvat och som framdeles komma att lefva. Jag tror därför att här är rätta platsen att uppföra ett gemensamt riksdags- och bankhus, som möjligen äfven kunde rymma för Riksgäldskontoret erforderliga lokaler, allt i enlighet med Herr Adelskölds förslag.

Emellertid vill jag icke nu framställa något yrkande om att åt riksgäldsfullmäktige uppdraga att vidtaga förberedande åtgärder i och för uppgörande af ett förslag i nyssnämnda ritning, ty jag tror icke att situationen är sådan, att ett beslut härom nu kunde

*Om uppförande
af ett nytt
riksdagshus
m. m.
(Forts.)*

*Om uppförande
af ett nytt
riksdagshus
m. m.
(Forts.)*

Jag är dock glad öfver, att Första Kammaren genom sitt i Lördags fattade beslut beredt oss tillfälle att möjligen genom en gemensam votering kunna besluta inlösandet för statens räkning af denna rymliga och i alla afseenden utmärkta plats, hvarom jag nyss ordat. Skulle vi åter icke nu göra det, då tillfälle dertill gifves, är jag förvissad, att icke blott vi skola komma att ångra en sådan försummelse, utan äfven våra efterkommande i everdliga tider skola förebrå oss därför.

Af hvad jag nu yttrat framgår tydligt, att jag icke kan vara med om sådana provisoriska åtgärder, som här äro föreslagna, allra minst om hvad Utskottet föreslagit, emedan det mera tillfälliga afhjelpandet af behovet, som dermed afses, skulle vinnas för ett jemförelsevis alltför högt pris. Hellre vill jag då, ifall man skall besluta ett provisorium, sluta mig till Herr Nordenfelts reservation på de skäl, som Friherre Leijonhufvud anført. För närvarande yrkar jag emellertid afslag å Utskottets betänkande, i den förhoppning att vi i en blifvande votering skola komma åtminstone så långt, att dispositionen af Helgeandsholmen öfvertages af staten.

Herr Nils Petersson: Jag är öfverens med Utskottet deri, att vårt nuvarande riksdagshus är alltför trångt och behäftadt med en mängd andra olägenheter, som nödvändiggöra byggande af ett nytt sådant. Jag anser vidare i likhet med Utskottet, att det nya riksdagshuset bör vara beläget på Riddarholmen, emedan det är af vigt att det har ett afskildt och lugnt läge. Likaså är jag af den åsigt, att behovet för närvarande kan och bör afhjelpas genom en ombyggnad af det nuvarande riksdagshuset, på det att vi icke nu skola betungas med de betydliga kostnader, som erfordras för uppförandet af ett helt och hållet nytt riksdagshus, en sak, med hvilken mycket väl kan anstå till en framtid och till hvilken vi enligt min tanke för närvarande icke hafva råd. Ett ytterligare skäl för en ombyggnad af detta hus finner jag deri, att vi icke skulle kunna uppehålla oss i detsamma under den långa tid, som komme att åtgå för uppförande af ett nytt riksdagshus.

Deremot kan jag icke vara öfverens med Utskottet i fråga om de af detsamma förordade ritningarne öfver ombyggnaden eller om de därför erforderliga kostnaderna. Jag finner nemligen dessa ritningar alltför oändamålsenliga och kostnaderna alltför stora. Jag skall endast anföra ett exempel. Det är enligt nämnda plan förslaget, att denna Kammares nuvarande sessionssal skulle blifva klubblokal. Tycka Herrarne verkligen att det vore lämpligt att använda ett så stort utrymme för ett dylikt ändamål? Detta är ett af de många fel, som vidlåda detta förslag, hvilket i öfrigt är högst olämpligt. Enligt min öfvertygelse eller rättare deras, som förstå saken, skall man lätt nog kunna komma till det resultat, att vi icke behöfva uppoffra ens en million för att få tillräckligt utrymme för Riksdagens båda Kamrar under så lång tid, som erfordras för att samla

ett kapital, tillräckligt både för uppförande af en byggnad och anskaffande af en lämplig plats.

Mitt yttrande skall emellertid blifva helt kort, ty mina åsikter i denna fråga öfverensstämma i det närmaste med dem, Herr Nordenfelt uttalat i sin reservation, hvartill jag yrkar bifall. De små skiljaktigheter, som förefinnas i hans och mina åsikter, kunna lätt i en framtid afhjelpas. Jag hade nemligen tänkt, att man icke fortfarande skulle åt fullmäktige i Riksgäldskontoret lemna det uppdraget att söka för statens räkning förvärfva en tomt på Riddarholmen.

Jag skall icke hålla några långa tal, som tyckes vara så modernt nu för tiden, ehuru det kunde vara åtskilligt att tillägga, utan inskränker mig till att yrka afslag på Utskottets hemställan och bifall till Herr Nordenfelts reservation.

Herr Sam. Johnson: Man skulle här verkligen kunna säga som ordspråket lyder: »den, som skall bygga ett hus efter hvar mans råd, han får aldrig tak på detsamma». Ingen af alla de talare, som hittills uppträdt, har, så vidt jag kunnat fatta, kommit med samma förslag, utan den ene har förordat ett, den andre ett annat, och sålunda har icke heller någon enighet vunnits. För min del kommer jag att yrka bifall till Stats-Utskottets förslag, hvilket jag icke hört någon förut göra. Jag gör det på den grund att vi, om detsamma antoges, icke blott under den närmaste framtiden, utan under en lång följd af år icke skulle komma att behöfva någon annan byggnad för att inrymma den svenska Riksdagen, än den Utskottet föreslagit. Skulle vi, såsom en talare yttrade, icke under de närmaste tio åren kunna åstadkomma en ny byggnad för Riksdagen, tror jag icke heller att vi verkligen behöfva det, ty då hafva vi säkerligen tillräckligt utrymme, såsom vi nu hafva det. Med den stora emigration, som nu pågår och säkerligen kommer att år ifrån år tilltaga, kommer icke behovet af ett ökad utrymme att stiga med en sådan hastighet, att vi icke kunna få plats i de lokaler, vi nu hafva, minst tio år till och kanske derutöfver.

Om vi nu antaga Stats-Utskottets förslag, tror jag, att det skall gå en lång tid, innan det behöfver komma i fråga att bygga ett nytt riksdagshus. Denna fråga har nu ventilerats under en lång följd af år, och alltsedan år 1870 har nästan hvarje år ett förslag till lösning af densamma blifvit framlagdt. Låtom oss därför nu på sätt Utskottet föreslagit få den afgjord. Uppskjuta vi frågan till ett annat år, kommer ett nytt förslag, och det blifver ändå svårare att få någon enhet till stånd, om vi nu icke kunna förena oss om något så rimligt och billigt som det föreliggande förslaget.

Med de Herrar, som föreslå Generalstabens tomt såsom den lämpligaste och mest passande till att derpå uppföra ett nytt riksdagshus, skulle jag instämma, om vi hade så mycket penningar samlade i kassan, att vi icke behöfde utdebitera kostnaden för en bygg-

*Om uppförande
af ett nytt
riksdagshus
m. m.
(Forts.)*

*Om uppförande
af ett nytt
riksdagshus
m. m.
(Forts.)*

nad på nämnda plats på svenska folket. Emedan jag anser att någon nybyggnad icke behöfves under den närmaste tiden, och att Riksdagen för den närmaste framtiden har tillräckligt utrymme, om Stats-Utskottets förslag antages, yrkar jag bifall till detta förslag.

Herr J. Andersson i Jönvik: Herr Talman, mine Herrar! Jag skall endast bedja att få yrka bifall till Stats-Utskottets förslag. Jag gör det på grund af de skäl Utskottet angifvit, och emedan denna Kammare är i behof af att med det allra första få en större sal för sina sammanträden. Klagomålen öfver bristande utrymme äro större i Första Kammaren än i den Andra, och i den Första är dock jemförelsevis större plats än här. Jag tror, att hvar och en, som varit här i Kammaren någon tid, insett att behofvet af ökad utrymme är trängande, ja, mer än trängande.

Här är endast frågan den: skola vi för att erhålla ökad utrymme för Riksdagen utgifva en million eller tio millioner? Komiterade hafva i sitt utlåtande angående uppförande af ett nytt riksdagshus föreslagit åtskilliga platser för detsamma, och de fleste af dem äro af den meningen, att man bör lägga det på den tomt, der den gamla frimurarelogen ligger. Men, mine Herrar, det skulle gå åt tio år, innan ett nytt riksdagshus der blefve i ordning, och det skulle säkert komma att kosta sina tio millioner. På samma plats som det nuvarande riksdagshuset är beläget, kan man deremot få en sal för Första Kammaren, som rymmer 200 personer, och en för Andra Kammaren, som rymmer 300 personer. Sålunda lika stora salar, som enligt det stora förslaget skulle erhållas. Jag hemställer, huruvida det under sådana förhållanden kan vara skäl att bortkasta tio millioner kronor, och frågar om vi kunna anse oss hafva råd till en sådan utgift. Då jag, såsom nämnt, derjemte föreställer mig, att det utrymme, som genom den föreslagna byggnaden skulle kunna vinnas, är fullt tillräckligt för våra efterkommandes behof under en ganska lång framtid, hemställer jag om bifall till Utskottets förslag.

Herr Liss Olof Larsson: För min del kan jag icke finna att frågan här gäller allenast, huruvida vi skola utgifva en million eller tio millioner för anskaffande af ett nytt riksdagshus. Efter mitt sätt att se är det icke härom frågan rör sig, utan huruvida man nu bör utgifva en million eller något alls. Så ställer sig frågan för mig. För min egen del har jag icke så litet sysselsatt mig med denna fråga; jag har nemligen länge tillhört den afdelning inom Stats-Utskottet, som i första hand plägat hafva frågan till behandling, men jag får likväl säga, att jag icke anser det nu af Utskottet framlagda förslaget hafva vunnit den utredning, att jag är beredd att biträda detsamma. Utskottets utlåtande har blifvit uppskjutet till Riksdagens sista timme, då ofta nog stora frågor afgöras på några få minuter, och för min del nödgas jag förklara, att

behandlingen af denna fråga, inom Utskottet, har gått med en så brådskande fart, att jag åtminstone icke haft tillfälle att så som jag önskat pröfva förslaget. Afdelningens förslag bordlades i Utskottet en qväll strax före aftonplenum's början här i Kammaren. Förslaget låg på bordet öfver natten till klockan $\frac{1}{2}$ 10 påföljande förmiddag, då Utskottet sammanträdde för att taga i tu med den stora frågan och då skulle man genast vara beredd att deri yttra sig. Jag deltog dock i öfverläggningen om beslutet, emedan jag icke vågade begära betänkandets ytterligare bordläggning. Jag skulle ju derigenom utsatt mig för den beskyllningen, att jag äfventyrade Riksdagens afslutande till påsk, och det är nu en gång bestämdt, att man skall hem en månad tidigare än vanligt! Skälet härtill känner jag icke; men nog får den grundliga utredningen af mången fråga sitta emellan derpå!

Man har vidare yttrat, att det här gälde att slita en tvist emellan Helgeandsholmen och den nuvarande riksdagshustomten. Jag kan för min del icke inse att här är alls fråga om Helgeandsholmen, utan endast, huruvida vi böra kasta ut en million kronor för att lappa detta gamla hus. Huru föga tillfredsställande frågan i sjelfva verket är utredd, framgår emellertid deraf, att, då i början af Riksdagen komiterades utlåtande först blef tillgängligt och man deri fann ett förslag att förlägga det nya riksdagshuset upp på höjden, der Generaistaben har sin lokal, man då hörde huru som många af dem, som tillförene alltid motsatt sig frågan om nytt riksdags- och bankhus, derföre att detta var förenadt med kostnader, nu ansåg detta vara en ypperlig lösning af frågan; och att en eller annan million mer eller mindre betydde ingenting, då man genom bifall till komiterades förslag kunde komma i jernhöjd med slottet, ty deri lär der ligger någon synnerlig stor och sublim tanke, och för den skull högligen eftersträfvansvärd. Man skulle ovilkorligt till väders, om för att få vind i seglen eller af andra skäl, vet jag ej! Snart kom man emellertid underfund med, att man sväriligen kunde vinna majoritet för detta förslag, och då — jo, då åkte man ned från höjderna, och hvart? Jo, till det här hålet, ner om det nuvarande riksdagshuset. När man icke kunde komma i full jernhöjd med slottet, så skulle man afsides, der man icke synes. Här af synes huru åsigterna vexla, och huru omogen frågan ännu är, samt huru väl man behöfver fundera på saken än ytterligare. Då jag sålunda håller före, att denna fråga ännu befinner sig i ett alltför outredt skick för att kunna slutligen afgöras, har jag för min del kommit till den slutsats, att man utan vidare tal om vare sig Helgeandsholmen eller frimurarehöjden nu bör rösta för afslag på samtliga de framställda förslagen och sålunda lemna frågan stående på samma punkt som förut åt dem, som efterträda oss i Kamrarne. Man säger: en million kronor kunna vi dock påkosta! Men om man, såsom Utskottet synes antyda, härmed afser uppförande af en provisorisk byggnad, är en million kronor alltför mycket, och om man åter af-

*Om uppförande
af ett nytt
riksdagshus
m. m.
(Forts.)*

*Om uppförande
af ett nytt
riksdagshus
m. m.
(Forts.)*

ser att gifva den påtänkta byggnaden en monumental och riksdagen värdig karakter, är det för litet. Vi kunna icke för den summan åstadkomma en byggnad, som på ett värdigt sätt uppfyller de fordringar, som kunna uppställas på den svenska riksdagens samlingsplats.

Såsom skäl för detta påstående ber jag få erinra derom, att alla, som verkligen satt sig in i denna fråga, först och främst komiterade, vidare de sakkunniga personer, som fullmäktige i Riksgäldskontoret utsett för att yttra sig om det Jacobssonska förslaget, samt slutligen fullmäktige i Riksgäldskontoret sjelfva hafva sammanstämmande utdömt den af Utskottet nu föreslagna utvägen — d. v. s. alla, som kunna ega en detaljerad kunskap i frågan, hafva uttalat sig mot förslaget; men det oaktadt kommer Stats-Utskottet och säger: låt oss taga det förslag, som af alla sakkunniga utdömts såsom olämpligt! Och detta utan att Utskottet ens försökt att bemöta de skäl, som uttalats mot förslaget. I Utskottets betänkande heter det helt enkelt, att »de då företedda ritningarne äro sedermera gran-skade af trenne utaf fullmäktige i Riksgäldskontoret utsedda sakkunniga personer, hvilka funnit dem vara med omsorg och sakkän-nedom uppgjorda». Detta har också komiterade sagt, men det är endast en del af hvad de sagt, resten har Utskottet förtegit. Resultatet af undersökningen blef att komiterade alldeles dömde ut denna plats, men detta har Utskottet icke velat omnämna i sitt förslag. Utskottet har nemligen icke kunnat vederlägga de af komi-terade anförda skälen och de qvarstå således ovederlagda. Jag har här dessa komiterades utlåtande, hvari fullmäktige i Riksgäldskon-toret instämt och deri det heter, bland annat, att några lokaler blefve för små, andra åter öfverflödigt tilltagna; rum för några lo-kaler saknades helt och hållet, den yttre anblicken af huset blefve ofördelaktig etc. etc. Behovvet af klubblokal har man i detta förslag mer än tillräckligt tillgodosett, ty den skulle blifva flere gån-ger större än den nuvarande klubblokalen, som ju icke hittills varit för trång. Samma skulle förhållandet blifva med matsalarne och en mängd mindre nödvändiga lokaler, men deremot skulle enligt samma förslag i den nya byggnaden saknas utrymme för en hel del vida nyttigare, ja, oumbärliga lokaler, som af komiterade helt enkelt blifvit bortglömda. Nu säga fullmäktige att, om man lade till ytterligare 200,000 kronor, utöfver den million, hvarom här är fråga, så skulle man kunna helt och hållet rifva ned den gamla byggnaden och uppföra ett nytt riksdagshus. För min del anser jag att i detta förslag kunde finnas någon reson och det kunde verk-ligen vara något att tala om, att bygga upp ett nytt och ändamåls-enligt hus, för så vidt detsamma kunde byggas på den nuvarande gamla platsen; men att uppföra ett nytt provisoriskt riksdagshus för en så dryg kostnad som 1,000,000 kronor med bibehållande af de gamla byggnaderna, derom vill jag åtminstone icke vara med. Vi hafva visserligen fått se en eskiss huru huset skulle taga sig ut

utvändigt; sedt från södra sidan skulle det väl se något, så att säga, menskligt ut, men man har icke ansett nödigt att visa huru huset skulle se ut från stadssidan. Man skulle nemligen sammanbygga trenne hus med hvarandra, hvilka alla hafva olika höjd och olika höga fönster. Detta har man icke visat genom någon ritning och så klokt var väl det, ty det hade bestämdt icke sett tilltalande ut.

Det synes mig således, att denna fråga befordras bäst derigenom att vi nu helt enkelt afslå Utskottets förslag, så att våra efterträdare här i Kammaren finge taga saken om hand, och kanske kunna de komma till något bättre resultat än vi lyckats uppnå.

Allt sedan denna fråga först uppstod hafva vi gått i en krets-gång med afseende å densamma. Under 1879 och 1880 års riksdagar ansågs samma förslag, som nu framlagts, olämpligt, men icke för ty har man dock i år återkommit med detsamma, och vi hafva ju således äfven derigenom visat, att vi icke äro mäktiga att lösa frågan, hvarför det torde vara bäst att uppskjuta densamma till framtiden.

Jag skall nu endast be att i ett hänseende få visa, huru den föreslagna byggnaden skulle taga sig ut. Den skulle se ganska praktig ut, om man betraktade den från södra bergen, och från Kam-marens fönster skulle man också få en härlig utsigt ända ned till gummorna på Munkbron. Men riksdagshusets façad skulle dock vetta nedåt sjön och der sträcka sig så långt som statens mark räcker eller dit der Stockholms stads mark vidtager. När således sjöfarten i April månad öppnas, skulle det enligt mitt förmenande icke se så särdeles uppbyggligt ut, om en mängd silltunnor, brän-vinsfat, tjärtunnor och dylikt läge uppstaplade just framför hufvud-ingången till svenska representanthuset, men jag vill visst icke dermed påstå att man icke skulle kunna bana sig väg och komma in i riksdagshuset. Jag tror endast, såsom jag förut sagt, att dessa upplag på detta ställe icke skulle taga sig så prydligt ut, åtminstone icke innan man blir van dervid. Det skulle också se litet besyn-nerligt ut för folk, som komma för att se hvar den svenska Riks-dagen hade sitt tillhåll, och jag tror icke att den Riksdag, hvilken vidtog en sådan åtgärd, som här föreslagits, skulle synnerligen pris-as därför i framtiden.

Jag skall icke längre upptaga Kammarens tid. Jag har endast velat gifva tillkänna, att jag för min del icke kunnat komma till något annat resultat, än att det är klokast att Riksdagen nu afslår det föreliggande utskottsförslaget och låter frågan återkomma, sedan den vunnit en fullständig utredning, som är behöflig och som ännu icke kommit densamma till del. Vi skulle också derigenom kanske slippa behandla frågan i riksdagens sista timme och på det sätt som här skett. Flere af Kammarens ledamöter hafva troligen icke ens sett ritningen till detta förslag förr än först i dag ute i »sam-manbindningsbanan», och det vore väl äfven skäl att se något när-mare derpå innan man beslutar sig för att kasta bort penningar på

Om uppförande af ett nytt riksdagshus m. m. ett så provisoriskt företag, som det af Utskottet nu framlagda förslaget afser.

Jag yrkar, såsom jag redan nämnt, afslag å Utskottets förslag.

(Forts.)

Herr Lyth: Jag skall be att med några få ord få för Kamraren tillkännagifva, att jag icke för min del vill vara med om att Riksdagen nu beslutar vare sig nybyggnad af eller tillbyggnad till det nuvarande riksdagshuset. Väl veta vi alla, att vårt nuvarande riksdagshus icke är något att skryta med, och jag får bekänna att särskildt den plats jag har är långt ifrån den bästa, att den framför allt icke är helsosam för dem som lida af reumatism eller af annan anledning äro ömtåliga för drag, men jag tror icke att Riksdagen nu har råd att utgifva några penningar endast för sin *trefnad*. När den tid kommer att vi få råd dertill, låtom oss då göra det, men till dess må vi dröja dermed! Vi hafva nog användning för våra penningar på annat håll, utan att, då det icke är af högsta behovet påkalladt, vi behöfva nedlägga en hel million kronor på uppförande af ett nytt riksdagshus. Vi hafva redan bergat oss med det gamla riksdagshuset omkring 15 år, och vi kunna väl ännu en tid hjälpa oss dermed. Låtom oss först se till huru Statskontorets skuld till Riksgäldskontoret skall kunna betalas, huru medel till den beslutade norra stambanan må anskaffas och huru, såsom förut är anmärkt, vi kunna uppföra nödiga sjukvårdsanstalter. Allt detta är viktigare och mera behöfligt än ett nytt riksdagshus. Jag tror derföre att vi göra rättast uti att för närvarande icke alls bry oss om planerna till riksdagshusets nybyggnad, utan afslå Utskottets hemställan i sin helhet. Jag kan för min del icke heller instämma i Herr Nordenfelts reservation af det skäl, att jag, såsom sagdt, anser det vi för närvarande icke hafva råd att nedlägga något som helst kapital på den ifrågasatta byggnaden, utan att vi tills vidare få nöja oss med hvad vi hafva.

Med Herr Lyth instämde Friherre *Koskull*.

Herr Danielsson: Jag skall icke tillåta mig att upprepa hvad Utskottets betänkande innehåller, lika litet som hvad komiterade i sitt utlåtande yttrat, ty jag tror, att Herrarne redan förut hafva ganska väl reda på innehållet deraf. Men jag har begärt ordet för att instämma med den ärade talare, som yrkat bifall till Herr Nordenfelts reservation, ty jag tror, att deri ligger en framställning, som vi alla kunna bifalla. Vi måste erkänna, att Riksdagens samlings-salar äro för trånga, och genom ett bifall till hans förslag skulle denna olägenhet kunna blifva afhjelpat. Frågan om ett nytt riksdagshus kunna vi sedermera öfverlemna åt våra efterkommandes omsorg. För närvarande anser jag det sålunda vara bäst att hvarken godkänna Utskottets förslag eller rent afslå hela frågan. Jag tror att vi böra inskränka oss till hvad som för närvarande är möj-

ligt att åstadkomma, och att, om Kamrarnes samlingssalar något utvidgas, vi kunna nöja oss ännu en tid med det gamla riksdags-
huset. Man har sagt, att vi icke borde genom några kostnader låta
afskräcka oss att bygga på ett representationen värdigt sätt. Ja,
nog finnas de, som anse att vi hafva råd till hvad som helst, och
dessa Herrar kunna ju fundera på en dylik »värdig» byggnad, och
det får stå för deras räkning! Men jag vill icke vara med om nå-
gon misshushållning med statens medel.

*Omuppförande
af ett nytt
riksdagshus
m. m.
(Forts.)*

Jag tror icke heller det vara skäl att nu helt och hållet afslå
frågan, ty då kommer talet om Helgeandsholmen och Frimurarlogen
m. m. åter att uppdyka, utan låtom oss nöja med en mindre ut-
vidgning af våra nuvarande lokaler. Skulle man bedöma ett riksdags-
hus' värdighet efter den statshushållningsmetod, Riksdagen under de
sista 15 åren inslagit, vet jag sannerligen ej huru ett sådant hus
skulle komma att se ut.

Jag vill icke längre upptaga Kammarens tid, utan slutar med
att förklara, det jag med min röst kommer att understödja Herr
Nordenfelts reservation.

Herr Lönegren: Af de många förslag till nya riksdagsloka-
ler, som nu föreligga, har det af Herr Adelsköld framlagda mest
tilltalat mig. Genom antagande af detta förslag skulle man dels
kunna åstadkomma ett nytt riksdagshus för ett relativt billigt pris,
dels ock få en af de vackraste platserna i vår vackra hufvudstad på
ett prydligt sätt bebyggd och anordnad. Man skulle äfven derigenom
komma till en lösning af frågan om Helgeandsholmen, som eljest
oupphörligen kommer att återuppstå, ända till dess den på något
sätt blir löst, och denna fråga anser jag för min del vara ganska
viktig och icke uteslutande en hufvudstadsfråga, utan en allmän fråga,
som berör hela landet och derföre bör af oss alla med intresse om-
fattas. Genom antagande af Herr Adelskölds förslag skulle man äf-
ven vinna det, att såväl det nuvarande riksdagshuset som Riksban-
kens tvenne byggnader blefve lediga och för andra nyttiga ändamål
disponibla. Då jag sålunda anser det önskligt, att Herr Adelskölds
förslag vinner Riksdagens bifall, yrkar jag afslag på Utskottets nu
föreliggande betänkande.

Man har här talat om, att vi borde bygga det nya riksdags-
huset på ett land och representationen värdigt sätt och för utfö-
rande af det så kallade stora förslaget förordad beviljandet af ett
anslag på 6 millioner kronor. För min del är jag visserligen med
om att bygga på ett sätt, som är landet och representationen vär-
digt, men jag tror icke att det vore representationen värdigt att
nu anslå en summa på 6 millioner till ett nytt riksdagshus, då vi
vid denna riksdag af brist på medel nödgats vägra anslag till ända-
mål, som allmänt anses nödvändiga och hvilka förr eller senare
ovilkorligen måste beviljas. Om Riksdagen verkligen anser sig kunna
till byggnadsföretag afse 6 millioner kronor, så tror jag det skulle

*Om uppförande
af ett nytt
riksdagshus
m. m.
(Forts.)*

vara Riksdagen värdigt att häraf anslå ett mindre belopp till riksdags- och riksbankshus å Helgeandsholmen — och då vi veta att Riksbanken i så fall kommer att i kostnaden deltaga, torde halfva summan härtill fullt räcka — samt af återstoden anslå erforderliga belopp till det beslutade nya hospitalet, till Serafimerlasarettet, till Karolinska institutet med mera.

Herrar *Granlund* och *O. G. Nordenskjöld* förenade sig med Herr *Lönegren*.

Herr *Herslow*: Det är en god regel i allmänhet att hålla sig till sak; men Kammaren har nu i denna sak fått så många föredrag, att Kammaren förmodligen med tacksamhet tager mot mitt löfte att icke alls tala om saken, utan om en annan sak, om ett ämne, som emellertid blifvit så sammanknutet med den fråga, hvilken närmast föreligger, att den förra frågans öde helt och hållet beror på den senares lösning.

Som Herrarne möjligen erinra sig, framstälde Kongl. Maj:t till 1879 års Riksdag förslag om reglering af kronans och bolaget *P. A. Norstedt & Söners* tomter å Riddarholmen. Bolaget hade anmält att det behöfde bygga och anhöll att, för åstadkommande af lämpligare indelning af tomterna, reglering af dem måtte ega rum, innan de tillämnade byggnaderna uppfördes. Regleringen skulle tillgå sålunda, att de båda grannarne bytte en del mark samt gemensamt afstode hvad som erfordrades till en 40 fot bred gata i tomtgränsen, hufvudsakligen afsedd att skydda Riksarkivet och dess dyrbara innehåll för eldfaran från ett stort tryckeri. Kongl. Maj:t ingick ett preliminärt aftal med firman och framstälde till Riksdagen förslag derom, att Riksdagen för sin del måtte medgifva, att regleringen finge i öfverensstämmelse med förslaget ega rum. Men vid samma riksdag väcktes från annat håll ett annat förslag, nemligen att för statens räkning inköpa hela bolagets fastighet, icke för uppförandet af ett nytt riksdagshus, ty derom var ej tal den gången, utan för beredande af ökad utrymme åt de centrala embetsverken, hvilka ansågos för trångbodda och i behof af utvidgade lokaler. För sådant ändamål ansågs den enda privata egendom, som finnes på Riddarholmen, förr eller senare erforderlig, hvarför det vore så godt att nu genast köpa den för kronans räkning. Resultatet blef en underdånig skrifvelse, hvori Riksdagen anhöll om utredning, »huruvida och på hvilka vilkor boktryckerifirman *P. A. Norstedt & Söners* tomter och byggnader å Riddarholmen må kunna för statsverkets räkning förvärfvas» etc. Då regeringen på grund af denna anmodan förhörde sig hos bolaget, lemnade detta uppgift om sitt pris och förklarade att anbudet skulle stå öppet till den 1 September 1880, då bolaget senast borde hafva svar. Men då tiden ryckte närmare, märkte regeringen, att den ej kunde medhinna att till 1880 års Riksdag framkomma med någon fullständig utredning och

framställning i frågan, och vände sig derföre under riksdagens lopp till bolaget med anhållan om prolongation, så att anbudet måtte stå öppet ännu ett år. Bolaget måste utlysa extra stämman, hvarvid bolaget, om också icke utan svårighet, biföll regeringens hemställan, på det att 1881 års Riksdag skulle få tillfälle att pröfva bolagets anbud, som specifikt angaf den kostnadsersättning, bolaget beräknade för afträdd tomtplats, etablissemangets flyttning, nya byggnader o. s. v. Men 1881 års riksdag kom, utan att ärendet förelades representationen, och vi hafva nu hunnit fram till samma riksdags slut, utan att frågan ännu afhörts. Bolaget får sålunda icke något svar, oaktadt det ovilkorligen behöfver bygga så fort som möjligt och oaktadt den på regeringens uttryckliga begäran förlängda tid, inom hvilken bolagets anbud skulle stå öppet, löper ut före nästa Riksdags sammanträde. Men saken är den, att här en mindre fråga (tomtregleringsfrågan) blifvit indragen i en större (»parlamentsbyggnadsfrågan»), och som bekant mister en mindre kropp sin egen bana när den utsättes för dragningskraften hos den större. Derföre har, Riksdagen ej mottagit någon proposition i den lilla frågan, ej heller Stats-Utskottet omnämmt densamma, oaktadt ett preliminärt aftal träffats mellan regeringen och bolaget. Frågan har ej ens ansetts förtjent af så mycken uppmärksamhet, att Stats-Utskottet i sitt föreliggande utlåtande ansett sig böra omnämna, att den bestämda terminen, inom hvilken regeringen förbundit sig att lemna bolaget svar, utgår den 1 September och således måste hafva tilländalupit, innan Kamrarna å nyo sammanträda. Detta sätt att behandla ärendena, att låta den lilla men långt ifrån ovigtiga saken alldeles uppsväljas af den stora, är långt ifrån korrekt. Jag har trott mig böra begära ordet för att göra Kammaren uppmärksam på denna sak, efter som Utskottet icke med ett enda ord omnämnt, att denna fråga — frågan huruvida de Norstedtska tomterna skola inköpas af staten eller huruvida en reglering skall komma till stånd — absolut afgöres i dag.

Jag för min del vill erkänna, att jag icke är med om något af de förslag, som afse uppförande af ett riksdagshus på någon af de tomter, hvilka förutsätta inköp af den Norstedtska fastigheten. Men jag vill icke att Kammaren låter denna fråga passera utan att märka, att Kammaren med den stora frågan afgör jemväl en annan fråga, som icke är så alldeles liten. Jag anser det med Riksdagens värdighet öfverensstämmande, att vi äro uttryckligen medvetna härom, och att det talas om denna sak, liksom jag anser vanlig affärsheder bjuda att bolaget en gång får bestämdt besked på sitt gjorda anbud, på det bolaget må känna sig moraliskt fullt fritt från någon förbindelse att för statens skull längre uppskjuta förverkligandet af sina privata planer.

Herr Ahlin: Jag skall icke ingå i några detaljer, utan endast i korthet yttra min mening.

*Omuppförande
af ett nytt
riksdagshus
m. m.
(Forts.)*

*Om uppförande
af ett nytt
riksdagshus
m. m.
(Forts.)*

Bland de förslag rörande nytt riksdagshus, hvilka äro framställda, synas mig egentligen tre vara förtjenta af att komma i närmare öfvervägande, nemligen förslaget att bygga på Helgeandsholmen, förslaget att bygga der Generalstabens hus är beläget, och förslaget om tillbyggnad till det gamla riksdagshuset. Jag erkänner, att af dessa förslag det förstnämnda för mig varit mycket tilltalande och hos mig uppväckt en liflig önskan att i någon mån bidra till att få denna fråga löst. Men då jag fick veta, att förslagens utförande, utom andra kostnader, skulle kräfva en utgift af 1,200,000 kronor för nytt hofstall, så fann jag för min del nödvändigt att afstå från hvarje tanke att komma i besittning af Helgeandsholmen.

Beträffande derefter förslaget att bygga, der generalstabens hus står, så talar naturligtvis mycket för detsamma, men som det går löst på alldeles för många millioner, för att vi under närvarande förhållanden skulle hafva råd till detta företag, och för öfrigt andra anmärkningar mot förslaget kunna göras, så vill jag hoppas, att icke heller detta förslag skall komma att vinna Riksdagens bifall.

Emellertid torde, så vidt jag förnummit, förefinnas en temligen allmän mening bland Riksdagens medlemmar, att något bör göras för att få ett riksdagshus med större utrymme och mera trefnad än det nuvarande. Detta synes mig lättast och billigast kunna ske genom tillbyggnad och förändring af det gamla riksdagshuset. Man invänder häremot, så vidt jag förstått, hufvudsakligen, att utseendet icke skulle blifva nog prydligt och representationen värdigt. Denna omständighet är tydligen af mycket stor vikt, ty om man, när ett dyrbart hus bygges, på samma gång kan få det vackert och monumentalt, så bör man naturligtvis söka åstadkomma detta, men behöfves det för att få det vackraste utseendet milliontals kronor. så torde det icke vara skäl att göra en sådan uppoffring för blotta utseendet, i synnerhet om man icke har alltför rik tillgång på millioner.

Hvad nu angår uppskof med denna sak, hvilket egentligen skulle åstadkommas genom bifall till Herr Nordenfelts reservation, eller genom rent afslag å Stats-Utskottets förslag, så tror jag för min del icke att det precist kan vara skäl att lägga på hög alldeles för mycket till nästa riksdag. De, som då komma med, få nog så pass mycket att göra, att det utan tvifvel vore godt att hafva undanstökadt så mycket som möjligt. Dessutom befarar jag storligen, att ett sådant uppskof kommer att å nyo kalla till lif åtskilliga af de förslag, som nu äro före, och hvilka jag för min del skulle önska för alltid undanskjutna. På grund häraf anhåller jag om bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Sjöberg: Den hittills hållna öfverläggningen har till fullo ådagalagt, hvad hvar och en kunde veta på förhand, nemligen att meningarne i denna fråga äro mycket delade. Men huru delade

de än må vara om sjelfva platsen för ett nytt riksdagshus eller om de anordningar, som kunde träffas för att göra det nuvarande huset för dess ändamål mera lämpligt; så torde dock alla vara ense i den punkten, att de nuvarande samlingssalarna och i synnerhet den, som består Andra Kammaren. äro så olämpliga som det låter tänka sig. De olägenheter, som de medföra i det ena som i det andra hänseendet, torde vara så väl bekanta, att jag icke behöfver särskildt derå fästa uppmärksamheten; men en omständighet är dock dervidlag framstående, och det är den, att i sanitärt hänseende denna lokal är så oduglig, att man icke kan tala för mycket illa derom. Afven för mig, som nu under tre riksdagar innehaft en plats, der man åtminstone har den förmånen att känna blåsten från ventilationsapparaten — äfven för mig, säger jag, är den verkan, den tunga dödande luften i förening med den qvafva värmen, i synnerhet om aftnarne, medför, tillräckligt afskräckande för att stämma mig emot allt vidare uppskof, hvilket dock synes vara den förherrskande meningen i denna Kammare.

Jag har nu, liksom vid flera föregående tillfällen, hört ganska vackra saker om Riksdagens s. k. »värdighet». Uttrycket är ståtligt, som det bör vara, i synnerhet när det kommer från riksdagsmäns munnar. Men en och annan kan hafva en olika uppfattning af denna värdighet; och så mycket tillåter jag mig säga, att jag i närvarande ögonblick fattar densamma något annorlunda än de fleste af de många talare, som här yttrat sig om vare sig den ena eller andra platsen för uppförandet af ett nytt riksdagshus, såsom icke anstående Riksdagen. Hvad som nemligen förefaller mig skulle vara Riksdagen värdigt och i främsta rummet anstå densamma, det vore att den erinrade sig våra finansiella förhållanden i allmänhet och i synnerhet besinnade, att den nuvarande tidpunkten icke är så lysande, att hvilka utsväfvande förslag som helst i fråga om den ena eller andra millionen kunna blifva tillgodosedda; med ett ord, att Riksdagen helt enkelt tänkte på framtiden, som åtminstone icke för mig ter sig under den ljusaste synpunkt.

Vid denna riksdag har — måhända icke alltid i följd af dess eget åtgörande — en viss benägenhet varit rådande att uppskjuta åtskilliga viktiga frågor. Vi hafva således antagligen att vid nästkommande riksdag motse ganska stora kraf på statens kassa i alla möjliga riktningar, och deribland för utförandet af byggnadsföretag, som onekligen äro af lika, om icke, såsom en och annan representant måhända anser, af större vikt än det, hvarom nu är fråga. Då förekommer det mig, att det just vore med Riksdagens värdighet öfverensstämmande, om den inskränkte sitt eget byggnadsföretag till så måttliga proportioner som möjligt och derigenom lemnade en föresyn för alla andra redan befintliga eller framdeles uppstående anspråk på dylika företag af olika slag; — en sats, som jag skulle vilja tillämpa på en hvar, som fått för sig, att det nya hofstallet bör erhålla ett så prydligt yttre, att det kan göra intryck på den

*Om uppförande
af ett nytt
riksdagshus
m. m.
(Forts.)*

Om uppförande
af ett nytt
riksdagshus
m. m.
(Forts.)

stora allmänheten, för att icke säga möjligen på hela svenska folket. Om Riksdagen sålunda inskränker sig till hvad som enligt min tanke för närvarande bör kunna åtgöras i saken, eller att söka på bästa möjliga sätt förbättra det riksdagshus, vi nu hafva, samt lokalerna derinom, så tror jag, att Riksdagen handlar klokt och sig fullkomligt värdigt.

Min åsigt är således, att man bör låta med de stora planerna anstå till framtiden, men att deremot, i betraktande deraf att de personer, som här vid riksdagen hafva att handlägga statens angelägenheter, väl böra kunna göra anspråk på att icke få sin helsa förstörd, något åtgöres, och detta så fort som möjligt, för att undanrödja denna olägenhet. Det är på denna grund, som jag skulle kunna sluta mig till Stats-Utskottets förslag, hvilket, säga hvad man vill om detsamma, och utan att jag ämnar inlåta mig på bemötande af hvad dalarepresentanten derom, som mig tyckes på ett förlöjligande sätt, uttalat, ändock har väsentliga fördelar. Men jag vill icke gå så långt som Utskottet, i synnerhet som här föreligger ett annat förslag, hvilket synes omfattas med deltagande af flere ledamöter, nemligen det af Herr Nordenfelt i hans reservation framlagda. Enligt min mening afhjelper nämnda förslag, och detta för en icke så alldeles kort tid, de svåraste olägenheterna, som vidlåda vårt nuvarande riksdagshus, samt möjliggör för Riksförsamlingen att hädanefter någorlunda fritt kunna röra sig och andas i sina samlingssalar. För mig synes derföre detta förslag vara det mest praktiska af alla, som rörande denna sak blifvit framställda; ty det förefaller mig, att de storartade förslag, der framför allt Riksdagens värdighet ingår såsom en vigtig faktor, äro icke annat än ett förtäckt förkastande af hvarje försök till frågans lösning och gå sålunda blott ut på att för en lång, en obegränsad framtid kvarhålla Riksdagen i de ytterst olämpliga lokaler, der den nu samlas.

På de skäl, jag nu anfört, tillåter jag mig yrka bifall till Herr Nordenfels förslag i ämnet.

Herr *Svensén* instämde med Herr *Sjöberg*.

Herr *Key*: Jag har en lång stund under denna debatt varit inne i Första Kammaren och der kvarhållits af en särdeles intressant öfverläggning. Der förehades nemligen frågan om undervisningsväsendet. Om jag derföre skulle nu komma att upprepa ett eller annat skäl, som här redan blifvit anfördt, så anhåller jag om Kammarens benägna tillgift. Jag lofvar att icke blifva mångordig och skall utesluta mycket af hvad jag annars tänkt att säga; men jag anser det vara rent af en skyldighet att yttra några ord, då, såsom Herrarne finna, jag antecknat mig såsom reservant mot Utskottets förslag, utan att hafva haft tid att närmare angifva min mening med reservationen.

Den siste ärade talaren här midt emot på stockholmsbänken

ordade mycket om Riksdagens värdighet, om hvad som vore en verklig och sann värdighet och hvad som icke vore det. Man kan hysa mycket olika åsigt om den saken, men derom torde vi dock få vara öfverens, att det icke saknar betydelse om en byggnad för den svenska lagstiftande församlingen, hvar man än må besluta sig för att lägga den, dock får ett så beskaffadt monumentalt läge, att den är synlig för alla och gör sig påmind af alla, eller om den, såsom dalarepresentanten nyss yttrade, lägges nere »i en håla», der den är nedtryckt och undanskynd af hela sin omgifning. Det saknar verkligen icke i viss mån sin symboliska betydelse, om en sådan byggnad ligger i skymundan, eller om den är synlig för Stockholms invånare och för enhver, som besöker vår sköna hufvudstad.

*Om uppförande
af ett nytt
riksdagshus
m. m.
(Forts.)*

Sedan jag förutskickat detta, ber jag få tillägga, att jag icke skall trötta Herrarne med någon granskning af samtliga de många föreslagna platserna för ett nytt riksdagshus, vare sig Helgeandsholmens vestra del eller Riksgäldskontorets m. fl. tomter eller norra delen af Carl XIII:s torg eller generalstabens m. fl. hus o. s. v. Nog af, jag har tillkännagifvit såsom *min* åsigt att, om och när vi skola uppföra en byggnad för vår lagstiftande församling, denna bör erhålla, om icke af annat skäl, så åtminstone af konstnärlig hänsyn, ett fullt värdigt läge, och *detta* kan man ju vara öfverens om, hvilken åsigt man än må hafva om Riksdagens större eller mindre värdighet.

Jag ber vidare få tillägga, att min reservation till en del för- anledts af samma skäl, som Herr Herslow nyss anført. Jag auser, att det, efter hvad man här talat om Riksdagens värdighet, måhända skulle vara Riksdagen mindre värdigt att icke svara någon- ting angående de Norstedtska tomterna. Kongl. Maj:t har nemli- gen, med anledning af Riksdagens den 12 Maj 1879 aflåtna under- dåniga skrifvelse i fråga om förvärfvande åt statsverket af bolaget P. A. Norstedt & Söners tomter och byggnader å Riddarholmen, infordrat bolagets yttrande angående de villkor, hvarunder bolaget vore villigt egendomen afstå, och med nådigt bref den 19 Novem- ber 1880 till Herrar Fullmäktige låtit öfverlemna handlingarne i ärendet. Härpå har Stats-Utskottet icke alls lemnat något svar. Mine Herrar, hvilken åsigt man än må hysa om platsen för ett nytt riksdagshus, om det skall förläggas på Riksgäldskontorets eller Gene- ralstabens tomt eller på något annat ställe, är det likväl — och oberoende af hvarje riksdagshusbyggnad — alldeles nödvändigt att inlösa eller exproprieras Norstedtska tomterna, enär de inrättningar, som der äro uppförda, äro af den eldfarliga beskaffenhet, att det är en uppenbar skandal att dylika finnas på Riddarholmen. I de till dessa tomter angränsande byggnader finnas Riksarkivets oersättliga skatter, Generalstabens bibliotek och kartesamlingar, Svea Hofrätts arkiv och Riksgäldskontoret; vådan för dessa statens andliga och materiella egodelar, derest en eldsolycka uppstår å Norstedtska tryc-

Omuppförande
af ett nytt
riksdagshus
m. m.
(Forts.)

keriinträttningarne, kan man icke förbise. En våldel har blott för några decennier tillbaka öfvergått denna egendom, och de eldsvådor, som för någon tid sedan inträffat å Centraltryckeriet och Familj-journalens tryckeri vittna nogsamt om de stora vådor, som dylika inträttningar, der vid en eldsvåda kanske tusentals ris papper fatta eld, kunna åstadkomma för de kringliggande byggnaderna.

Jag skall nu med några ord yttra mig om de föreliggande förslagen, såväl Stats-Utskottets som Herr Nordenfelts. Mine Herrar, vi skulle enligt både det ena och det andra förslaget göra husets nuvarande framsida mot Riddarholmskyrkan till dess baksida och baksidan mot Mälaren till framsida, vi skulle med ett ord göra fram till bak och bak till fram och på detta sätt få det hela »bakfram». Bodde samtliga riksdagsmännen på Södermalm och kunde de alltid gå öfver isen eller fara med ångbåt öfver till Riddarholmen, skulle det möjligen vara rätta sättet att hafva husets framsida åt detta håll. Men, när det hvarken »bär eller brister», skulle de blifva nödsakade att gå under oket af jernvägsbron för att komma fram, trän-gande sig emellan eller klättrande öfver silltunnor, fjäderbalar och andra varuupplag. Nej — svarar man — alla bo icke på Söder. Emellertid, äfven medgifvet att de fleste riksdagsmän bo så, att de öfver riddarholmsbron begifva sig till riksdagshuset, förbättrar detta icke mycket förhållandet, ty följderna för alla dessa blefve den, att de först måste gå ned åtskilliga trappor och rundt omkring en stor del af huset, ned på samma smala strandremsa, der ångbåtar i mängd lossa eller lasta, och der stora varuupplag äro liggande. Här är hufvudingången till byggnaden. Sedan måste de, lyckligen inkomna i denna, gå uppför en hel del nya trappor blott för att komma i jernhöjd med ingångarne till nuvarande riksdagshuset och vidare uppför ytterligare trappor för att inkomma i samlingshallarne. Kan detta vara rimligt? Jag klandrar icke *arkitekten* härför, icke heller därför att han i anordningen af lokalerna misslyckats att af ett lappverk göra ett ändamålsenligt helt. Detta är icke *hans* fel, utan det är felet i den omöjliga uppgift, som blifvit honom förelagd. De föreslagna byggnaderna och förändringarne äro visserligen af-sedda för att bereda stora samlings-salar och stora klubbrum, men de bibehålla många af utskottsrummen i samma trånga och otill-fredsställande skick som förut. De afhjelpa en del olägenheter, men icke på långt när alla, icke ens alla de väsentliga olägenheter, för hvilka man anklagar och med rätta anklagar det nuvarande riksdagshuset, och de skulle tillskapa, enligt hvad jag tror mig hafva visat, alldeles splitter nya.

Hvad jag emellertid mest af allt fruktar, det är att vi af spar-samhetsifver låta oss så småningom lockas steg från steg till utgif-ter, som blifva så stora att man slutligen hisnar åt hvad man skulle hafva kunnat åstadkomma med ett sådant kapital, om det blifvit på en gång riktigt användt. Jag ber att i detta hänseende få med-dela ett litet stycke statistik. Det nuvarande riksdagshuset är, så-

som Herrarne veta, Rikets Ständers gamla hus, der preste-, borgare- och bondestånden hade sina lokaler. Sedan representationsförändringen gått igenom, exproprierades vid 1865—1866 årens riksdag det Hebeska huset för 200,000 kr. 1866 påbyggdes och förändrades detsamma för en kostnad af 135,317 kr. 90 öre. Derefter har man i reparationer å riksdagshuset utgifvit — jag utelemnar örena — 108,835 kr. år 1867, 58,472 kr. år 1868, 38,862 kr. år 1869, 16,669 kr. år 1870, 61,743 kr. år 1871 och 23,052 kr. år 1872. Summan af alla dessa utgifter uppgår till 642,955 kr. Skulle det då vara skäl, mine Herrar, att för detta Stats-Utskottets hybrida förslag, ett provisorium ämnadt att tills vidare vara definitivt, ett definitivt, som ändå icke kan vara tillfredsställande för någon längre tid, nu nedlägga ytterligare 1,200,000 kr.? Ar icke detta en allt för storartad kostnad för en så småaktig plan, och ett allt för litet resultat för en så stor kostnad?

Af dessa skäl har jag icke kunnat göra annat än reservera mig mot Stats-Utskottets förslag, på hvilket jag alltså får yrka rent afslag. Jag skulle önska att tiden hade tillåtit oss en återremiss för att inlägga ett svar till firman Norstedt & Söner, hvilket den haft rätt att förvänta.

Häruti förenade sig Herrar *C. Ekman, And. Hansson, Sandberg, Magnus Jonsson, Hedin, Gunnar Eriksson* och *Stormats Math. Olsson*.

Herr Hammarberg: Stats-Utskottets föreliggande betänkande har till öfverskrift: utlåtande i anledning af väckt fråga om uppförande af ett nytt riksdagshus, m. m.» Detta »m. m.» invecklar saken och visar att med densamma äro förbundna åtskilliga andra frågor. om hvilka man skulle kunna tala mycket och länge, om man skulle inlåta sig på dem alla. Jag skall derföre icke försöka att fördjupa mig i dem. Jag vill för min del blott framhålla det ämne, som jag anser vara med hufvudsaken nära förbundet, nemligen frågan huruvida det är för Riksdagen, för staden Stockholm, ja för hela vårt land och särskildt för dem, som besöka Stockholm, ett önskningsmål att en gång få frågan om Helgeandsholmens reglering löst. Om detta, såsom jag föreställer mig, verkligen är ett önskningsmål, så kan jag icke se huru denna fråga skulle kunna lösas på ett mera tillfredsställande sätt än om ett riksdagshus der förläggdes, emedan kostnaderna derigenom skulle blifva betydligt förminskade. Jag ser denna fråga icke uteslutande från synpunkten af de kostnader, som staten skall erlægga, icke uteslutande från de kostnader, Stockholms stad skall vidkännas, icke uteslutande från de kostnader som Riksbanken möjligen kan komma att utgifva, utan jag ser frågan uteslutande från nationalekonomisk synpunkt. Vill man se saken ur denna synpunkt och taga i betraktande de fördelar, som möjligen skulle vinnas derigenom, att man beslöte att der anlägga, hvilket jag för min

*Omuppförande
af ett nytt
riksdagshus
m. m.
(Forts.)*

*Om uppförande
af ett nytt
riksdagshus
m. m.
(Forts.)*

del helst önskar, ett riksdagshus eller möjligen för besparings skull både riksdagshus och bankhus, så är jag öfvertygad om att det mål, som derigenom skulle kunna vinnas, vore både för staten, för Stockholms stad och för Riksdagen det värdigaste och mest nyttiga. Man har visserligen för ögonblicket ingen anledning att fatta ett sådant beslut; men jag har velat begagna detta tillfälle för att uttala min åsigt under förhoppning att det förslag, som af Herr Adelsköld blifvit framställt, må så snart som möjligt framläggas för Riksdagens pröfning, såvida icke, såsom jag redan anmärkt, det skulle kunna blifva fråga om att bygga endast ett riksdagshus på Helgeandsholmen, i hvilket fall Riksbanken skulle behålla sin nuvarande lokal. Såsom jag mycket väl vet, är detta ett aflägsset önskningsmål. Af detta skäl och då jag icke kan förneka att trängande behof finnes för Riksdagen att så snart som möjligt få sina nuvarande lokaler förbättrade, tvingas jag för min del att såsom en temporär åtgärd instämma med dem, som yrkat bifall till Herr Nordenfelts reservation. Derigenom vinnes enligt mitt förmenande på den kortaste tid och med billigaste kostnad det mål, som Riksdagen redan för åtskilliga år sedan borde hafva vunnit, och den kostnad, som derigenom uppkommer, är icke eller behöfver ej blifva större, än att den betäckes genom ett eller annat års ränta besparad på de stora summor, som skulle behöfva utgifvas, om man antager det ena eller andra af de dyrbarare kostnadsförslagen.

En föregående talare har såsom ett varnande exempel anført de kostnader som blifvit använda på detta hus. Jag kan dock icke medgifva, att de äro så ofantligt stora, och för dem, som vilja bygga ett riksdagshus på Generalstabens tomt och der lägga ned sex eller sju millioner, borde väl kostnaderna för en tillbyggnad ej vara afskräckande, ty två års ränta på det belopp, som eljest skulle nedläggas på ett dyrbart riksdagshus på norra ändan af Riddarholmen, det är väl icke så mycket att draga sig för. Med dessa reparationer, om hvilkas dyrhet här talats så mycket, har Riksdagen likväl varit hjälpt i 15 år; och då är det väl icke värdt att tala så mycket om dem.

På dessa skäl anhåller jag att för tillfället få förena mig med dem, som yrkat bifall till Herr Nordenfelts reservation.

Herr J. Jonasson i Gullaboås: Sämtliga nu föreliggande förslag till uppförande af nytt riksdagshus synas mig medföra så öfverdrifvet höga kostnader för staten, att jag för min del måste afslå dem allihop. Om ett bättre riksdagshus än det nuvarande verkligen är behöfligt, är det ur sparsambetens synpunkt klokast att antaga Herr Nordenfelts förslag, ty sker ej detta, kommer frågan nog åter en annan riksdag och vi få då bygga ett nytt hus, som blir mycket dyrare än den tillbyggnad af det nuvarande riksdagshuset, hvilken han föreslagit. Jag yrkar derfore bifall till Herr Nordenfelts reservation.

Herr Sven Andreasson: Det af Stats-Utskottet nu framlagda förslaget har för icke länge sedan blifvit af Riksdagen pröfvadt och då förkastadt. Nu har samma förslag å nyo framkommit och tyckes hafva vunnit ganska stora sympatier i Kammaren. Man kan verkligen säga att här i Kammaren blåsa besynnerliga kastvindar: ena gången för och andra gången emot i en fråga — men det får man väl tillskrifva luftvexlingen här.

*Om uppförande
af ett nytt
riksdagshus
m. m.
(Forts.)*

Man har sagt, att man icke skulle hafva hunnit sätta sig in i frågan. En talare på dalabänken har yttrat, att han icke haft mera än en natt dertill, men han har dock på samma gång erkänt, att han haft komiterades förslag under hela riksdagen att tillgå, och detta borde väl hafva lemnat honom tillfälle att sätta sig in i saken. Jag tror sålunda icke man i det hänseendet har skäl att klaga öfver Stats-Utskottet.

Samme talare yttrade äfven att nu icke vore fråga om annat än antingen en tillbyggnad å vårt nuvarande riksdagshus eller ett rent afslag å alltihop och att om Helgeandsholmen nu icke alls vore tal. Det är dock Helgeandsholmen frågan nu gäller, ty åtskillige af Kammarens ledamöter vilja just hafva riksdagshuset förlagdt till Helgeandsholmen. Man har velat låta påskina, att det skulle vara så billigt att bygga det nya riksdagshuset på Helgeandsholmen, men för min del får jag uttala den öfvertygelsen, att det är ett farligt förslag. Om man nemligen bifaller hvad som blifvit föreslaget i afseende å hofstallets förflyttning från Helgeandsholmen, är jag fullt öfvertygad om att Stockholms stad icke antager det erbjudande, som blifvit gjordt, utan helt enkelt säger nej dertill, och då måste en Kongl. proposition öfverlemnas till Riksdagen med begäran, att Riksdagen sjelf ville taga frågan om Helgeandsholmens ordnande om hand. Här har uttalats af en person, som önskar att riksdagshuset skulle anläggas på Helgeandsholmen, nemligen af Herr Ola Jonsson, att de derför nödiga kajbyggnaderna skulle uppgå till 800,000 kronor. Jag har dock sett förslag, der kostnaden för dessa kajbyggnader varit upptagen till 1,500,000 kronor. Tager man vidare i betraktande inlösen af basarbyggnaden och öfriga oundgängliga kostnader, tror jag detta förslag blir det dyraste af alla.

Man har yttrat att det icke kan vara rimligt att nu besluta sig för uppförande af ett riksdagshus på Generalstabens tomt; man har till och med sagt, att detta skulle vara en misshushållning med statens medel. Det kan dock vara fråga om, hvilketdera som är den största misshushållningen antingen att lappa upp det gamla huset eller att nu besluta sig för platsen, der den nya byggnaden skulle ligga, och sedermera begära en utredning om de kostnader, som af dess förläggande på denna plats skulle betingas.

Jag anhåller att få läsa upp några ord af Stats-Utskottets betänkande, der riktigheten af de skäl Herr Sven Nilsson och jag i vår reservation anført för uppförande af ett nytt riksdagshus medgifves. Utskottet säger nemligen: »Med komiterade delar Utskottet den

*Om uppförande
af ett nytt
riksdagshus
m. m.
(Forts.)*

uppfattningen, att endast genom uppförande af ett nytt riksdagshus det föreliggande behovet kan på ett fullt nöjaktigt sätt fyllas; och äfven den plats, hvilken af komiterade och fullmäktige i Riksgäldskontoret för en sådan byggnad föreslagits, har syntes Utskottet särdeles tilltalande.» Utskottet har således erkänt att uppförandet af ett nytt riksdagshus är alldeles nödvändigt, och för min del är jag också fullt förvissad om, att det i en framtid kommer att förläggas just till den plats, der Generalstabens hus nu står, ehuru det är en tidsfråga, när detta skall ske. Då jag för min del icke vill vara med om att rent af kasta bort penningar på ett sådant förslag, som Stats-Utskottets nu föreliggande, och då jag tror att, man må ställa upp hvilka kalkyler som helst, 5, 6, ja, ända till 10 millioner för det af mig och Sven Nilsson tillstyrkta nya huset, detta i alla fall icke blir dyrare än om det förlägges på Helgeandsholmen, samt då man tillika erkänner att den af oss föreslagna platsen är den bästa och mest värdiga, återstår för mig nu endast den frågan, när byggandet skall taga sin början. Att, på sätt i vår reservation framstälts, nu endast anhålla att riksgäldfullmäktige måtte anskaffa ritningar och kostnadsförslag äfvensom utredning om kostnaden för expropriation af P. A. Norstedt & Söners tomter, hvilka väl i alla händelser skola af staten inlösas, tror jag för min del vara det klokaste.

Då vår reservation likväl icke synes hafva utsigt att nu vinna framgång, ehuru jag är öfvertygad om att det förslag, vi der gjort, i framtiden skall vinna bifall, vill jag icke hålla på reservationen, utan förenar mig med dem, som yrkat rent afslag å Utskottets betänkande, i förhoppning om bättre lycka nästa gång.

Öfverläggningen var slutad, Enligt de meningar, som förekommit, gaf Herr Talmannen propositioner dels på bifall till Utskottets hemställan, dels på antagande af det förslag, som i Herr L. Nordenfelts vid utlåtandet fogade reservation framstälts, dels på bifall till hvad Herrar Sven Nilsson och Sven Andreasson uti sin hithörande reservation föreslagit, dels ock slutligen på afslag å Utskottets hemställan; och fann Herr Talmannen den sistnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Voteringen blef begärd. I anledning häraf och för bestämmande af kontra-propositionen upptog Herr Talmannen å nyo de öfriga yrkandena, af hvilka det som afsåg bifall till Herr L. Nordenfelts förslag nu förklarades hafva flertalets mening för sig. Men äfven angående kontra-propositionen äskades votering; och blef därför, sedan till kontraproposition i sistnämnda votering antagits yrkandet på bifall till Utskottets hemställan, en så lydande omröstningsproposition först uppsatt, justerad och anslagen:

Den, som till kontraproposition i hufvudvoteringen antager deras mening, som yrkat bifall till det förslag, som innefattas i Herr L. Nordenfelts, vid Stats-Utskottets förevarande utlåtande fogade reservation,

Måndagen den 11 April.

47 N:o 40.

röstar Ja;

Den, det ej vill,

röstar Nej;

Vinner Nej, har Kammaren till kontra-proposition i nämnda votering antagit yrkandet på bifall till Stats-Utskottets ifrågavarande hemställan.

Den omröstning, som företogs enligt denna proposition, utföll med 121 ja mot 57 nej; hvadan propositionen för huvudvoteringen erhöi denna lydelse:

Den, som vill afslå hvad StatsUtskottets hemställt i Utlåtandet N:o 59

röstar Ja;

Den, det ej vill,

röstar Nej;

Vinner Nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, antagit det förslag som innefattas i Herr L. Nordenfelts vid utlåtandet fogade reservation.

I den senare voteringen röstade 82 ledamöter ja och 98 ledamöter nej; varande alltså beslut fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionen.

§ 8.

Föredrogs och lades till handlingarne Bevillnings-Utskottets Memorial N:o 9, i anledning af Första Kammarens återremiss af Utskottets senare hemställan i 5:te punkten af Utskottets Betänkande N:o 4, angående tullbevillningen.

§ 9.

Skedde föredragning af Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 10, angående beräkningen af tull-, post-, stämpelpappers-, bränvinsbrännings- och hvitbetssockertillverkningsmedlen.

Punkten 1:

Utskottet hade hemställt, att inkomsten af tullmedel måtte för år 1882 beräknas till 27,000,000 kronor.

Om uppförande af ett nytt riksdagshus m. m.
(Forts.)

Ombereäkningen af tullmedlen. (Forts.) Herr Hedin yttrade: Jag kan icke underlåta att uttala min stora förvåning deröfver, att samtliga Bevillnings-Utskottets medlemmar varit ense om att här i motiveringen tillerkänna Kongl. Maj:t rättighet att fastställa tullsats. Det heter nemligen att: »de nya eller förhöjda tullsats, som för vissa artiklar blifvit fastställda genom tulltaxan den 3 December 1880» etc. För min del vill jag icke försumma att reservera mig emot detta *förevillande* språkbruk. Tullsatserna blefvo fastställda af 1880 års Riksdag och hafva sedermera blifvit kungjorda genom den utfärdade tulltaxan, det må nu i det deröfver förda statsrådsprotokoll heta om den saken huru som helst.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll Utskottets hemställan.

Punkterna 2 och 3:

Blefvo jemväl bifallna.

Ombereäkningen af inkomsten utaf bränvinstillverkningsafgiften.

I *punkten 4* hade Utskottet föreslagit,

att bränvinstillverkningsafgiften måtte för år 1882 upptagas till 14,000,000 kronor.

Efter uppläsning af detta förslag, mot hvilket Herrar *Bennich* och *Reutersvärd* inom Utskottet reserverat sig, under yrkande att inkomsten af bränvinstillverkningsafgiften måtte, på sätt äfven af Kongl. Maj:t föreslagits, beräknas till 15,000,000 kronor, anförde

Herr Dickson: Då jag nu går att yrka afslag å detta Bevillnings-Utskottets tillstyrkande, så är det icke egentligen mot Utskottets motivering eller på grund af densamma, som jag gör detta yrkande, utan jag vill vända mig till ett skäl, hvilket, såvidt jag kan finna, icke förekommer i Utskottets betänkande, men hvilket dock, enligt min fullkomliga öfvertygelse, är det enda giltiga skälet till Utskottets tillstyrkande i detta hänseende. Detta skäl är ett spöke och jag har talat om det spöket några gånger förut under denna riksdag. Det har från riksdagens början under hela tiden hägrat för oss. Under en tid har det gått omkring i Stats-Utskottet och har derifrån sökt att vinna och äfven vunnit insteg hos Riksdagen. Inom Stats-Utskottet slopades det helt och hållet, men sedermera har det gått igen två trappor högre upp och slutligen hamnat hos Bevillnings-Utskottet, derifrån det sökt att göra sig gällande hos oss. Det spöket är, såsom Herrarne nog kunna förstå, afsigten att för år 1882 få en tilläggsbevillning påförd den skattdragande allmänheten. Oakadt detta icke synes framgå af Utskottets motivering, så anger jag denna underförstådda afsigt såsom ett hufvudskäl för min argumentation, då jag nu yrkar afslag å Utskottets betänkande. Jag inser mycket väl, att med all sannolikhet invändningar skola kunna göras

mot detta förfarande; ty dels kan man säga, att jag ser spöken midt på ljusa dagen, och dels kan man påstå, att jag icke är fullt berättigad att i ett Utskotts betänkande söka motiv, hvilka der icke finnas. Jag anser denna invändning kunna vara riktig i de allra flesta fall; men i detta fall tror jag icke att den är giltig, ty jag tar för alldeles gifvet, att det finnes ingen ledamot af Kammaren, som icke inom sig sjelf känner, att detta icke uttalade skäl dock är hufvudskalet för Utskottets förevarande tillstyrkande.

Det hufvudsakliga skälet för tilläggsbevillning jemväl för år 1882, som förekommer uti Kongl. Maj:ts vid riksdagens öppnande afgifna proposition angående statsverkets tillstånd och behof, var att man ansåg nödigt att förstärka statsverkets grundfond och minska Statskontorets behof af förskott från Riksgäldskontoret. Det är en sak som i och för sig är ganska vigtig, att statsverkets grundfond blir förökad, men jag tror att den skulle blifva det så småningom, om man gör icke såsom för två eller tre år sedan, utan tillåter att alla öfverskott, som kunna uppkomma, tillgodoföras grundfonden; sannolikt skulle då icke många år åtgå, innan grundfonden vore så förstärkt, att några förskott icke vidare behöfde ifrågakomma.

Jag nämnde vid remissdebatten, att om det oundgängligen fordrades för bestridande af statsverkets nödvändiga utgifter, att tilläggsbevillningen fortfarande skulle tillgripas, så skulle jag icke vilja motsätta mig densamma; men att tillgripa detta medel endast i och för att skaffa staten ökad kapital, det ansåg jag då, såsom jag ock yttrade, och anser ännu helt och hållet förkastligt. Man har väl sagt att Statskontoret eller rättare statsverket laborerar under en skuld och att man har skyldighet att i första rummet betala sina skulder. Men detta förstnämnda påstående tror jag verkligen ej vara öfverensstämmande med rätta förhållandet. Om Herrarne endast vilja gå tillbaka till den sist utdelade revisionsberättelsen, skola Herrarne der finna att vid 1879 års slut fans utestående en debiterad, ännu icke influen skatteuppbörd af mer än 18,000,000 kronor, och att statsverkets utgående balans af tillgångar, nemligen kassa-behållning, utestående uppbörd, fordringar och förskott, uppgick till öfver 24,000,000 kronor, då dess skulder ej uppgingo till mer än 2,000,000 kronor. Detta visar att Statskontoret eller statsverket ingalunda är i någon så dålig belägenhet, att det kan sägas hafva någon egentlig skuld att betala. Att det derföre skulle vara något skäl att tillgripa en tilläggsbevillning, kan jag för min del icke finna. Jag finner det också vidare förkastligt att tillgripa ett beskattningssätt, hvilket vi alla måste erkänna vara fotadt på orättvisa grunder. Att detta så är, derför hemtar jag verkligt grundade skäl i regeringens egen framställning till skatteregleringskomitén, som erhållit i uppdrag att skyndsammast och före Juni månads utgång inkomma med förslag till ny bevillningsförordning. Mine Herrar, vi böra också betänka, hvilka personer och hvilka klasser det

Omberäkningen af inkomsten utaf bränvinstillverkningsafgiften.
(Forts.)

egentligen är, som skulle drabbas af denna tilläggsbevillning, som utgår efter II Art. i Bevillningsstadgan. Af denna bevillning betalas betydligt mer än hälften af stadssamhällellenas invånare, och bland dessa är det en klass, som icke kan på något sätt undandraga sig bevillningen och för hvilken en sådan tilläggsbevillning måste kännas ganska hård, nemligen samtliga tjänstemän, som hafva lön. Det finnes äfven en annan klass, som åtminstone i städerna kommer att på ett ganska kämbart sätt drabbas af tilläggsbevillningen. Vi hafva nemligen i våra städer en stor mängd arbetare, som betala 2, 3 à 4, ja ända till 5 à 6 kronor om året i bevillning; och för dessa personer är en tillökning af 50 % i deras direkta skatt ganska tryckande och kämbar. När nu en skatteregleringskomité är tillsatt med det uttryckliga syftet att söka bringa landets samtliga skatteförhållanden i det skick, att de kunna sägas öfverensstämma med rättvisans och billighetens grunder, förefaller det mig högst inkonsekvent, att man vid detta tillfälle vill använda ett beskattningssätt, som är erkänt och ansedt såsom origtigt och såsom fotadt på obilliga grunder, för att utkräfvä en skatt för ett icke behöfligt ändamål.

Jag får således, då jag i hela min argumentation utgått från förutsättningen att tilläggsbevillningen, fast den ej synes i Utskottets motivering, likväl måste anses såsom hufvudgrund för Utskottets tillstyrkande i denna punkt, hos Herr Talmannen vördsamt anhålla om proposition på afslag å Bevillnings-Utskottets hemställan, att bränvinstillverkningsafgiften må upptagas till 14,000,000 kronor, och i stället anhålla det Kammaren måtte besluta sig för Kongl. Maj:ts förslag, eller att denna afgift må upptagas till 15,000,000 kronor. Jag ber likväl få tillägga ett par ord med hänsyn till Utskottets motivering, ty jag anser densamma icke tillfyllestgörande för det slut, hvartill Utskottet kommit.

Om bränvinstillverkningsafgiften verkligen år 1882 kommer att blifva 15,000,000 kronor eller 14,000,000 kronor eller möjligen öfverstiga den ena eller understiga den andra summan, är en sak, som hvarken Bevillnings-Utskottet eller Riksdagen i närvarande ögonblick med någon tillförlitlighet kan bedöma. Ett sådant omdöme måste grunda sig på en probabilitetskalkyl, och kalkylen för 15,000,000 kronor är enligt min åsigt större än för 14,000,000 kronor. Om vi se på tillverkningen sedan tillverkningsårets början i Oktober förra året, finna vi enligt sista redogörelsen, att tillverkningen under det sista tillverkningsåret öfverskjutit det föregående årets med öfver 4,000,000 kannor. Det är möjligt att en stor del häraf varit afsedd för export, men sannolikt och enligt min tanke med fullt lika mycket skäl, som Bevillnings-Utskottet antagit 14,000,000 kronor, kan Kammaren antaga 15,000,000 kronor.

Jag vågar således hos Herr Talmannen anhålla om bifall till mitt förut framställda förslag.

Chefen för Kongl. Finansdepartementet Herr Statsrådet The mp- *Om beräkningen af inkomsten utaf bränvinstillverkningsafgiften.*
 tander: Jag skall bedja att till en början få tillkännagifva, att jag kommer att helt och hållet lemna ur räkningen all hänsyn till frågan om tilläggsbevillningen. Det torde väl vara naturligt, att man, då man vill beräkna det belopp, som en viss skatt kan komma att lemna, afväger endast sådana förhållanden, som kunna inverka på höjandet eller sänkandet af detta belopp och alldeles icke att man liksom på förhand bestämmer sig för den siffra, till hvilken man vill komma, och sedermera låter beräkningen i sjelfva verket blifva en motivering endast för denna siffra. Det förefaller mig, som om man borde pröfva hvarje dylik fråga i och för sig och ej med hänsyn till huru den passar in i en viss uppställning af budgeten. Så har också regeringen uppfattat frågan vid uppgörandet af sin förslagsberäkning. Regeringen har visserligen föreslagit en tilläggsbevillning, derför att den ansåg en sådan erforderlig, men deraf har regeringen ingalunda föranledts att beräkna några af de öfriga inkomsterna annorlunda, än hon ansåg vara af förhållandena påkalladt, och jag tror Kammaren handlar bäst, om den gör på enahanda sätt.

Går jag således till denna fråga i och för sig, så är det naturligtvis en mycket vanskelig sak att i början af ett år beräkna, med hvilka belopp en skatt af den beskaffenhet som denna skall komma att inflyta till statskassan under ett påföljande år. Skördeförhållandena och landets ekonomiska ställning i öfrigt, som på bränvinstillverkningens omfång utöfva ett väsentligt inflytande, låta icke så långt på förhand beräkna sig. Man har derför i dessa frågor egentligen ingen annan utväg än att taga sin tillflykt till en medeltalsberäkning för den senast förflutna tiden. Det är också den metod, som både regering och Riksdag under en följd af år använt. Vid den Kongl. propositionens afgifvande har ock dåvarande chefen för Finansdepartementet till statsrådsprotokollet lemnat en utredning om huru detta medeltal ställer sig så väl för de 10 som för de 5 sista åren. Det har dervid visat sig, att medeltalet för de 10 sista årens tillverkning utgör 16,604,000 kannor och för de 5 sista åren 16,143,000 kannor. Båda dessa medeltal medgifva alltså en beräkning för det år, som nu är i fråga, af ett sådant belopp som det af Kongl. Maj:t föreslagna, eller 15 millioner kronor. Vid sådant förhållande har regeringen icke egt någon anledning att ifrågasätta en nedsättning i det belopp, till hvilket denna skatteinkomst blifvit beräknad både för år 1880 och det nu löpande året 1881, och detta så mycket mindre, som vid förra riksdagen, då frågan gälde beräkning för i år, Kongl. Maj:t verkligen hade i sin proposition föreslagit en lägre siffra än 15 millioner, men Bevillnings-Utskottet höjde den till 15 millioner och Riksdagen godkände detta förslag. Då hade man dock för sig den föga uppmuntrade erfarenheten från 1879, hvilket år, såsom vi veta, lemnade ett tillverkningsbelopp af icke mera än 13,750,000 kannor. Men Bevillnings-Utskot-

Om beräkningen
af inkomsten
utaf bränvins-
tillverknings-
afgiften.
(Forts.)

tet anmärkte med rätta, att denna låga tillverkning måste anses bero på tillfälliga öfvergående förhållanden, och att en säkrare mätstock för bedömande af dessa frågor vore att söka i en medeltalsberäkning af de sista årens tillverkning. Utskottet hemtade också ett ytterligare stöd för den högre beräkningen derifrån, att när Utskottet i Maj månad 1880 uppgjorde samma beräkning, förelåg kännedom om tillverkningsbeloppet för de 4 första månaderna under det då löpande året, hvaraf visade sig att tillverkningen under denna tid hade uppgått till något öfver 7,100,000 kannor. Deraf ansåg sig Utskottet öfvertygad, att tillverkningen var stadd i tillväxt och att man med trygghet kunde påräkna en tillverkning för detta år af 15 millioner kannor. Nu ber jag Kammaren emellertid bemärka, att vid den tidpunkt, hvori vi för närvarande befinna oss, föreligger kännedom derom, att tillverkningen under årets *tre* första månader, således under en månad mindre än den tid beräkningen i fjor omfattade, uppgått till en ännu högre siffra, nemligen till 7,544,000 kannor. Med dessa siffror för ögonen synes man med vida större skäl än i fjor kunna på grund af vårbränningens omfattning beräkna tillverkningen för nästa år till 15 millioner kannor.

Nu vet jag visserligen, att i fjor egde en bränvinsexport rum till belopp af mellan 2 och 3 millioner kannor, och Utskottet har alldeles rätt, då det säger, att statens inkomst af bränvinstillverkningen i icke ringa mån understigit det belopp, tillverkningens storlek kunde gifva anledning antaga. Härvid kan dock den erinran göras, att förlidna år var det första år, då bränvinsexport i någon nämnvärd skala egt rum. Under de föregående åren sammanfalla följaktligen tillverkningen och konsumtionen, och den medeltalsberäkning, man anställt, gäller således lika väl konsumtionen som tillverkningen. I afseende på den export, som egde rum i fjor, är vidare att bemärka, att den försiggick under allra sista delen af året. Det ligger då mycket nära till hands att antaga, att den liffigare tillverkning af bränvin, som med December månads början inträdde och sedermera alltjemt fortfar, varit åtminstone till en väsentlig del föranledd af behovet att just för den inhemska konsumtionens räkning fylla de genom exporten hårdt anlitade bränvinsförråden. Det är visserligen möjligt, att en del af den nu pågående tillverkningen sker för export, men om vi se till hvilket omfång vårbränningen i år fortgått, så skola vi lätt finna, att, om också en del af denna tillverkning kommer att exporteras, likväl tillräckligt mycket blifvit brändt för den inhemska konsumtionens räkning för att tillåta den beräkning, som regeringen framlagt. Den vårbränning, som hitintills i år egt rum, det vill säga under de tre första månaderna, uppgår, såsom jag nyss nämnde, till 7,544,000 kannor. Läger jag dertill bränningen under April och icke beräknar den högre än i fjor, då den utgjorde i rundt tal 1,545,000 kannor, så får jag följaktligen vårbränningen i år att utgöra öfver 9,000,000 kannor, en siffra, som öfverstiger det belopp, hvartill vårbränningen under de senare åren uppgått.

Då vidare Bevillings-Utskottet för sin beräkning hemtat stöd af det utlåtande, som Statskontoret afgifvit, och hvari Statskontoret tillstyrkt bränvinstillverkningsafgiftens beräknande till endast 14,000,000 kronor, torde man böra ihågkomma, att Statskontoret, när detta utlåtande i December månad afgafs, saknade kännedom om tillverkningen under December, utan beräknade den med ledning af det föregående årets erfarenhet. Detta var anledningen, hvarför Statskontoret icke kom till en högre siffra för förlidna års tillverkning än 14,379,000 kannor. Och med denna siffra för ögonen vågade icke Statskontoret tillstyrka en högre beräkning af tillverkningsafgiften för år 1882 än 14,000,000 kronor. Men tillverkningen under December i fjor uppgick i sjelfva verket till 800,000 kannor mer än under samma månad det föregående året, hvarigenom en siffra af 15,000,000 kannor vid årets slut icke allenast uppnåddes utan till och med något öfverskreds.

Omberäkningen af inkomsten utaf bränvinstillverkningsafgiften.

(Forts.)

Med dessa förhållanden framför sig är det enligt mitt förmenande icke förenadt med någon som helst risk att acceptera den förslagsberäkning, som Kongl. Maj:t i detta fall gjort. Ett sådant förfarande synes mig äfven vara bäst förenligt med de grunder, man hittills i dylika frågor följt och hvilka torde vara de enda, som lemna någon säker ledning. Det skulle naturligtvis vara mycket glädjande, om den inhemska konsumtionen hade nedgått derhän, att den af Kongl. Maj:t föreslagna beräkningen skulle visa sig vara för hög; men jag tror icke, att förhållandena ännu äro sådana, att man är berättigad att draga en dylik slutsats. Det kvarstår i alla händelser såsom en glädjande företeelse med afseende å den inhemska konsumtionen, att bränvinstillverkningen i allt fall är lägre nu än den var för några år sedan, då den uppgick ända till 18,000,000 kannor och derutöfver. Under sådana förhållanden kan jag för min del icke annat än tillstyrka Kammaren och Riksdagen att grunda sin förslagsberäkning på det af Kongl. Maj:t i ämnet afgifna förslag. Då jag säger detta, så vill jag dock på samma gång framhålla, att om Riksdagen beslutar den lägre beräkningen för nästa år eller 14,000,000 kronor, sådant naturligtvis är en åtgärd, mot hvilken i och för sig regeringen icke kan hafva något att anmärka. Riksdagen har nemligen genom de beslut den redan fattat gjort sådana förändringar i den af Kongl. Maj:t framlagda budgeten, att den million, som efter regeringens tanke i sådant fall komme att inflyta utöfver beräkningen, icke behöfver tagas i anspråk för statsregleringen; och dertill kommer att Riksdagen i afseende på en annan inkomsttitel upptagit den till ett högre belopp än regeringen föreställt sig vara lämpligt. Vid sådant förhållande skulle naturligtvis en nedsättning på någon annan inkomsttitel endast vara egnad att undanröjda olägenheten af en möjligen för hög beräkning, som skulle kunna hafva egt rum i det andra afseendet.

Herr Rubenson: Sedan Herr Statsrådet och Chefen för Finansdepartementet nu haft ordet och i det närmaste fullständigt redo-

Om beräkningen af inkomsten utaf bränvinstillverkningsafgiften.
(Forts.)

gjort för alla de skäl, som ligga till grund för Kongl. Maj:ts beräkning af bränvinstillverkningsafgiften, har jag föga att tillägga. I likhet med honom anser jag, att denna fråga bör betraktas i och för sig, oberoende af alla gissningar om hvad som kan ligga bakom en lägre beräkning af afgiften. Jag anser mig knappt berättigad att göra några sådana gissningar; och, om jag likväl gör sådana, anser jag, mig åtminstone icke berättigad att framföra dem. Jag skall därför helt enkelt nu hålla mig till den frågan, om Utskottet förfarit rätt och bjudit goda skäl för sig, då det nedsatt Kongl. Maj:ts beräkning af inkomsterna utaf bränvinstillverkningsafgiften.

Utskottet har, såsom redan blifvit antydt, hufvudsakligen stödt sig på Statskontorets beräkning af afgiften. Häremot har förut blifvit invändt, att Statskontoret uppgjort sin beräkning vid ett tillfälle, då man visste mycket mindre än man nu vet, huru bränvinsbränningen under det löpande tillverkningsåret skulle te sig. Sedan Statskontoret uppgjorde sin beräkning, har emellertid 1880 års bränvinsbränning ökat med 791,000 kannor. Men icke nog dermed; Statskontorets beräkning lider, enligt mitt förmenande, äfven af ett annat fel, nemligen det att Statskontoret tagit för få år med, när det på en medeltalsberäkning ville grunda ett omdöme om storleken af bränvinsbränning för framtiden. Statskontoret har, om jag icke minnes orätt, sjelf uppgifvit, att denna inkomst är synnerligen vexlande. Om så är förhållandet — och jag tror att det är så — bör man ju för att undvika inflytandet af dessa vexlingar taga med så många år som möjligt i beräkningen; derigenom får man med en större blandning af goda och dåliga år samt kommer sålunda till ett resultat, som sannolikt är riktigare, än om man tager med ett färre antal år. Så har Kongl. Maj:t också gjort, ty Kongl. Maj:t har för sin beräkning lagt till grund tio års inkomst. Det resultat, som deraf framgått, har redan blifvit från statsrådsbänken antydt. Jag vill endast tillägga den upplysningen, att af dessa tio år uppgick bränvinsbränningen under två år till nära 19 millioner kannor, under två år till omkring 17 och en half million, under två år till bortåt 16 och en half million, under ett år till mer än 16 millioner, under ett år till mer än 15 och en half och under ett år till mer än 15 millioner kannor. Det är endast under ett af alla dessa tio år, som bränningen icke uppgått till fullt 14,000,000 kannor. Om man närmare tänker på hvad detta innebär, skall man finna det högst sannolikt, att det år, som nu kommer, skall gifva godt 15,000,000 kannor och kanske mer, i synnerhet som Utskottet sjelf upplyser, och det för öfrigt blifvit från statsrådsbänken ytterligare betonadt, att den bränning, som egt rum under denna vår, är betydligt större än under våren förra året. Under sådana omständigheter synes det mig, som Utskottet icke bort stödja sig på Statskontorets, utan göra en alldeles sjelfständig beräkning i detta afseende.

Utskottet återoppar vidare till stöd för sitt förslag den stora

exporten under sistförflutna året. Men den har varit rent tillfälligt — jag vågar påstå det. Ty under åren 1870 — 1879 har, enligt bränvinskotrollbyråns uppgifter, utförseln af bränvin endast ett år öfverstigit 77,000 kannor, under det att 41,000 kannor exporterades år 1878 och 54,000 kannor år 1879, men under alla de öfriga sju åren har exporten icke något år uppgått till 10,000 och endast ett till mer än 5,000 kannor. Under sådana omständigheter får man väl icke lägga alltför stor vikt vid 1880 års export, som, om den fördelas på de tio år, om hvilka jag här talat, högst obetydligt minskar medelinkomsten, i det att medeltalet af den tillverkning, för hvilken skattats de tio åren 1870—1880, utgör 16,362.000 kannor och de sista fem åren 15,900,000 kannor. Derför tror jag, att man äfven från den sidan icke för mycket får fästa sig vid exporten 1880. Dessutom är det tu tal om, huruvida denna stora export verkligen varit en så vinstgifvande affär, som Utskottet tyckes antaga, då det beräknar, att den kommer att fortfara; jag åtminstone har hört uppgifvas, att den icke varit så synnerligen vinstgifvande, och under sådana förhållanden är det osäkert, om den kommer att fortsättas. Men äfven om den fortfar, lär väl i alla händelser det behof af nybränning, som blir en följd af exporten, icke komma att inverka på, huru mycket som kommer att konsumeras inom landet; och i afseende på konsumtionen är det väl endast de sista tio åren, hvarefter man bör beräkna, hvad som nästa år kommer att bära i sitt sköte i det hänseendet. Jag tror därför att Utskottet hade gjort klokt, om det i denna punkt begagnat samma motivering som i den följande vid beräkningen af hvitbetssockertillverkningsafgiften, der Utskottet säger, att »då ifrågavarande inkomst, efter att år 1878 hafva nedgått, å nyo stigit, har Utskottet icke något att erinra emot den sålunda verkställda beräkningen.» Hade Utskottet bytt ut »år 1878» mot »år 1879», skulle motiveringen i öfrigt passat på här ifrågavarande punkt, och Utskottet deri haft anledning komma till det resultat att biträda Kongl. Maj:ts förslag.

På grund af hvad jag nu anfört tager jag mig friheten yrka, att Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, bifaller reservanternas och på samma gång Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Herslow: Af de föregående talarnes yttranden finner jag, att många inom denna Kammare delat de känslor af en allt annat än angenäm öfverraskning, som jag erfor, när jag fann Bevillnings-Utskottet här hafva, jag vill icke säga eskamoterat bort, men åtminstone tappat bort en hel million af de medel, vi enligt regeringens proposition tänkt lägga beslag på för bestridande af nästkommande års utgiftsstat. Ehuru jag väl känner, hvilka förträfflige räknemästare finnas bland dem, som hafva plats i detta Utskott, började jag dock misstänka att de begått ett räknefel, möjligen det der vanliga additionsfelet, som kallas att »glömma bort hvad man har i minne». Jag insåg likväl snart att felet var af

Omberäkningen af inkomsten utaf bränvins-tillverkningsafgiften.
(Forts.)

Omdräkningen af inkomsten af bränvinstillverkningsafgiften. motsatt art, att man tvärtom haft i minne hvad man bort glömma bort! Och sådant är lika illa. Vi veta alla, huru störande det är vid en räkning att hafva något envist quarsittande i hufvudet, som icke hör till den kalkyl man har att uppgöra.

(Forts.)

Ett sådant fel *måste* här vara begånget. Det är ej möjligt att på annat sätt förklara, huru Utskottet med de siffror, som föreläggat, kommit till det facit, Utskottet nu framlägger. Föregående talare hafva redan gjort fullständig proba på räkneexemplet; jag skall därför endast fästa mig vid medelsiffrorna. Granska vi de sista 10 åren, finna vi att medeltillverkningen under den första 5-årsperioden uppgick till 17,065,000 kannor, under den andra till 16,152,000 kannor, och under hela årtiondet till 16,609,000 kannor. Afdraga vi härifrån den quantitet, som exporterats och för hvilken de mycket omtalade restitutionerna utgått, så har under 10-årsperioden den bränvinstillverkning, för hvilken tillverkningsafgiften blifvit statsverket bibehållen, ändock uppgått till en medelsiffra af öfver 16,300,000 kannor. Af hvad grund är det då man i år icke skulle våga beräkna denna inkomst ens till 15,000,000 kronor? Säsom redan är nämndt, hafva dessa siffror, af hvilka den sämsta var känd redan i fjor, då icke hindrat oss att beräkna denna inkomst till 15,000,000 kronor. När nu samma summa föreslås äfven i år — ett år under hvars tre första månader bränvinstillverkningen haft det största omfång, som någonsin i Sverige förekommit, och då i alla rigtningar konjunkturerna äro bättre — skulle vi icke vara berättigade att taga samma siffra.

Då sista decenniets erfarenhet sålunda icke gifver stöd för en så låg beräkning, som den Utskottet föreslår, har Utskottet till yttermera visso för denna sin nedsättningsåtgärd anfört ett par andra skäl, som delvis äro af nästan komisk natur. Det heter i betänandet, att en icke ringa del af årets bränvinstillverkning — hvilken Utskottet sjelf anser bli betydlig — måste antagas vara afsedd för export. Men hur vet Utskottet det? Häremot ber jag få sätta Herr Statsministerns och dåvarande Chefens för Finansdepartementet yttrande till statsrådsprotokollet, hvilket yttrande återfinnes på sid. 17 i Kongl. Maj:ts proposition, att det icke alls är säkert att någon större del af det tillverkade bränvinet kommer att användas till export, och att, om den så plötsligt började bränvinstillverkningen kommer att fortgå, så kommer ock produktionen i samma mån att ökas. Exporten kunna vi alltså gerna lemna ur räkningen; vi ha här endast att beräkna konsumtionen, hvilken, med undantag för fjolåret, sammanfallit med produktionssiffran. Den andra förklaringsgrunden hvarför Bevillnings-Utskottet icke i år vågar beräkna den högre siffran, har varit — säger Utskottet — att det i fjor gafs en så god och riklig potatisskörd. Men om Utskottet hade velat lägga någon kläm i detta skäl, borde Utskottet naturligtvis hafva tillagt, att vi i år skola få en dålig eller mindre god potatisskörd. Men hur kan då Utskottet veta *det*? Det är i sanning märkvärdigt, hvad

våra Utskott blifvit vädervisa på den sista tiden! När det var fråga om beräkningen af jernvägstrafikmedlen, talade Stats-Utskottet om den myckna snön, som skulle falla år 1882. Nu antyder Bevillnings-Utskottet, att det kommer att bli klenst med solsken och regn år 1882! Jag hemställer om det ej är skäl vidtaga för framtiden den anordning, att våra officiella meteorologiska observationer hädanefter utgifvas af Stats-Utskottet för vintrarne och af Bevillnings-Utskottet för somrarne!

Omberäkningen af inkomsten utaf bränvinstillverkningsavgiften.

(Forts.)

Nyss har från statsrådsbanken blifvit fäldt ett yttrande, hvaremot jag ber att få inlägga en gensaga, på samma gång jag vill uttala min erkänsla för den relativa fasthet, hvarmed regeringen vidhållit sitt eget beräkningsförslag. Det yttrades, att den gjorda förhöjningen i beräkningen af jernvägstrafikmedlen kanske kunde i någon mån kräfva som motvigt en sänkning i beräkningen af bränvinsbevillningsmedlen. Jag ber dock att få erinra, att den halfva million kronor, som man i förstnämnda afseendet beräknade utöfver hvad regeringen föreslagit, icke kan komma att lemna någon lucka i budgeten, eftersom den till fullo motsvaras af den indragna pansarbåten. Den indragningen beklagar jag; men tydligt är, att denna minskning i utgiftsstaten mer än uppväger den genom trafikmedelsberäkningen möjliggen uppkommande bristen i inkomststaten.

När jag hör alla dessa, konstlade skäl, som till och med icke förså att ibland sig upptaga väderleksprofetior, kan jag ej undgå att, med någon förändring, tillämpa det gamla bibelspråket: O, I skrymtare! Om himmelens skepelse låtsen I eder döma, under det I i sjelfva verket dömen om och af denna tidens tecken!

Ty det är dessa, som spela inunder. Det är den stora politiska konjunkturfrågan, som klart skimrar igenom här liksom vid så många andra ärendens behandling innevarande riksdag; den har legat under hela dess verksamhet, omkullkastat förslag, som icke bort falla, och kastat fram förslag, som icke bort framkastas. Härmed är jag inne på denna andra, öfverallt återkommande fråga, frågan om tilläggsbevillningen; jag drager mig icke för att beröra den.

Jag vill ej nu och här draga fram det kända förhållandet med inkomstbevillningens fördelning i vårt land. Den bitterhet, som hvarje betraktelse öfver detta förhållande framkallar, bör ej nu väckas, då striden sjelf är lemnad åt förtroendemän att lösas. Derom äro vi säkert alla öfverens, att denna skatteform, som man nu vill använda för att täcka den statsbrist, man genom föreslagna nedsättningen åstadkommer, icke är en med billigheten fullt öfverensstämmande beskattningsart. Ojemnheten af denna skatts fördelning kan endast förklaras och försvaras på den grund, att de samhällsklasser, som slippa lättast derifrån, tryckas af andra onera. Jag antager, jag hoppas, att den dag kommer, då försvars- och skattefrågorna skola få en tillfredsställande lösning; den dagen skola alla, som så länge önskat ett tillfredsställande försvar — förutsatt att

Omberäkningen af inkomsten utaf bränvinstillverkningsavgiften.

(Forts.)

vi derjemte fått en bevilningsstadga byggd på andra och bättre avvägda grunder än den nuvarande — icke undandraga sig att äfven på den direkta beskattningens väg vidkännas den förhöjning, i början, som försvarsreformen drager med sig. Och jag är fullt förvisad om, att, då denna dag kommer, skola de samhällsklasser, som genom skattereformen få en lindring i sina nuvarande onera, icke heller vägra att i rimlig mån gifva ersättning på ena hållet för hvad de fått qvitta på det andra. Den dagen kan den direkta beskattningen höjas; men den dagen hafva vi ännu icke hunnit; ännu har icke något förslag, till skattelindring eller ny härorganisation framkommit. Vi veta icke ens om någondera parten blir nöjd med de förslag, som i dessa hänseenden komma att framläggas. Är det då skäl att redan nu börja samla i hop köpeskillingen, som skall erläggas för fördelar, dem vi ännu ej kunna bedöma. Först se på varan — det är en god regel — innan man börjar plocka fram sina små besparingar för dess liqviderande. Ännu nödigare torde detta vara för oss, som skola pröfva valutan, icke blott för vår egen räkning, utan äfven för andras, betala den icke blott med egna medel, utan med landets. Nationen kan fordra af oss, att innan förslag framkommit angående de stora reformer, som landet önskar genomförda och för hvilka det vill underkasta sig uppoffringar, och innan vi grundligt pröfvat dessa förslag, vi icke pålägga nationen uppoffringar för dessa förslags förverkligande, icke underkasta våra medborgare ökade bördor för något, som vi ännu icke veta huru det kommer att se ut.

På dessa skäl kan jag icke vara med om att i år framtvinga tilläggsbevilning, och på samma grunder yrkar jag också, att bränvinstillverkningsskatten icke måtte i budgetförslaget beräknas till det lägre belopp, som Bevilnings-Utskottet här föreslagit. Jag vill här gifva vitsord åt Kongl. Maj:ts beräkningar och vidhålla Kongl. Maj:ts förslag. Jag anhåller således om afslag på Utskottets betänkande och bifall till den först af Kongl. Maj:t och sedan inom Utskottet af reservanterna föreslagna beräkningen af statens inkomster af bränvinstillverkningen.

Herr Fossér: I anseende till den långt framskridna tiden har jag ett ytterligare skäl att försöka undvika att begå samma misstag, som den siste ärade talaren gjorde sig skyldig till, nemligen att tala om mångt och mycket som icke hör till saken, såsom om himmelens tecken, om skattekomitén, om bevilningsförordningen, om tilläggsbevilningen o. s. v. Jag skall försöka att i största korthet andraga några skäl för det slut, hvartill Utskottet i denna punkt kommit.

Om man då kastar en blick på de siffror, med hvilka Bevilnings-Utskottets nu föredragna betänkande angående beräkningen af bränvinsmedlen begynner, så torde man vara berättigad att deraf draga den glädjande slutsats, att bränvinskonsumention i vårt land

under de senaste fem åren varit i ett ständigt sjunkande. Under år 1876 tillverkades 18,962,000 kannor bränvin, men under 1880 deremot endast 15,170,000 kannor; och om man, såsom enligt mitt förmenande riktigt, från denna sistnämnda summa drager 2,380,000, hvilket är det antal kannor bränvin, som under samma år exporterrats och hvarför restitution af tillverkningsafgiften lemnats, och af hvilka staten således icke fått någon inkomst eller landet någon behållning, så visar sig genom ett sådant beräkningssätt, att antalet kannor bränvin, som egentligen angifver konsumtionen och lemnat statsinkomst, utgjorde:

1876.....	18,962,000,
1877.....	16,442,000,
1878.....	16,440,000,
1879.....	13,750,000 och

1880, enligt det nyss angifna beräkningssättet, endast 12,790,000. Således hafva alltsedan 1876 statens inkomster af bränvinsmedlen oupphörligen sjunkit, hvilket efter mitt förmenande antyder att konsumtionen af bränvin aftagit. Det finnes också många orsaker, hvilka icke äro af öfvergående natur, som nästan med nödvändighet måste verka till en minskning i bränvinskonsumtionen inom landet, och bland dessa vill jag nu blott nämna tillverkningsafgiftens höjande, de större arbetsföretagens, såsom jernvägsbyggnaders och dylikt, förminskning, enskildes och föreningars bemödanden och nitiska sträfvan den att motverka superiet, de andliga rörelser i landet, hvilka härs och tvärs korsa hvarandra, men dock i allmänhet hafva det goda gemensamt att motverka ett omåttligt bruk af rusdrycker, samt slutligen och framför allt vårt folks sedliga höjning, hvilken gör att den uppfattning rotfäst sig och allt mer tillväxer för hvarje dag, att det icke är menniskan värdigt att öfverlasta sig med starka drycker. Alla dessa omständigheter hafva enligt mitt förmenande verkat och skola allt framgent verka till minskning i bränvinskonsumtionen, hvilket är en glädjande företeelse i och för sig, men den bör lära Riksdagen att med varsamhet tillvägagå vid beräkningen af inkomsten af bränvinsmedlen, och det är detta som Utskottet gjort och ingenting annat. Visserligen har man här framhållit och starkt betonat den omständigheten, att under innevarande år bränvinsbränningen varit synnerligen stor, men jag tror att man härvid bör beakta, att flera undantagsförhållanden framkallat denna stora tillverkning. Bland dessa undantagsförhållanden tillåter jag mig hänföra fjorårets till kvantitet och kvalitet synnerligt rika och goda potatisskörd. Talaren på malmöbänken må nu anse det för ett himmelens eller jordens tecken — säkert är emellertid att en sådan potatisskörd är ytterst sällsynt.

Vidare få vi komma i håg att tull numera är lagd på artikeln majs. Så länge denna vara åtnjöt tullfrihet, gingo stora partier deraf till bränvinspannan, men antagligen blir detta hädanefter icke förhållandet, sedan majs blifvit belagd med en hög tull.

Om beräkningen af inkomsten utaf bränvins-tillverkningsafgiften.
(Forts.)

Omberäkningen
af inkomsten
utaf brännvins-
tillverknings-
afgiften.
(Forts.)

Vidare vill jag till dessa undantagsförhållanden äfven räkna den omständigheten, att höskörden förlidna år var ganska klen i större delen af landet, till följd hvaraf många bränneriegare under den gångna delen af året bränt i vida större skala än vanligt för att öka tillgången på utfodringsämnen. Men, mine Herrar, detta allt är idel undantagsförhållanden, hvilka icke rimligtvis böra läggas till grund för beräkningen af statsverkets inkomster.

Af dessa och flera andra skäl höjde sig flera röster inom Utskottet för den åsigten, att brännvinsmedlen borde beräknas endast till 13 millioner, men Utskottet fann lämpligast att gå medelvägen och stannade därför vid 14 millioner. Utskottet har ock härvid stödt sig på Statskontorets utredning och förslag i ämnet, en omständighet, hvilken icke heller torde böra förbises. Af dessa skäl, och många andra skulle kunna anföras, anser jag att Utskottet haft välgrundad anledning att beräkna brännvinsmedlen till det belopp, som i betänkandet är angifvet, hvarför jag till detsamma yrkar bifall.

Häruti instämde Herrar *Lind, Jan Magnusson och Jan Andersson* i Jönvik.

Herr Hedlund: Det hade kanske varit skäl att den förste talaren i ämnet, innan han börjat inlåta sig på de bevekelsegrunder, som skulle leda Bevillnings-Utskottets majoritet i dess betänkande, gifvit någon af dess ledamöter tillfälle att förklara Utskottets beslut. Kanske hade det också varit skäl, att han afvaktat en sådan förklaring, innan han började bjuda Utskottets och Kammarrens ledamöter på de mer eller mindre salvelsefulla moralkakor, som man nu från honom fått mottaga.

Den föregående talaren har redan påvisat, att Utskottet haft goda skäl för sin mening. Låt vara att de icke äro fullt vägande, men de borde dock vara fullt tillräckliga för att visa, det man icke behöfver taga sin tillflykt till sådana motiv, som dem man här från vissa håll påbördat Utskottet och hvilka jag för min del måste tillbakavisa.

Saken stod inom Utskottet så, att der rådde hos flere ledamöter stor tveksamhet, huruvida man samvetsgrant kunde upptaga i kalkylen för 1882 års brännvinsbränning mer än 13 millioner. Jag tror att måhända ett flertal inom Utskottet kunnat vara för den meningen att ej gå högre, men mig åtminstone afhöll fruktan för att vi i sådant fall möjligen skulle nödgas höja allmänna bevillningen öfver 50, kanske till 75 procent, att biträda denna mening. Jag medgifver att detta var det motiv, som bestämde mig att icke gå så långt ned i beräkningen som till 13 millioner. Detta var måhända en svaghetssynd, men dock i motsatt riktning mot hvad den förste ärade talaren ansåg.

Till hvad en af mina kamrater i Utskottet här yttrat vill jag tillägga några ord rörande medeltalsberäkningar, hvilka här upp-

gjorts med ledning af tio föregående. Men vid sådana beräkningar bör man, såsom jag tagit mig friheten förut visa, medtaga äfven siffran för nedåtgåendets eller uppåtgåendets medeltal, liksom man också bör iakttaga, huruvida icke lagstiftningen under tiden förändrats på ett sätt, som kan hafva inflytande på beräkningen. Att den näst siste ärade talaren, hvilken icke utan skäl gör anspråk på att ega statsekonomiska insigter, visade sig okunnig om den allmänna ekonomiska erfarenheten att en ökad skatt minskar konsumtionen, förvånar mig. Han borde icke hafva glömt, att i bränvinsskatten inträdt en förhöjning af 20 öre per kanna; och erfarenheten visar, att detta verkat på konsumtionen. Det visar sig nu, att statens inkomst af ifrågavarande skatt utgjorde år 1879 12,171,000 kronor och för 1880 blir den verkliga inkomsten icke, såsom denne talare sagt, 15,170,000 kronor utan 12,790,000 kronor. Dertill skulle möjligen svaras, att den verkliga siffran är 15,170,000 och att vi ej hafva att göra med den statsutgift af 2,380,000 kronor i restitutioner, som faller på en annan hufvudtitel. Det är dock gifvet, att man i beräkningen måste medtaga det restituerade beloppet, emedan, då det är meningen att få statens inkomster och utgifter att gå någorlunda i hop, det blifver nödvändigt att i kalkylen medtaga det till restitutioner utgifna beloppet, äfven då det icke finnes uppfördt på den hufvudtitel, som upptager inkomstberäkningen.

Bevillnings-Utskottet har allvarligt och objektivt pröfvat frågan och ej befattat sig med några meteorologiska spådomar, såsom den näst siste talaren yttrade, utan tvifvel i tanke att dermed säga en qvickhet, som dock i sjelfva verket var något helt annat. Utskottet har endast tagit i beräkning de faktorer, hvilka kunde ega giltighet, nemligen restitutionerna samt de moraliska faktorer, den föregående talaren omnämnde. Bland dessa sistnämnda faktorer möter oss först och främst den tilltagande nykterheten. Med afseende härå upplystes, att ett bättre ordnande af bränvinsförsäljningen t. ex. i Stockholms stad åstadkommit en högst betydlig minskning i konsumtionen derstädes. Samma verkan af de bättre anordningarne har visat sig äfven i andra städer, och det omtalades, att i vidsträckt bygder af vårt land nykterhetsrörelsen i högst betydlig mån tilltagit och medfört glädjande resultat. Detta utgjorde faktorer, hvilka Utskottet ej ansåg sig kunna förbise och som motiverade beräkningens nedsättning till *tretton* millioner. Hos mig verkade dock hänsyn till, att II:dra Artikelns bevillning icke måtte vardas för *hög*, dertill att jag var med om att gå upp till 14 millioner.

Herrarne må ej tro att vi, som hafva äran sitta såsom ledamöter i detta Bevillnings-Utskott, mot hvilket man trott sig kunna rigta sina speglosor, vurma för höga skatter, vare sig direkta eller indirekta. För min del känner jag den direkta skatten lika bra som någon annan, så att jag alldeles icke svärmar för den. Jag skulle ej heller hafva tvekat att öka den beräknade tullinkomsten med 1 million, på samma gång jag sänkte bränvinsmedlen med 1 million.

Omberäkningen af inkomsten utaf bränvinstillverkningsavgiften.

(Forts.)

Om beräkningen af inkomsten utaf bränvinstillverkningsafgiften.

(Forts.)

Min uppfattning är nemligen den, att tullinkomsterna komma att ökas i och med folkmängdens tillväxt och dess höjda förmåga att konsumera. Det synes mig äfven vara en vackrare uppställning af riksstaten att hafva en högre inkomst af tullmedel och en lägre af bränvinstillverkningsafgifter. Den föregående talare, som så lifligt kritiserade Utskottet, anmärkte ganska riktigt, att man bör räkna efter konsumtionen och icke efter den tillfälliga produktionen. Jag skulle önska att han sjelf hade tagit den förra till utgångspunkt för sitt resonnement; han skulle då säkerligen hafva kommit till ett annat resultat.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr *Fredricson* instämde med Herr Hedlund.

Herr *Gasslander*: Bevillnings-Utskottet har i sitt betänkande åberopat Herr Statsministerns yttrande till statsrådsprotokollet och derom sagt, att Herr Statsministern grundat sin beräkning på den omständigheten, att medeltalet tillverkad bränvin under de senaste tio åren skulle hafva utgjort 16 millioner kannor. Men om man läser igenom Herr Statsministerns anförande, skall man finna, att Utskottets återgifvande af detsamma icke är alldeles riktigt. Herr Statsministern har nemligen väl framställt, att medeltalet är något öfver 16 millioner kannor, men tillagt, att för år 1881 tillverkningen är beräknad till 15 millioner kannor och att han icke funnit någon anledning att nedsätta beräkningen för år 1882. Det blir någon skilnad mot hvad Utskottet sagt. För öfrigt har Utskottet åberopat Statskontorets beräkning, men det är redan påvisadt, att Statskontoret icke hade sig bekant, att bränvinstillverkningen för år 1880 uppgick till mer än 15 millioner, utan antog, att denna statsinkomst för sistnämnda år skulle stanna vid något öfver 14 millioner.

Bland öfriga skäl, på hvilka Utskottet grundat sin beräkning, har Utskottet särskildt betonat de så kallade restitutionerna, hvilka jemväl blifvit framhållna af flere talare, som försvarat Utskottets förslag. Om denna sak kunde vara mycket att säga. För min del vill jag dock endast eriura, att frågan om dessa restitutioner torde helt och hållet ligga utom Utskottets befogenhet. Dessa restitutioner afe en statsutgift, som det tillhör Stats-Utskottet att beräkna och hvarom Riksdagen sedermera på Stats-Utskottets framställning har att besluta. Detta har Riksdagen också redan gjort; frågan om beräkning af förslagsanslaget till restitutioner har redan varit föremål för Riksdagens pröfning, och Riksdagen har beslutat att uppföra detta förslagsanslag på sjunde hufvudtiteln. I fråga om det af Bevillnings-Utskottet i detta afseende använda motiv ber jag att helt och hållet få hänföra mig till H. Exc. Herr Statsministerns anförande till statsrådsprotokollet, i hvad det rör denna fråga. Der yttrar han följande:

»Enligt hvad jag förut i dag vid föredragning af den del af statsregleringen, som omfattar inkomstberäkningen, anført, kommer denna

export af bränvin och dermed sammanhängande restitution af tillverkningsavgift icke att föranleda någon brist i 1880 års statsreglering, och jag anser skäl icke heller vara för handen att med anledning af nämnda export för närvarande föreslå någon förhöjning i anslaget till restitutioner, då det icke kan med säkerhet antagas, att denna så hastigt uppkomna export kommer att fortgå under kommande år, och det i allt fall torde vara uppenbart, att exporten af bränvin, derest den fortfar, skall såsom en gifven följd medföra ökad produktion, så att bristen å förslagsanslaget till restitutioner otvifvelaktigt alltid kommer att i motsvarande mån betäckas genom öfverskott å den utan afseende å export och med hänsyn allenast å hittills förevarande förhållanden beräknade inkomsttiteln bränvinstillverkningsavgift.»

Om beräkningen af inkomsten utaf bränvinstillverkningsavgiften.
(Forts.)

Till detta yttrande har jag intet att tillägga. Detsamma har redan blifvit gilladt af Riksdagen i och med detsamma den lemnat sitt bifall till Stats-Utskottets hemställan om godkännande af Kongl. Maj:ts beräkning af de ordinarie anslagen. Och för min del förstär jag icke att det kan vara denna Kammare eller Riksdagen värdigt att uttala en gensaga mot Statsministern, på sätt Bevillnings-Utskottet föreslagit, i det att Utskottet uppgifvit alldeles motsatsen mot hvad han beräknat.

Åtskilligt annat vore att tillägga, men jag vill dermed icke upptaga Kammarens tid, utan inskränker mig till att yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag i förevarande hänseende, eller att bränvinstillverkningsavgiften måtte beräknas till 15 millioner kronor.

Herr E. G. Boström: Efter alla de anfall, som rigtats mot Bevillnings-Utskottet i denna punkt, må Herrarne icke förtänka, att äfven jag vill yttra några ord till Utskottets försvar, dervid förnämligast upptagande till bemötande några af ett par föregående talare under debatten anförda argument.

Jag ber då att först få vända mig till Herr Finansministern med anledning af hans yttrande, att då Riksdagen sistlidna år, under då varande förhållanden, beräknade bränvinstillverkningskatten till 15,000,000 kronor, densamma borde äfven i år kunna beräkna denna inkomst till enahanda belopp, och detta med så mycket mera skäl, som bränvinsbränningen visar sig blifva större i år än i fjor. Men som vi veta har af denna sålunda beräknade bränvinsskatt icke kommit staten till godo mer än för hvad som motsvarar avgiften för 12,790,000 kannor; och man bör väl, efter att sålunda hafva gjort sig skyldig till ett påtagligt fel, icke upprepa detsamma, utan i stället söka rätta misstaget. Ej heller torde den stora, antagligen till 9 millioner kannor uppgående bränvinsbränningen under innevarande års fyra första månader böra läggas till grund för bränvinsmedlens beräkning för nästa år, enär äfven i år en betydlig bränvinsexport är att motse.

Ett par talare hafva visserligen velat bestrida detta och der-

Omberäkningen af inkomsten utaf bränvinstillverkningsafgiften.
(Forts.)

för ansett att man bör hålla sig till Kongl. Maj:ts beräkning af bränvinsmedlen; och i synnerhet har den siste talaren lifligt förfäktat denna mening. Härvid ber jag att Herrarne behagade erinra sig, att Kongl. Maj:ts uttalande i denna fråga afgafs redan i början af sistlidne Januari, under det att Bevillnings-Utskottet gjort sin beräkning först i April, och naturligen äro flera omständigheter nu kända, hvilka man då knappast kunde beräkna.

Hvad bränvinsexporten angår, vet jag att Utskottet haft och har goda skäl för sitt påstående, att betydlig sådan kommer att ega rum äfven i år. Men, äfven med antagande att så icke blir händelsen, hvad inträffar väl då? Jo, att enär, såsom sagt, bränvinbränningen i år antagligen blifver af mycket stort omfång, och hela produktionen deraf skulle komma att stanna inom landet, bränvinstillverkningen under nästa år naturligtvis blir så mycket mindre och i följd deraf också tillverkningsafgiften lägre.

Herrar Herslow och Dickson hafva betonat att man icke får upptaga skatter för icke existerande behof. Häri är jag fullkomligt ense med dem. Men då Herr Herslow till stöd för sitt påstående om den föreslagna tilläggsbevillningens obehöflighet anför, att jemvigt i budgeten den förutan kunde åstadkommas, då Riksdagen dels beräknat inkomsterna af jernvägstrafiken till $\frac{1}{2}$ million kronor högre än hvartill de af Kongl. Maj:t blifvit upptagne, dels nekat det äskade anslaget till ett pansarfartyg, så ber jag att deremot få göra några invändningar. Enligt en inom Stats-Utskottet uppgjord, för Bevillnings-Utskottet tillgänglig kalkyl antogs en besparing i budgeten af 565,000 kronor komma att uppstå dels genom nyssnämnda högre beräkning af jernvägsmedlen, dels derigenom att af bankovinsten för statsverkets behof bibehållits 50,000 kronor mer än Kongl. Maj:t beräknat. Deremot hafva statsutgifterna icke kunnat beräknas till mer än 15,000 kronor lägre än hvartill de af Kongl. Maj:t upptagits, hvilket har sin orsak deri, att, ehuruval pansarfartyget gått till botten, åtskilliga förslagsanslag blifvit höjda, exempelvis ersättning till städernas tolag.

Men det är en annan omständighet, som här icke blifvit vidrörd, men som dock förtjenar mycket afseende.

Som Herrarne torde påminna sig, berede Stats-Utskottet 1879 års Riksdag den öfverraskningen att i elfte timman framkomma med förslag till upptagande af ett lån å 13 millioner kronor. Enligt förslaget skulle detta lån endast vara tillfälligt och, på sätt Riksdagen äfven gillade, återbetalas under sex år. Jag frågar Eder nu, mine Herrar, hvad hafva vi väl under de sedan dess förflutna åren gjort för att minska denna skuld? Står den icke ännu kvar lika stor som då den gjordes?

Det är väl sant att, då man efter mitt förmenande ej kan beräkna bränvinstillverkningsskatten till mer än 14 millioner, det för att i någon mån bidra till detta mål blifver nödvändigt att uttaga en tilläggsbevillning, likasom det icke kan bestridas, att bevillnings-

stadgan icke är på lyckligaste sätt affattad. Men detta förhållande kan icke hindra att man nödgas tillämpa densamma, så länge den är gällande. Den fördel kan väl dock denna erkända olägenhet medföra, att man dess lättare enas om en ny eller förbättrad sådan.

Jag anhåller om bifall till Bevillnings-Utskottets förslag.

Om beräkningen af inkomsten utaf bränvinstillverkningsafgiften.

(Forts.)

I detta anförande instämde Herr *HübINETTE*.

Herr Casparsson: Tiden är långt framskriden och Kammaren är trött. De flesta af de argument, som jag ämnat använda, äro redan förut anförda; jag är därför nog lycklig och Kammaren lika lycklig att jag kan fatta mig kort.

Den ledamot af Bevillnings-Utskottet, som först hade ordet, anförde, såsom skäl för en minskning i bränvinstillverkningen, att konsumtionen vore i sjunkande, och han nämnde såsom orsak dertill dels moraliska skäl, dels ock vissa af potatisskörden och majsfrågan beroende skäl. Hvad konsumtionen beträffar, vet jag icke hvarifrån han hemtat sina uppgifter. Enligt de officiella uppgifter, som jag hemtat ur bränvinskontrollbyråns berättelse, visar det sig, att konsumtionen i detta fall håller sig temligen fix. Den till förbrukning disponibla kvantiteten bränvin och spirituosa i landet utgjorde i medeltal under de fem åren 1870—1874 18,480,000 kannor årligen och åren 1875—1879 18,649,000 kannor. Skilnaden är således mycket obetydlig. Hvad detta quantum utgjorde för år 1880, känner jag icke, i saknad af officiella uppgifter, och jag tror att ingen annan heller har derom någon kännedom. Det är emellertid alldeles tydligt att, om en ökad export af bränvin inträffar, behovet inom landet fylles antingen genom ökad tillverkning eller genom en ökad import, och hvad statsverket förlorar genom restitutionsafgiften återvinner statsverket genom ökad tillverkningsafgift eller ökad tullinkomst. Emellertid är det konstateradt, att bränvinstillverkningen under de elfva sista åren 1870—1880 icke understigit 15,000,000 kannor, med undantag af år 1879, då den utgjorde 13,750,000 kannor. Alla de öfriga åren har den öfverstigit 15,000,000 kannor. Under sådana förhållanden anser jag att Kongl. Maj:ts haft goda skäl för att beräkna bränvinstillverkningsafgiften för år 1882 till 15,000,000 kannor. Bevillnings-Utskottet har lemnat den upplysningen, att tillverkningsbeloppet under de tre första månaderna innevarande år utgjort 7,544,989 kannor. Om tillverkningen under 3 månader uppgått till nämnda belopp, så skulle den efter samma beräkning för sju månader utgöra 17,671,000 kannor. Läger jag härtill tillverkningen under sommarmånaderna, hvilken tillverkning under sommaren 1879, ett år då tillverkningen var obetydlig, uppgått till 578,281 kannor, så kommer man till en siffra af öfver 18,000,000 kannor för år 1882. Huru jag således än ser saken, kan jag icke finna att Utskottet ur tillgängliga uppgifter kan hemta något stöd för en nedsättning i Kongl. Maj:ts beräkning, utan jag

Om beräkningen af inkomsten utaf brännvinstillverkningens afgiften. är tvärtom fullt förvissad om att Kongl. Maj:t haft goda skäl för sin beräkning.

På grund af hittills kända siffror kan jag således icke annat än yrka, det Kongl. Maj:ts beräkning måtte följas och Utskottets underkännas.

(Forts.)

Herr Sääf: Jag ber allenast att i korthet få nämna, att jag inom Utskottet sökt göra gällande de grunder, som Kongl. Maj:t följt vid beräkningen af inkomsten af brännvinstillverkningen. Då här i Kammaren under öfverläggningen blifvit antydt och uttaladt, att en bialsigt ledt Utskottet, då det beräknat brännvinstillverkningsafgiften till det lägre belopp, som betänkanudet utvisar, vill jag tillika säga, att jag för min del icke velat vara med om att befrämja en sådan bialsigt, utan, såsom jag redan nämnt, sökt i Utskottet få Kongl. Maj:ts beräkning antagen.

Jag får därför i öfverensstämmelse härmed hos Herr Talmanen anhålla om proposition å bifall till Kongl. Maj:ts framställning.

Herr Herslow: Blott några få ord till bemötande af anmärkningar, som blifvit direkt mot mig framställda. Man har förebrått mig, att jag icke känner till den satsen, att en skatteförhöjning föranleder en minskning i konsumtionen. Jag ber om ursäkt, den satsen känner jag; men den tål en betydlig inskränkning. Om, trots skattehöjningen, priset på varan faller i stället för att stiga, så följer alls icke någon minskning i konsumtionen. Och vi hafva *nu* lägre brännvinspris än under flertalet af de år, då skatten var endast 80 öre. Innevarande års enorma vårbränning visar dessutom bäst, hur föga hämmande och afskräckande skattehöjningen verkat.

Vidare har man förebrått oss, att vi framställt klandrande anmärkningar mot Utskottets förslag, innan vi fått del af de värdefulla upplysningar, som af Utskottets ledamöter kunde meddelas. Jag är tacksam för de upplysningar, som gifvits, men det finnes icke en enda siffra af dem, som blifvit anförda, hvilken jag icke förut fullkomligt kände till. Sålunda kände jag också noga 1880 års verkliga konsumtionssiffra; den finnes genom en subtraktion af allra enklaste slag, och jag medger att den är mycket låg. Men jag ber få fästa uppmärksamheten derpå, att två till sina konjunkturer så dåliga år som 1879 och 1880 böra med mindre skäl kunna läggas till grund för ekonomiska framtidsberäkningar än tioårsperioder, omfattande både goda och dåliga år och därför lemmande verkliga medelsiffror. Alla statistiska och faktiska upplysningar egde jag, som sagdt, förut. De meddelanden och upplysningar, som ett par utskottsledamöter nyss gifvit oss och som hemtats från »moralens område», om den plötsligt uppkomna nykterheten och ordningssinnet, om den »stigande kännedomen hos vårt folk om det osedliga uti att berusa sig», o. s. v., dem kände jag deremot icke förut; och upprigtigt sagdt finner jag dem af den art, att ehuru jag icke vill begagna ett

sådant uttryck, som den värde göteborgstalaren sjelf, och kalla dem för »enfaldiga», måste jag dock säga, att det är minst sagdt naivt att vilja sätta dessa småbeskedliga funderingar i jembredd med statistiska fakta.

I konklusionen ser jag emellertid att vi komma till samma resultat, jag och den värde talaren på göteborgsbänken, och detta är för mig ett stort nöje. Han sade att han gerna velat höja den beräknade inkomsten af tullmedlen med 1 million. Detta är emellertid något som vi nu icke kunna göra, ty tullmedlen äro redan fastställda för statsregleringen nästa år. Men hvad som för till alldeles samma resultat, och hvad vi nu kunna och böra göra, om vi vilja undvika en fingerad statsbrist, det är att bibehålla Kongl. Maj:ts beräkning i fråga om bränvinsmedlen.

Man har slutligen förebrått oss att vi blandat in saker, som icke hörde till frågan. Jag är af den fulla öfvertygelsen att så icke är fallet; det är skäl att hvad som så länge legat under på djupet ändtligen drages upp och skärskådas i dagsljuset.

Herr vice Talmannen Ifvarsson: Jag undrar om det icke vore bäst att låta hvarje fråga vara för sig och icke hänga den tillsammans, derest sådant ej är nödigt. Här i betänkandet är fråga om beräkning af tull-, post-, stämpelpappers-, bränvinsbrännings- och hvitbetssockertillverkningsmedlen. Måne man då icke kunde taga frågan om bränvinsbränningsmedlen för sig, utan att taga hänsyn till huru öfriga frågor möjligen kunna komma att gestalta sig. Att med någon säkerhet kunna på förhand beräkna, till hvilket belopp tull-, bränvinstillverknings- eller jernvägstrafikmedlen nästkommande år skola uppgå, är lika omöjligt för den ene som för den andre.

Man måste likväl göra upp sina kalkyler på förhand för att kunna beräkna statsinkomsterna för kommande år, men om man beräknat rätt eller ej, är icke godt att säga, ty det kan bero på årsväxt och andra förhållanden.

Man får derföre se till hvem som har de mest talande skälen för de uppgjorda beräkningarne, och för min del får jag upprigtigt tillstå att, oakadt det af Utskottet föreslagna beloppet i detta fall står i strid med Kongl. Maj:ts proposition, tycker jag att Utskottet haft goda skäl för den beräknade inkomsten af bränvinstillverkningen för år 1882.

Man har här insinuerat, att här skulle vara fråga om att genom åläggande af tilläggsbevilning bereda sig kapitaliserade medel för att hafva till reds vid en förestående skattereform. Måne man dock kan hafva grundade skäl för en sådan förmodan? Jag tviflar derpå. Ingen kan väl önska att få utgifva en tilläggsbevilning, om han kan undvika densamma; hvar och en vill väl slippa att skatta eller åtminstone skatta så litet som möjligt, det ligger i sakens natur. Frågan är om man kan undvika tilläggsbevilning eller icke; och vid den frågans bedömande äro en mängd omständigheter att

Om beräkningen af inkomsten utaf bränvinstillverkningsafgiften.

(Forts.)

Om beräkningen af inkomsten utaf bränvins-tillverknings-afgiften.
(Forts.)

taga i öfvervägande. Jag säger på förhand, att om man icke kan förutsätta möjligheten att kunna afbetala något på de 14 millioner, som vi för två år sedan måste upptaga för löpande utgifter, utan att vi snarare hafva utsigt att öka denna skuld, så skulle jag hellre hafva sett att vi åtagit oss en ännu drygare tilläggsbevillning, ty att samla skuld på skuld för löpande utgifter anser jag icke vara någon sund statshushållning. Att tala om att kapitalisera medel för att hafva till reds för en framtida skattereform anser jag för den skull vara en barnslighet, då man har 14 millioners skuld att betala. Skulle man än kunna tänka sig att man skulle kunna erhålla en besparing på en million eller så omkring, så kan man väl ändock ej på allvar tala om någon kapitalisering, då så stor skuld förefinnes.

Hvad som jag likväl anser vara mest egendomligt är den beskyllning, som, såvidt jag kunnat förstå, blifvit rigtad mot Bevillnings-Utskottets ledamöter, hvilken beskyllning är ganska hård, då man nemligen benämnt dem för skrymtare. Skulle man dock icke kunna tänka sig, huru den andra sidan skulle kunna vända denna beskyllning tillbaka och sålunda säga till exempel åt herrar bankirer: I ären skrymtare, ty I viljen under dåliga tider hafva stats-hjelp och nu skuldsätta staten, för att bereda eder tillfälle att låna staten medel i afsigt att få högre och säkrare ränta på edra penningar. Sålunda skulle man kunna mot dem vända deras egna vapen. Jag tror att det är bäst att taga sig till vara för att komma med sådana insinuationer, och att det är bäst att betrakta hvar sak för sig.

Jag hemställer alltså om bifall till Utskottets förslag, som jag anser hafva företråde framför Kongl. Maj:ts proposition.

Med Herr vice Talmannen förenade sig Herrar *Lars Börjesson, J. E. Johansson* i Forneby, *Sjö* och *Gust. Carlsson*.

Härmed var öfverläggningen slutad. Herr Talmannen gaf propositioner, enligt de gjorda yrkandena, så väl på bifall till Utskottets hemställan som ock på afslag derå och bifall i stället till hvad Kongl. Maj:t i ämnet föreslagit; och förklarade Herr Talmannen sig anse röstöfvervigt förefinnas för den förra meningen. Votering begärdes, i anledning hvaraf en så lydande omröstningsproposition uppsattes, justerades och anslogs:

Den, som bifaller hvad Bevillnings-Utskottet hemställt i 4:e punkten af dess Betänkande N:o 10,

röstar Ja;

Den, det ej vill,

röstar Nej;

Vinner Nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, vid uppgörande af ifrågavarande beräkning, upptagit bränvinstillverkningsafgiften till ett belopp af 15,000,000 kronor.

Om beräkningen af inkomsten utaf bränvinstillverkningsafgiften.
(Forts.)

Omröstningen försiggick och visade 106 ja mot 64 nej; hvadan Utskottets hemställan blifvit af Kammaren bifallen.

Punkten 5:

Bifölls.

§ 10.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

Sammansatta Stats- och Banko-Utskottets Utlåtande N:o 3, i anledning af väckt motion om uppdrag åt fullmäktige i Riksgäldskontoret att framlägga förslag till åtgärder i syfte att nämnda kontor må kunna indragas och dess göromål fördelas mellan Riksbanken och Statskontoret;

Sammansatta Banko- och Lag-Utskottets Utlåtande N:o 2, angående ändring i lagen om rikets mynt den 30 Maj 1873;

Samma Utskotts Utlåtande N:o 3, i anledning af väckt motion om höjande af Riksbankens grundfond;

Lag-Utskottets Utlåtanden och Memorial:

N:o 51, i anledning af återremiss utaf Utskottets Utlåtande N:o 19, om förbättrad lagstiftning angående förvaltningen af omynnig egendom;

N:o 52, i anledning af återremiss utaf Utskottets Utlåtande N:o 25, öfver väckt motion om ändring i 30 kap. 5 och 6 §§ Rättegångsbalken; och

N:o 53, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande viss del af Utskottets Utlåtande N:o 43, öfver Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående författning om kyrkofullmäktige och kyrkonämnd i Göteborg; samt

Andra Kammarens Första Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 6 (i samlingen N:o 29), med anledning af motion om utredning rörande dispositionsrätten till vissa hemman i Malmöhus län.

Dessa ärenden skulle uppföras främst å föredragningslistan för nästa sammanträde.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{1}{4}$ 5 e. m.

In fidem
H. A. Kolmodin.